

**Գլխավոր խմբագիր՝
ԳՈՂԱՐ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ**

Լրատվական գործունեությունը իրականացնող՝ «Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարան» պետական ոչ առևտրային կազմակերպություն:

Հասցեն՝
0025, Երևան,
Նալբանդյան փողոց 128,
կենտրոնական մասնաշենք,
2-րդ հարկ:
Հեռախոս՝ 593-460, 4-60

Վկայական N 03U054452:
Տրված է՝ 05.06.2002 թ.:

Հրատարակիչ՝ ՀՊՏՀ
«Տնտեսագետ» ամսագիրը լույս է ընծայվում ՀՊՏՀ լրատվության և հասարակայնության հետ կապերի բաժնի կողմից:

Հունվար-փետրվար
2019 / N1 (702)
Տպաքանակը՝ 300
Տարածվում է անվճար:

Խմբագրակազմ

Խմբագիր՝
ԱՐՄԻՆԵ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ
Լրագրող՝
ՆԱՆԵ ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ
Լուսանկարիչ՝
ՈԱԶՄԻԿ ԽԱԶԱՏՐՅԱՆ

Համակարգչային
ձևավորումը՝
ՆԱԻՐԱ ԽՉԵՅԱՆԻ

Շապիկի նկարը՝
ՀՈՒՓՍԻՍԵ ՄԵԼԻՔՅԱՆԻ

Համարի
պատասխանատու՝
ԱՐՄԻՆԵ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

Խմբագրությանը տրամադրված հեղինակների նյութերում տեղ գտած փաստական անճշտությունների համար խմբագրությունը պատասխանատվություն չի կրում: Ամսագրի նյութերն օգտագործելիս հղումը պարտադիր է:

Պատվեր՝ 424:
Ծավալը՝ 6 տպ. մամուլ:
Ստորագրված է
տպագրության՝
04. 03. 2019 թ.:

Տպագրված է «Տնտեսագետ»
հրատարակչությունում:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն

Ռուբեն Հայրապետյանը նշանակվել է ՀՊՏՀ ռեկտորի պաշտոնակատար.....4

Վահան Մովսիսյանը՝ ՀՊՏՀ խորհրդի նախագահ. կայացավ նորակազմ խորհրդի նիստը.....5

Վահան Մովսիսյան (կենսագրական).....6

ԲՈՒՀ-ԳՈՐԾԱՏՈՒ.....7

ԱՆՎԱՆԻ ՏՆՏԵՍԱԳԵՏՆԵՐԸ
ՍԱՄՎԵԼ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

ՎԼԱԴԻՄԻՐ ՆԵՐԿԱՐԱՐՅԱՆ – 90. Նրան հիշում ենք ակնածանքով, երախտագիտությամբ.....9

Կայացավ Ռուբեն Հայրապետյանի հանդիպումը ուսանողների հետ.....10

ՏՆՏԵՍԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆՈՒՄ ՍՏԵՂԾՎՈՒՄ Է ՇՐՋԱՆԱՎԱՐՏՆԵՐԻ ՑԱՆՑ.....11
ՍԱՄՎԵԼ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԽՃԱՆԿԱՐ.....12

«Լավագույն ուսանող» մրցույթի հաղթողների պարգևատրում. նրանց շարքում է նաև մեր ուսանողը.....15
ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆ -150
ԶՈՒՆՐԱ ԵՐՎԱՆԴՅԱՆ

«Ե՛վ սիրտ, և՛ կամք, և՛ միտք...».....16

ՀՊՏՀ ԳԻՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԻՍՏԵՐՈՒՄ.....18

ՀԱՅՈՑ ԲԱՆԱԿ – 27.....21

ՀՊՏՀ լավագույն ուսանող – 2018.....22
ՎԱԴՐԱՍ ՌԵՎԱԶՅԱՆ
ՍՅՈՒԶԱՆՆԱ ՕՂԱՆՅԱՆ

ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԿԵՐՊԱՓՈՒՆՈՒՄՆԵՐԸ.....24
ՍՈՖՅԱ ՕՂԱՆՅԱՆ
ՍԱՐԳԻՍ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ
ԱՐՓԻՆԵ ՄԱԼՔՅԱՆ

ՍՈՒՐԵՆ ՍԱՐԳՅԱՆ. «Ես ժամանակի անտես վկան եմ...».....28

ԼՐԱՀՈՍ.....30

«ԷՐԱԶՄՈՒՄ+».....36
ՎԱՐՔՈՒԲԱՐՔ
ՍԻՄՈՆ ՀԱԿՈԲՅԱՆ

Ակնարկ լույսի մասին.....37
ԱՍՏԴԻԿ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

ԵՐԲ ԽՈՍՈՒՄ ԵՆ ԹՎԵՐԸ38
ՀԱՍՄԻԿ ՀԱԿՈԲՅԱՆ
ԱՐՓԻՆԵ ՄԻՍԻԹԱՐՅԱՆ
ՏԱԹԵՎԻԿ ՂԱԶԱՐՅԱՆ

ՀՊՏՀ ԳՅՈՒՄՐՈՒ ՄԱՍՆԱՃՅՈՒՂՈՒՄ.....40
ԷՂԳԱՐ ԱՂԱԲԵԿՅԱՆ

ՄՇՏԱԴԻՏԱՐԿՈՒՄ.....42
ՍՈՖՅԱ ՕՂԱՆՅԱՆ

ՎԵՐԾԱՆԵԼՈՎ ԱՐՎԵՍՏԻ ԳԱՐՏՆԱԳՐԵՐԸ
Նեֆերտիտի՝ Հին աշխարհի առեղծվածային գեղեցկուհին.....44

ՌՈՒԲԵՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆԸ ՆՇԱՆԱԿՎԵԼ Է ՀՊՏՀ ՌԵԿՏՐԻ ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՏԱՐ

ՀՊՏՀ նիստերի սրահում դեկտեմբերի 20-ին տեղի ունեցավ ռեկտորատի նիստ՝ ՀՀ ԿԳ նախարարի պաշտոնակատար Արայիկ Չարությունյանի գլխավորությամբ, որին մասնակցում էին համալսարանի պրոֆեսորադասախոսական և վարչական աշխատակազմերի ներկայացուցիչներ:

Արայիկ Չարությունյանը ներկաներին տեղեկացրեց, որ ՀՊՏՀ ռեկտոր Կորյուն Աթոյանը նախորդ օրը պաշտոնից ազատման դիմում է ներկայացրել և քննարկվել ու որոշում է ընդունվել ՀՊՏՀ ռեկտորի պաշտոնակատար նշանակել տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր Ռուբեն Չայրապետյանին: Արայիկ Չարությունյանը շնորհակալություն հայտնեց Կորյուն Աթոյանին՝ նշելով, որ վերջինիս աշխատանքը հեշտ չի եղել, և մամուլի հրապարակումներն էլ վկայում են, որ անցնող տարիները եղել են բարդ բարեփոխումների տարիներ: Նախարարի պաշտոնակատարի խոսքով՝ կատարված աշխատանքը կարելի է տվյալ փուլի համար հաջողված համարել՝ նկատի ունենալով մասնագիտությունների խոշորացման, կադրերի երիտասարդացման և մյուս ուղղություններով փոփոխությունների սահմանված նշանոցը: Նա ընդգծեց, որ նախարարության համար կադրերի երիտասարդացումը կարևոր ուղղություններից է, սակայն այն ինքնամապատակ չէ: Անդրադառնալով ռեկտորի պաշտոնակատարին՝ Արայիկ Չարությունյանը նշեց, որ Ռուբեն Չայրապետյանը ՀՀ ամենաերիտասարդ պրոֆեսորներից է: **«Տպավորված եմ նրա անցած ճանապարհով և գիտելիքներով, և սա կարելի է երիտասարդության, փորձի և գիտելիքների համադրության լավ օրինակ համարել»**, – ասաց Արայիկ Չարությունյանը՝ ներկաներին հորդորելով համագործակցել բուհի նոր ղեկավարության հետ:

Անդրադառնալով ՀՊՏՀ կառավարման ամբիոնի աշխատակիցների կողմից հրապարակված բաց նամակին՝ նախարարի պաշտոնակատարը նշեց, որ պատրաստ է քննարկել հայեցակարգային, սկզբունքային հարցեր, սակայն թույլ չի տա, որ մեկ մարդ կամ մարդկանց փոքր խումբ խաթարի բուհերի աշխատանքը: Նրա խոսքով՝ միայն համագործակցային մթնոլորտում է հնարավոր անել առավելագույնը՝ բուհական համակարգում արագ փոփոխություններ կատարելու համար: Արայիկ Չարությունյանը նաև հիշեցրեց, որ բուհերի կառավարման խորհուրդների, այդ թվում՝ Տնտեսագիտական համալսարանի խորհրդի վերակազմավորման գործում ԿԳՆ մոտեցումը բուհերի խորհուրդների ապաքաղաքականացումն է (այս մասին հրապարակումը՝ էջ 5-ում):

Ռեկտորի պաշտոնակատար Ռուբեն Չայրապետյանն իր երախտագիտությունն արտահայտեց վստահության համար, ապա շնորհակալություն հայտնեց Կորյուն Աթոյանին՝ վերջին տարիներին կատարած մեծ աշխատանքի համար՝ նշելով, որ իր առաքելությունն է համարում նաև այդ բարեփոխումների տրամաբանական շարունակումը՝ ակնկալելով կուլեկտիվի և բոլոր գործընկերների աջակցությունը:

Ռուբեն Չայրապետյանը համոզմունք հայտնեց, որ առկա մարտահրավերներին դիմակայելու և փոփոխությունները կյանքի կոչելու համար հարկավոր է յուրաքանչյուր աշխատակցի ներդրումը ընդհանուր գործին, և պատրաստ է աշխատել քննարկման ու փոխգործակցության մթնոլորտում: Նա վստահեցրեց, որ Տնտեսագիտական մայր բուհի զարգացումից է կախված նաև տնտեսության հետագա առաջխաղացումը, ուստի համալսարանի արագ զարգացումը հրամայական է: **«Երկրում կատարված փոփոխությունների համատեքստում մենք պետք է ճիշտ դիրքավորվենք և կարողանանք մեր տեղում մեր օգուտը բերել»**, – ասաց նա:

Կորյուն Աթոյանին համատեղ աշխատանքի համար շնորհակալություն հայտնեց հաշվապահական հաշվառման և աուդիտի ֆակուլտետի դեկան Մերի Բադալյանը՝ ընդգծելով Կորյուն Աթոյանի մարդկային բարձր որակները, միաժամանակ շնորհավորեց Ռուբեն Չայրապետյանին՝ նոր պաշտոնը ստանձնելու առթիվ: Գիտության և ասպիրանտուրայի բաժնի պետ Խորեն Մխիթարյանը ևս կուլեկտիվի անունից շնորհակալություն հայտնեց Կորյուն Աթոյանին և առաջարկեց հոտնկայս ծափահարություններով ճանապարհել նրան:

Լուսվարի 18-ին ՀՊՏՀ խորհրդի նիստը, որին ներկա էր խորհրդի 32 անդամներից 25-ը, բացեց ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության գլխավոր քարտուղար Նաիրի Հարությունյանը՝ նշելով, որ մինչ խորհրդի նախագահի ընտրությունը, նիստի վարումը, ավանդույթի համաձայն, վերապահվում է կրթության և գիտության նախարարությանը: ԿԳՆ գլխավոր քարտուղարն առաջարկեց նախ ծանոթանալ միմյանց՝ հաշվի առնելով, որ խորհրդի կազմը նոր է, որից հետո ներկայացրեց օրակարգում ընդգրկված առաջին հարցը՝ ՀՊՏՀ խորհրդի նախագահի ընտրությունը: Որպես ՀՊՏՀ խորհրդի նախագահ առաջարկեց խորհրդի անդամ, «Համայնքների ֆինանսիստների միավորում» ՀԿ նախագահ Վահան Մովսիսյանի թեկնածությունը:

թյամբ քարտուղար ընտրեց Նաիրա Դարբինյանին: Օրակարգային հաջորդ՝ ՀՊՏՀ 2018 թ. ուսումնագիտական ու ֆինանսատնտեսական գործունեության արդյունքների և 2019 թ. բյուջեի նախագծի հիմնական ցուցանիշների մասին հարցի վերաբերյալ ՀՊՏՀ ռեկտորի պաշտոնակատար, տ.գ.դ., պրոֆեսոր Ռուբեն Հայրապետյանը նշեց՝ քանի որ ինքը նշանակվել է նախորդ տարվա վերջին օրը, ապա նպատակահարմար է, որ ուսումնագիտական և ֆինանսատնտեսական գործունեության արդյունքները ներկայացնեն ուսումնամեթոդական աշխատանքների գծով պրոռեկտոր Պարույր Քալանթարյանը և հաշվապահական հաշվառման բաժնի պետ, գլխավոր հաշվապահ Էմմա Աղամյանը: Նրանց հաշվետվություններից հետո Ռուբեն Հայրապետյանն անդրա-

Վահան Մովսիսյանը՝ ՀՊՏՀ խորհրդի նախագահ. կայացավ նորակազմ խորհրդի նիստը

Շնորհակալություն հայտնելով վստահության համար՝ Վահան Մովսիսյանն ասաց, որ ինքը 22 տարի ղեկավարում է «Համայնքների ֆինանսիստների միավորում» հասարակական կազմակերպությունը, որը Հայաստանի հանրային կառավարման ոլորտում լուրջ դերակատարում ունի և բազմաթիվ ու բազմապիսի աշխատանքներ է կատարել՝ օրենսդրական, մեթոդաբանական մշակումներ, ունի նաև երիտասարդների, այդ թվում՝ ՀՊՏՀ շրջանավարտների հետ աշխատանքի մեծ փորձ: Վահան Մովսիսյանը նշեց, որ ինքը դասախոսական փորձ ևս ունի, հատկապես զբաղվել է կարծաժամկետ ուսուցմամբ: *«Ինչ վերաբերում է խորհրդի նախագահի պաշտոնում իմ ընտրվելուն, ինչպես որ ես եմ ըմբռնել, սա ուղղակի խորհրդի աշխատանքը կազմակերպող պաշտոն է և չի ներառում խորհրդի մյուս անդամներից ավելի բարձր լիազորություններ: Կարծում եմ՝ կազմակերպչական իմաստով ես պատրաստ եմ: Միաժամանակ պատրաստ եմք օգնել ռեկտորին, օգնել, որպեսզի մեր սիրելի ուսումնական հաստատությունը դառնա այն, ինչը մենք մոտ ժամանակներս կհաստատենք ներկայացվելիք զարգացման ծրագրով»*,– ասաց Վահան Մովսիսյանը:

24 կողմ և 1 ձեռնպահ ձայներով, բաց քվեարկությամբ ՀՊՏՀ խորհրդի նախագահ ընտրվեց Վահան Մովսիսյանը, ով ևս մեկ անգամ շնորհակալություն հայտնեց վստահության համար՝ համոզմունքով, որ խորհուրդն արդյունավետորեն աշխատելու է, և ինքն ակնկալում է անդամների գործուն մասնակցությունը:

Խորհրդի նորընտիր նախագահի առաջարկով հաստատվեց նիստի օրակարգը: Որպես խորհրդի քարտուղար առաջարկվեց ՀՊՏՀ գիտական քարտուղար Նաիրա Դարբինյանի թեկնածությունը: Առաջարկվեց նաև այս պաշտոնում առաջադրել ուսանողների ներկայացուցիչներից մեկին, սակայն ՀՊՏՀ ուսանողական խորհրդի նախագահ Հովհաննես Հարությունյանը նշեց, որ տվյալ պաշտոնում ավելի նպատակահարմար են համարում Նաիրա Դարբինյանի թեկնածությունը: Խորհուրդը քվեարկու-

ղարձակ ՀՊՏՀ 2019 թ. բյուջեին՝ նախ ընդգծելով, որ այն կազմվել է բուհի ղեկավար կազմի փոփոխության ժամանակաշրջանում, ապա հավելելով, որ բյուջեում կատարվել են կարճաժամկետ իրավիճակային փոփոխություններ՝ կապված համալսարանի զարգացման ծրագրով նախատեսված գործընթացների հետ: Ռեկտորի պաշտոնակատարը տեղեկացրեց, որ արդեն իսկ կազմվում է համալսարանի զարգացման ծրագիրը, որտեղ ամրագրվում են զարգացման գերակայությունները: Նա նշեց, որ նախատեսվող ծրագրերը կյանքի կոչելու հարցում ինքն ունի խորհրդի անդամների աջակցության կարիքը:

Այնուհետև խորհրդի անդամները հանդես եկան հարցադրումներով, համալսարանի զարգացման վերաբերյալ առաջարկություններով: Ամփոփելով քննարկումները՝ Ռուբեն Հայրապետյանը նշեց, որ համալսարանի և առհասարակ կրթության ոլորտի հիմնախնդիրները քաջ հայտնի են բոլորին, սակայն կարևոր են ամկա խնդիրներին լուծում տալու համար համատեղ քննարկումների կազմակերպումը, իրատեսական առաջարկությունները: *«Կա միայն մեկ նպատակ՝ Տնտեսագիտական համալսարանը ավելի լավը դարձնել, այլ՝ ածանցյալ բոլոր նպատակները մեր կողմից բացառվելու են»*,– նշեց համալսարանի ղեկավարը:

Խորհուրդը հավանություն տվեց ՀՊՏՀ 2018 թ. ուսումնամեթոդական, գիտահետազոտական և ֆինանսատնտեսական գործունեությանը, ՀՊՏՀ 01.12.2017 թ.-30.11.2018 թ. ժամանակահատվածի բյուջեի կատարման արդյունքները գնահատեց բավարար և հաստատեց համալսարանի 2019 թ. բյուջեն:

Խորհրդի նախագահ Վահան Մովսիսյանը, դիմելով ուսանողներին, նշեց, որ ներկա բոլոր քայլերն արվում են ուսանողների և Հայաստանի վաղվա օրն ավելի լավը դարձնելու համար, ապա կոչ արեց՝ ակտիվորեն համագործակցել խորհրդի հետ, հանդես գալ առաջարկներով և նախաձեռնություններով:

ԳՈՂԱՐ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

Վահան Մուկսիսյան

**ՀՊՏՀ խորհրդի նախագահ, Համայնքների ֆինանսիստների միավորում
ՀԿ նախագահ (1998-ից)**

Կրթությունը

1974-1979 թթ. Երևանի պոլիտեխնիկական ինստիտուտ, ինժեներ-շինարար, 1981-1985 թթ. Մոսկվայի Տնտեսագիտական ինստիտուտ, տնտեսագետ՝ մունիցիպալ տնտեսության կառավարման և պլանավորման ոլորտում, 1997-1998 թթ. Ֆինանսական կառավարման արդիականացում (ICMA, USAID) կուրսեր:

Աշխատանքային փորձը

- 2018-ից «Քաղաքացիների ձայնն ու գործողությունները Հայաստանի խոշորացված համայնքներում» (Եվրամիություն) ծրագրի ղեկավար,
- 2014-ից «Հանրային մասնակցություն տեղական ինքնակառավարմանը» ծրագրի (ԱՄՆ ՄԶԳ) ղեկավար,
- 2014-2019 թթ. «Համայնքներում արդյունքների վրա հիմնված բյուջետավարման ներդրում» (ԳՄՀԸ) ծրագրի ղեկավար,
- 2017-2018 թթ. «Բազմաբնակավայր համայնքներում տարեկան աշխատանքային պլանների մշակում» (ԳՄՀԸ), ծրագրի ղեկավար,
- 2016-2017 թթ. «Տեղական ֆինանսների համեմատական վերլուծություն Հայաստանում» ծրագրի (Եվրոպայի խորհուրդ), տեղական փորձագետ,
- 2015-2016 թթ. «Տարածքային ծրագրերի մշակում Տաջիկստանում» (ՄԱԶԾ Տաջիկստան), միջազգային խորհրդատու,
- 2013-2014 թթ. «Բյուջետային թափանցիկության և ֆինանսական հաշվետվողականության ընդլայնումը Երևանի հանրակրթության համակարգում» ծրագրի (Բաց հասարակության հիմնադրամներ), ծրագրի ղեկավար,
- 2008-2014 թթ. «Պետական և տեղական մակարդակներում ռազմավարական պլանավորման և բյուջետավարման արդիական համակարգի ներդրումը Տաջիկստանում» ծրագրի (ՄԱԶԾ Տաջիկստան), միջազգային խորհրդատու,
- 2012-2013 թթ. «Տեղական սոցիալական պլանավորում և սոցիալական ծառայությունների համագործակցության ինստիտուցիոնալացումը Հայաստանում» ծրագրի (Յունիսեֆ), փորձագետ,
- 2011 թ. «Որոշումների մասնակցային կայացման և պլանավորման՝ ՏԻՄ-երի կարողությունների գնահատում» ծրագրի (ՄԱԶԾ), փորձագետ,
- 2010-2011 թթ. «Երևանի բյուջեի մոնիտորինգ» ծրագրի (Բաց հասարակության հիմնադրամներ), ծրագրի ղեկավար,
- 2006-2008 թթ. «Հազարամյակի մարտահրավերներ» ծրագրով իրականացվող ճանապարհաշինարարական աշխատանքների մոնիտորինգ» (Բաց հասարակության հիմնադրամներ) ծրագրի ղեկավար,
- 2005-2006 թթ. «Ֆինանսական համահարթեցման մեխանիզմների զարգացումը Հայաստանում» (Բաց հասարակության հիմնադրամներ) ծրագրի ղեկավար,
- 2004-2005 թթ. «Գյուղական ենթակառուցվածքների ուսումնասիրություն» հետազոտություններ (Համաշխարհային բանկ) ծրագրի ղեկավար,
- 2000-2001 թթ. «ՀՀ համայնքներում տեղեկատվական-վերլուծական կենտրոնների ստեղծման աջակցություն» (Եվրասիա համագործակցություն հիմնադրամ) ծրագրի ղեկավար,
- 1997-1999 թթ. Աշտարակի քաղաքապետի խորհրդական,
- 1994-1996 թթ. Աշտարակի քաղխորհրդի նախագահի առաջին տեղակալ,
- 1991-1996 թթ. Աշտարակի քաղխորհրդի պատգամավոր, Բյուջետային հանձնաժողովի նախագահ:

Հրատարակությունները

- «ՀՀ տեղական ինքնակառավարման տարեկան գնահատման (ՏԻ տարեկան ինդեքսի հաշվարկման) մեթոդաբանություն», Երևան, 2017 (համահեղինակ):
- «Համայնքի ավագանու նիստի օրակարգում հարցը ընդգրկելու նախաձեռնության կազմակերպման և իրականացման ուղեցույց», Երևան, 2017 (համահեղինակ):
- «ՀՀ տեղական ինքնակառավարման համակարգում արդյունքահեն բյուջետավարման մեթոդաբանություն», Երևան, 2015 (համահեղինակ):
- «Ֆինանսական համահարթեցման մեխանիզմների զարգացումը Հայաստանում», Երևան, 2007:
- «Ըստ արդյունքների բյուջետավարումը ՀՀ տեղական ինքնակառավարման համակարգում», ուսումնական ձեռնարկ, Երևան, 2006:
- «Տեղական ինքնակառավարման հիմունքներ», ուսումնական ձեռնարկ, Երևան, 1999:
- «Համայնքային բյուջեների կառավարում» մեթոդական ձեռնարկ, Երևան, 1998:

ԱՇԽԱՏԱԶՈՒԿԱԿԻ ԷՆՏ ՀԱՐԱՔԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱՌՈՒՅՈՒՄ

ՀՊՏՀ ռեկտորի պաշտոնակատար Ռուբեն Հայրապետյանը հունվարի 15-ին հյուրընկալեց «ԱՐԱՐԱՏԲԱՆԿ» ԲԲԸ վարչության նախագահ Աշոտ Օսիպյանին, վարչության նախագահի առաջին տեղակալ Դավիթ Հարությունյանին: Հանդիպմանը ներկա էր ՀՊՏՀ բանկային գործի և ապահովագրության ամբիոնի վարիչ, պրոֆեսոր Աննա Ասլանյանը: Առիթը 2018 թ. տարեվերջին բանկում վարպետության դասերի մասնակցած բանկային գործ մասնագիտության առկա բակալավրիատի 4-րդ կուրսի 29 ուսանողներին հավաստագրերի հանձնումն էր:

«Աշխատաշուկայի հետ հարաբերությունների կառուցումը մեր գերակայություններից մեկն է, և լինելով ոչ առևտրային կազմակերպություն՝ մենք հետապնդելու ենք յուրօրինակ շահույթ, որը պետք է արտահայտվի մեր ուսանողների որակյալ գիտելիքով և մասնագիտական բարձր պատրաստվածությամբ», - հանդիպումն այսպես սկսեց Ռուբեն Հայրապետյանը՝ նշելով, որ համալսարանը կարևորում է բանկային համակարգի հետ համագործակցությունը, և ինքը պատրաստակամ է առա-

ՀՊՏՀ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՑ Է

րողանանք ձեզ հետ միասին հասնել այդ նպատակի իրականացմանը»: Նա նաև շնորհակալություն հայտնեց բանկային գործի և ապահովագրության ամբիոնի վարիչին՝ համատեղ ծրագրերի իրագործմանն աջակցելու համար: Քննարկվեցին հետազոտությունների, փորձառությունների՝ նոր ձևաչափով կազմակերպման, մագիստրանտների վերապատրաստման և այլ հարցեր:

Այնուհետև Ռուբեն Հայրապետյանը, Աշոտ Օսիպյանը, Դավիթ Հարությունյանը և Աննա Ասլանյանը հանդիսավոր կերպով ուսանողներին հանձնեցին հավաստագրերը:

Աննա Ասլանյանը բանկի ղեկավարությանը շնորհակալություն հայտնեց համագործակցության համար, նշեց, որ վարպետության դասերի կազմակերպումը 4 տարվա փոխգործակցության լավագույն օրինակներից է: Աշոտ Օսիպյանը, դիմելով ուսանողներին, նշեց, որ աշխարհն այսօր արագ է փոխվում, և միայն համակողմանի գիտելիքով

ջիկայում վերանայել փոխգործակցությունը՝ այն հարստացնել նոր ծրագրերով և մոտեցումներով:

Աշոտ Օսիպյանը նշեց, որ բուհերի հետ համագործակցությունը իրենց համար գերակայություն է և որպես գործատուի՝ որակյալ կադրերով բանկը համալրելու հնարավորություն, ապա շնորհակալություն հայտնեց Ռուբեն Հայրապետյանին՝ գործատուների հետ համագործակցությունը կարևորելու համար: Նա հայտնեց, որ վարպետության դասերից բացի, ունեն այլ առաջարկներ ևս և պատրաստ են աջակցել համալսարանին. դրանցից մեկը կլինի ՀՊՏՀ ուսանողներին կրթաթոշակ տրամադրելը:

Ռուբեն Հայրապետյանը հյուրերին տեղեկացրեց ՀՊՏՀ շրջանավարտների ցանց ստեղծելու նախաձեռնության մասին (տես էջ 11-ում), որը հանրային լայն արձագանք է ստացել այդ թվում՝ «ԱՐԱՐԱՏԲԱՆԿ»-ի աշխատակիցների կողմից, որոնցից շատերը մեր բուհի շրջանավարտներ են, պա հույս հայտնեց, որ այսպիսով բանկի հետ համագործակցելու նոր ուղիներ են նախանշվում: Աշոտ Օսիպյանը, ողջունելով նախաձեռնությունը, ևս մեկ անգամ ընդգծեց համալսարանին աջակցելու իրենց պատրաստակամությունը. «Մեզ պետք են որակյալ կադրեր, և շնորհակալ կլինենք, որ որպես գործատուներ կա-

օժտված մարդիկ կարող են ճիշտ կառավարել այդ փոփոխությունները:

Ռուբեն Հայրապետյանն իր խոսքն ուղղեց ուսանողներին՝ ասելով. «Ձեր մասնակցությամբ դրական էներգիա հաղորդեցիք այս իրադարձությանը, և ուրախ են, որ դուք այս համագործակցության մասնակիցն եք: Գործատուների, աշխատաշուկայի հետ հարաբերությունների կառուցումը մեր գերակայություններից է, և դուք առաջիկայում քայլ առ քայլ կզգաք այս ոլորտում մեր փոփոխությունները, մեր առաջնահերթությունները: Սիրելի՛ ուսանողներ, մեր դարում գիտելիքին այլընտրանք չկա, և նախկինում եղած բոլոր հնարավորություններն այսօր սպառված են, ուստի կոչ են անում ձեզ՝ լավ սովորել և ձեռք բերել որակյալ գիտելիք: Բարի երթ են մաղթում ձեզ, եղեք ակտիվ, նախաձեռնող, անկաշկանդ ներկայացրեք ձեր առաջարկները, դրանք մեր կողմից կողջունվեն», ապա շնորհակալություն հայտնեց «ԱՐԱՐԱՏԲԱՆԿ»-ի գործընկերներին, անձամբ վարչության նախագահ Աշոտ Օսիպյանին:

Դասընկերների անունից շնորհակալական խոսք ասաց ուսանող Ջենմա Սիրեկանյանը՝ կարևորելով գործնական գիտելիք ձեռք բերելու իրենց ընձեռված հիանալի հնարավորությունը:

ԳՈՐԾՆԵԿԵՐԱՅԻՆ ԿԱՊԵՐ «ԷՅՉ-ԷՍ-ԲԻ-ՍԻ ԲԱՆԿ ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏ

Ռուբեն Չայրապետյանը հունվարի 23-ին հյուրընկալեց «Էյչ-Էս-Բի-Սի Բանկ Չայաստան» ՓԲԸ-ի ներկայացուցիչներին՝ կորպորատիվ բիզնեսի զարգացման և կառավարման վարչության ղեկավար Վարդան Շահբազյանին, բանկային մանրածախ ծառայությունների ղեկավարամենտի տնօրեն Սիիրան Մուրադյանին, մանրածախ ռիսկերի կառավարիչ, ռիսկերի կառավարման գծով գլխավոր տնօրենի տեղակալ Արամ Պողոսյանին և բանկի «Չանրապետության հրապարակ» մասնաճյուղի կառավարիչ Աշոտ Թորոսյանին:

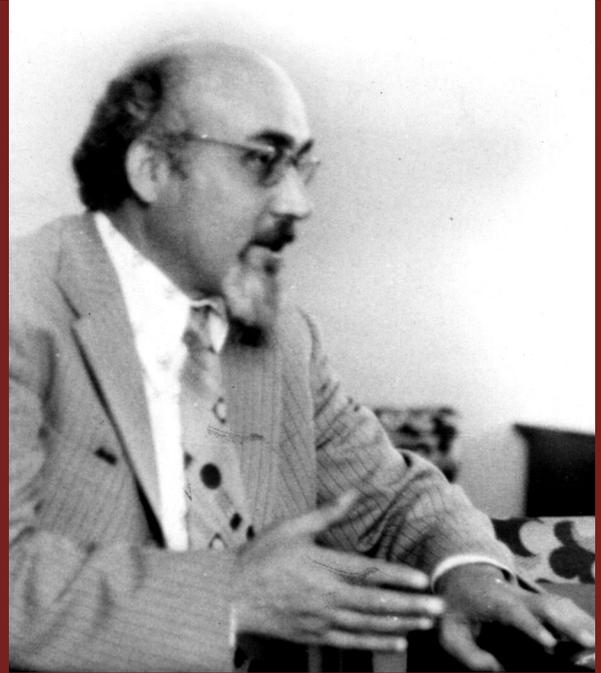
Ողջունելով բանկի ներկայացուցիչների այցը՝ Ռուբեն Չայրապետյանը շեշտեց, որ «Էյչ-Էս-Բի-Սի Բանկ Չայաստան» ընկերությունն իր կառավարման մշակույթով և գործունեությամբ մշտապես ուսանողների համար եղել է գրավիչ աշխատավայր, ապա հավելեց, որ համալսարանը աշխատաշուկայի հետ հարաբերությունների կառուցումն ու ընդլայնումը գործունեության նոր փուլի գերակայություն է հռչակել, և այդ համատեքստում այսպիսի հանդիպումները մեծապես կարևորվում են:

«Մենք ունենք փայլուն ուսանողներ, որոնք աշխատաշուկայում կարող են դառնալ հրաշալի կադրեր, սակայն այդ ներուժը, տարբեր պատճառներով, լիարժեք օգտագործված չէ: Նման համագործակցությունը միտված է հենց այդ նպատակին՝ հնարավորություն տալ գործատուներին, աշխատաշուկայի կազմակերպություններին մեր ուսանողներով և շրջանավարտներով համալրել իրենց կազմակերպությունները»,- ասաց ռեկտորի պաշտոնակատարը՝ անդրադառնալով համատեղ ծրագրերում ՀՊՏՀ գիտական ներուժը համակողմանիորեն օգտագործելուն, մասնավորապես՝ բուհի կողմից հետազոտությունների, փորձագիտական զննահատականների տրամադրմամբ:

Բանկային մանրածախ ծառայությունների ղեկավարամենտի տնօրեն Սիիրան Մուրադյանը, շնորհակալություն հայտնելով հանդիպման համար, նշեց, որ այն բանկի և ՀՊՏՀ համագործակցությունը տարբեր ուղղություններով աշխուժացնելու լավ ամփոփ է, ապա ներկայացրեց ուսանողների համար նախատեսված ծրագրերը, երկկողմ գործակցության իրենց առաջարկները: Կորպորատիվ բիզնեսի զարգացման և կառավարման վարչության ղեկավար Վարդան Շահբազյանը նշեց, որ իրենց բանկը պատրաստակամ է նաև ուսումնական գործընթացին մասնակից դառնալ և աջակցություն ցուցաբերել: Չանդիպման ավարտին Ռուբեն Չայրապետյանը հյուրերին շնորհակալություն հայտնեց այցելության և համագործակցության պատրաստակամության համար:

ԳՈՐԾՆ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

ՎԼԱԴԻՄԻՐ ՆԵՐԿԱՐԱՐՅԱՆ - 90

2018 թ. դեկտեմբերի 18-ին լրացավ տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր, մեր համալսարանի հիմնադիր-ռեկտոր Վլադիմիր Սմբատի Ներկարարյանի 90-ամյակը: Այսօր ծանաչված տնտեսագետին և վաստակաշատ մանկավարժին մեր ավագ գործընկերները սիրով, երախտագիտությամբ են հիշում, երիտասարդները լսել են նրա մասին, իսկ ուսանողները գիտեն, որ բարձր առաջիմության համար կարող են արժանանալ մեծանուն տնտեսագետի անվան կրթաթոշակին:

1975 թ. նա դարձավ նորաստեղծ տնտեսագիտական բուհի՝ Երևանի ժողովրդական տնտեսության ինստիտուտի ռեկտոր և պատվով ու սկզբունքայնորեն, իր առաքելության բարձր գիտակցմամբ ձեռնամուխ եղավ նրա կայացմանն ու առաջընթացին:

Ինստիտուտի կազմավորումը բազմաթիվ խնդիրներ էր առաջադրում՝ մասնագիտական ամբիոնները բարձրորակ կադրերով համալրելու, ուսումնական գործընթացը պատշաճ կազմակերպելու, գործուն ու արհեստավարժ կազմավորումներ ձևավորելու, փորձագիտական լաբորատորիաներ, գրադարան, ընթերցասրահներ ստեղծելու և այլն, և այլն: Վլադիմիր Ներկարարյանը համակողմանիորեն դրսևորեց իրեն որպես հմուտ կառավարիչ, պահանջկոտ ղեկավար, աջակից գործընկեր, խորագետ ուսուցիչ, բարեսիրտ ու զգայուն մարդ:

Տարիների հեռավորությունից կարելի է անսխալ ու հաստատ ասել. Վլադիմիր Ներկարարյանը սերունդներին թողել է բարի անուն և հարուստ գիտական ժառանգություն, ազնվության, աշխատասիրության բազում դասեր, իսկ մեր սիրելի համալսարանին՝ առաջընթացի ծանապարհին անշեղորեն անցնելու պատգամ:

ՆՐԱՆ ՀԻՇՈՒՄ ԵՆՔ ԱԿՆԱԾԱՆՔՈՎ, ԵՐԱԽՏԱԳԻՏՈՒԹՅԱՄԲ

Վլադիմիր Ներկարարյանի գործունեության կարևոր հանգրվաններն է ներկայացնում և արժևորման խոսք է ասում տնտեսագիտության տեսության ամբիոնի դոցենտ ՍԱՄՎԵԼ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆԸ:

Կան մարդիկ, որոնք իրենց գործունեությամբ այնքան դրական հիշողություններ ու հետք են թողնում իրենց շրջապատում, որ հետագա սերունդները նրանց հիշում են ակնածանքով, երախտագիտությամբ ու «երջանկահիշատակ» բնութագրությամբ: Այդպիսի անհատականություն է եղել նաև տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր Վլադիմիր Սմբատի Ներկարարյանը՝ Երևանի ժողովրդական տնտեսության ինստիտուտի (ներկայիս Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի) առաջին ռեկտորը, անվանի գիտնականն ու տնտեսագետ-տեսաբանը: Նրա ջանքերի շնորհիվ կյանքի կոչվեց, կայացավ և բարձր վարկանիշ ձեռք բերեց «ժող-ինստիտուտը», որն այսօր էլ այդպես է ամրագրված տնտեսագետ-հասարակության ու մեր ժողովրդի հիշողության մեջ:

Վլադիմիր Ներկարարյանը ծնվել է 1928 թ. դեկտեմբերի 18-ին Լոռու մարզի (Ստեփանավանի ենթաշրջանի) Կուրթան գյուղում: 1953 թ. ավարտելով Երևանի պետական համալսարանի տնտեսագիտական ֆակուլտետը՝ սովորել է Խ. Աբովյանի անվան հայկական մանկավարժական ինստիտուտի ասպիրանտուրայում և 1957 թվականից դասավանդել է նույն ինստիտուտում, այնուհետև Երևանի պոլիտեխնիկական ինստիտուտում: 1960 թ. պաշտպանել է թեկնածուական ատենախոսությունը և 1964 թ. ստացել դոցենտի կոչում: 1972 թ. պաշտպանել է դոկտորական ատենախոսությունը «Արտադրողական և անարտադրողական աշխատանք» թեմայով: 1975 թ. ստացել է պրոֆեսորի կոչում:

Նորաստեղծ Երևանի ժողովրդական տնտեսության ինստիտուտի ռեկտոր Վ. Ներկարարյանը նշանակվել է 1975 թ. և պաշտոնավարել է մինչև 1979 թ.: Նրա ղեկավարության տարիներին կազմավորվեցին ու համալրվեցին ինստիտուտի ամբիոններից շատերը, բացվեց գրադարանն իր ընթերցասրահներով և մասնագիտական ամբիոններին կից ուսումնական կաբինետներով, ստեղծվեց փորձագիտական լաբորատորիա: Ինստիտուտը 11 մասնագիտությամբ դարձավ տնտեսագետ կադրերի պատրաստման առաջատարը հանրապետությունում և տարածաշրջանում: 1977 թ. սեպտեմբերին Վ. Ներկարարյանի ջանքերով հիմնվեց ինստիտուտի «Տնտեսագետ» պաշտոնաթերթը, որի առաջին համարում տպագրվեց նրա հարցազրույցը, հնչեց բուհական պարբերականի դերն ու կարևորությունը գնահատող ղեկավարի շնորհավորանքի ու բարենաղթանքի խոսքը. «Թերթի ստեղծումը, ինչ խոսք, մի առաջընթաց քայլ է ինստիտուտի հասարակական-քաղաքական կյանքում: Այժմ ի դեմս թերթի՝ ունենք մի ամբիոն, որտեղից ամեն ոք կարող է խոսել մեր ողջ կոլեկտիվի հետ, խորհրդակցել, անել առաջարկություններ, լսել ինչպես ուսանողի, այնպես էլ դասախոսի ելույթները ամենատարբեր

խնդիրների շուրջ, որոնք կարող են նպաստել ուսումնական ու գիտահետազոտական աշխատանքների բարելավմանը, խթանել ուսանողության ու կոլեկտիվի անդամների բարոյաքաղաքական դաստիարակության արդյունավետության բարձրացումը»:

Նրա օրոք և նրա հետևողական ջանքերով հիմնադրվեց ու կառուցվեց «Տնտեսագետ» մարզա-առողջարանը՝ դառնալով բուհի դասախոսների, անձնակազմի և ուսանողների հանգստի սիրելի վայրը:

Վ. Ներկարարյանի պաշտոնավարման տարիներին և դրանից հետո՝ 1979-1981 թթ., երբ նա քաղաքատնտեսության (ներկայիս տնտեսագիտության տեսության) ամբիոնի պրոֆեսոր էր, ինձ բախտ է վիճակվել լինել նրա ասիստենտը, վարել նրա սեմինար պարապմունքներն ու միասին ընդունել քննությունները: Վ. Ներկարարյանը շատերիս համար պրոֆեսոր-գիտնականի դասական կերպար էր ոչ միայն ներքին բովանդակային հատկանիշներով, այլև տեսքով, խոսքով, վարվեցողությամբ ու աշխատակիցների, ուսանողության հանդեպ մարդկային վերաբերմունքով:

1981-1993 թթ. պրոֆեսորը ղեկավարել է Երևանի պոլիտեխնիկական ինստիտուտի քաղաքատնտեսության (ներկայիս տնտեսագիտության տեսության) ամբիոնը:

Պետք է նշել, որ Վ. Ներկարարյանը ոչ միայն տնտեսագետ-տեսաբանի բարձր վարկանիշ ուներ, այլև օժտված էր մասնագետ-խմբագրի ծիրքով և արհեստավարժությամբ, խմբագրել է շատ-շատերի գիտական աշխատություններն ու հոդվածները: Լինելով պահանջկոտ, սկզբունքային, բարոյական բարձր հատկանիշներով, մարդկային առաքինություններով օժտված՝ նա օրինակ էր բոլորի համար:

Պրոֆեսոր Ներկարարյանը բեղմնավոր գրիչ ուներ. հեղինակել է ավելի քան 130 գիտական հոդվածներ, 8 մենագրություն և ուսումնական ձեռնարկ: Նրա գիտական հետազոտությունները վերաբերում են աշխատանքի արտադրողականության, արտադրողական ու անարտադրողական աշխատանքի, համաշխարհային և ազգային տնտեսության զարգացման տեսական հիմնախնդիրներին: Հատկապես առանձնանում են նրա «Աշխատանքի արտադրողականության անշեղ աճի օրենքը», Եր., 1959, «Կապիտալիզմի ընդհանուր ճգնաժամի նոր էտապը» Եր., 1962, «Արտադրողական և անարտադրողական աշխատանք», Եր., 1970, «Ոչ նյութական արտադրության ոլորտի զարգացման սոցիալ-տնտեսական պրոբլեմները», Եր., 1981 և այլն:

Ավելի քան 25 տարի Վլադիմիր Ներկարարյանը մեզ հետ չէ, սակայն կենդանի է նրա բարի անունը, հիշատակելի է նրա գործը:

«ՀՊՏՀ-ում պետք է վերացվեն բոլոր միջնորդությունները. ես ինքս դրանք կտրուկ մերժում եմ՝ առանց որևէ բացառության».

Կայսցավ Ռուբեն Հայրապետյանի հանդիպումը ուսանողների հետ

Փետրվարի 12-ին ուսանողների հետ իր առաջին ընդգրկուն հանդիպմանը ՀՊՏՀ ռեկտորի պաշտոնակատար Ռուբեն Հայրապետյանը ներկայացրեց համալսարանում նախատեսվող փոփոխությունները, ռազմավարական ծրագրի գերակայությունները, համգամանորեն պատասխանեց հարցերին:

«Իմ նշանակումից ի վեր զգում էի այս հաղորդակցության, ձեզ հետ շփման և ձեզ հետ խնդիրների քննարկման կարիքը, որովհետև նույնիսկ իմ նշանակման լուրերից սկսած՝ արդեն փորձում էի ախտորոշել այն բոլոր խնդիրները, որոնք այս պահին առկա են համալսարանում և, բնականաբար, դրանց լուծման համար պետք է հետևողական աշխատանք կատարել: Եվ այս առումով ցանկանում եմ նշել, որ դուք՝ ուսանողներդ, լինելու եք մեր քաղաքականության կենտրոնում», – հայտարարեց Ռուբեն Հայրապետյանը, ապա ավելացրեց. «Համալսարանի պաշտոնական կայքից ու նաև ֆեյսբուքյան էջից դուք արդեն գիտեք, որ մեր բարեփոխումները մեկնարկել են, գործընթացները և հայտարարությունները հասանելի կերպով ներկայացվում են, սակայն պետք է նշեմ, որ խնդիրները շատ են, և լուծումները հեշտ չեն»:

Ռեկտորի պաշտոնակատարի խոսքով՝ որպես պետական բուհ՝ Տնտեսագիտական համալսարանն ունի 2 կարևոր առաքելություն՝ որակյալ կադրերի պատրաստում և տնտեսագիտական հետազոտությունների իրականացում, որի ներուժն ամբողջությամբ օգտագործված չէ: Նա ընդգծեց, որ դասախոսներին պետք է հնարավորություն տրվի՝ բարելավելու դասավանդման որակը, իսկ ուսանողներին՝ արժևորելու կրթությունը, և պարզապես դիպլոմի համար բուհ ընդունված ուսանողը կամ աշխատավարձի համար աշխատանքի ելող դասախոսը չեն կարող շարունակել իրենց հետագա գործունեությունը: «Իհարկե, այստեղ մենք կհանդիպենք բարդությունների, բայց այդ բարդությունները հաղթահարելի են», – ասաց նա:

«ՀՊՏՀ-ում պետք է վերացվեն բոլոր միջնորդությունները. ես ինքս դրանք կտրուկ մերժում եմ՝ առանց որևէ բացառության», – հայտարարեց համալսարանի ղեկավարը, այնուհետև նախատեսվող փոփոխություններից առանձնացրեց դասախոսությունների մեթոդաբանության բարելավումը՝ ընդգծելով, որ թելադրությունների ձևով դասախոսությունները սեպտեմբերից կդադարեցվեն, ամբողջությամբ կվերակառուցվի փորձառության կազմակերպման գործընթացը, կվերանայվի քննությունների անցկացման կարգը, կներդրվեն կոնկրետ պատասխանատուներով հետադարձ կապի հստակ կառուցակարգեր՝ ուսանողներին հուզող հարցերին պատշաճ լուծում տալու համար:

«Մենք միասին պետք է կարողանանք փոխել մեր համալսարանը, այն դարձնել ավելի լավը, հակառակ դեպքում, այստեղ իմ գալու առաքելությունը ես կհամարեմ չիրականացված: Եվ որ ամենակարևորն է, սիրելի՛ ուսանողներ, դուք պետք է դառնաք այս գործընթացների սրտացավ և պահանջատեր վերահսկողը», – հայտարարեց Ռուբեն Հայրապետյանը:

Այնուհետև ուսանողները հանդես եկան մի քանի տասնյակ հարցերով, պնդումներով, մտահոգություններով: Դրանցից առանցքայինները վերաբերում էին արտադրական փորձառությունների կազմակերպմանը, որոնք ուսանողների խոսքով, բովանդակային և արդյունավետ չեն: Ռուբեն Հայրապետյանը նշեց, որ տեղյակ է խնդրին և պատասխանատու ստորաբաժանմանը արագ լուծումներ առաջարկելու հանձնարարական կտա, ավելացրեց՝ այս պահին քննարկվում է փորձառության հայեցակարգը փոխելու հարցը. նախ՝ փորձել կազմակերպել այն արդեն երկրորդ կուրսի երկրորդ կիսամյակից սկսած, ապա՝ ըստ առարկաների: Ռուբեն Հայրապետյանը նաև ընդգծեց, որ հաճախակի հանդիպում է խոշոր կազմակերպությունների ղեկավարների հետ, և քննարկվող հարցերի թվում է նաև այդ կազմակերպություններում մեր ուսանողների փորձառության պատշաճ կազմակերպումը:

Մեկ այլ հարցադրմանը, թե ինչու ուսանողները ի սկզբանե հնարավորություն չունեն ծանոթանալու դասավանդվող առարկաների ծրագրերին ու ակնկալվող վերջնարդյունքներին, Ռուբեն Հայրապետյանն արձագանքեց, որ դա անհրաժեշտություն է և շուտով հասանելի կլինի ուսանողներին, սակայն մինչ այդ կարևոր է բարելավել դրանց որակը: Օտար լեզուներին հատկացվող ժամաքանակը ավելացնելու մասին հարցին նա պատասխանեց՝ համալսարանում խնդիրը մասնագիտական օտար լեզվի դասավանդումն է, և այս համատեքստում ոչ այնքան օտար լեզվին հատկացվող ժամաքանակի ավելացումն է կարևոր, որքան մատուցվող ծառայության որակի բարելավումը:

ՏՆՏԵՍԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆՈՒՄ ԱՏԵՂԾՎՈՒՄ Է ՇՐՋԱՆԱՎԱՐՏՆԵՐԻ ՑԱՆՑ

Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի ղեկավարի պաշտոնակատար, տ.գ.դ., պրոֆեսոր Ռուբեն Հայրապետյանը 2019 թ. հունվարի 7-ին հանդես է եկել համալսարանի շրջանավարտների ցանց ստեղծելու նախաձեռնությամբ: Հայտարարությունը ներկայացնում ենք ստորև:

Հարգելի գործընկերներ, Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի, Երևանի պետական տնտեսագիտական ինստիտուտի, Երևանի ժողովրդական տնտեսության ինստիտուտի սիրելի շրջանավարտներ՝ բոլոր տարիների, համալսարանի ղեկավարի պաշտոնակատար նշանակվելուց ի վեր բազմաթիվ նամակներ են ստանում գործարարության ոլորտի տարբեր ներկայացուցիչներից, պետական պաշտոնյաներից, միջազգային ծրագրերի կառավարիչներից, որոնք իրենց պատրաստակամությունն են հայտնում՝ համագործակցելու համալսարանի հետ: Նրանցից շատերը մեր համալսարանի տարբեր տարիների շրջանավարտներ են, որոնք, համագործակցելուց զատ, ուզում են որևէ կերպ օգտակար լինել համալսարանին և կապ հաստատել հարազատ բուհի հետ: Մենք հզոր ներուժ ունենք, որը մինչև այժմ պատշաճ կերպով չենք իրագործել: Ջբաղեցնելով տարբեր պատասխանատու պաշտոններ ինչպես Հայաստանում, այնպես էլ՝ արտերկրում՝ մեր համալսարանի տարբեր տարիների շրջանավարտները բուհի շուրջը ձևավորել են մի հսկայական ռեսուրսային բազա, որը կանոնակարգված կերպով ավելացված արժեք չի ստեղծել: Հաշվի առնելով այս հանգամանքը, ինչպես նաև առաջիկա տարիներին տնտեսագիտական համալսարանի զարգացման գերակայությունները՝ գաղափար է առաջացել շրջանավարտների ցանց ստեղծելու, որը կապող օղակ պետք է դառնա համալսարանի և տարբեր տարիների շրջանավարտների միջև: Նախաձեռնության հիմնական գաղափարը փոխշահավետության ու պատրաստակամության առեղծվածներում օգտագործելն է և համագործակցությունը կանոնակարգելը: Օրինակ, բազմաթիվ գործընկերներից ստանում են նույնատիպ մեկնաբանություններ, որ կա ցանկություն բաց դասեր կազմակերպելու, ուսանողներին հրավիրելու կազմակերպություններ, փորձառության հնարավորություն ընձեռելու, լավագույններին ընտրելու հետագա աշխատանքի համար, սակայն հաղորդակցության պակասի պատճառով հաճախ ոչինչ չի արվում: Ընդ որում, խոսքը չի վերաբերում միայն բարձր պաշտոններ զբաղեցնողներին: Կազմակերպությունների ստորին օղակների շատ աշխատակիցներ ցանկանում են ներգրավել ուսանողներին որպես ժամանակավոր օգնական՝ միաժամանակ նրանց սովորեցնելով գործի առանձնահատկությունները: Սա լավ հնարավորություն է նաև՝ իրագործելու մեր առաջիկա նպատակներից մեկը, այն է՝ ուսանողները պետք է փորձառության տարբեր շրջանակներ անցնեն՝ սկսած ուսումնառության երկրորդ տարվանից և ոչ թե աշխատաշուկայի հետ շփվեն միայն չորրորդ տարում: Բացի վերոնշյալից, միավորումը պետք է լայն հաղորդակցական հնարավորություններ ընձեռի շրջանավարտներին՝ ազատ մուտք ուսանողների տվյալների բազա, դասավանդելու ցանկության և կոմպետենտության դեպքում՝ անմիջական կապ համապատասխան ամբիոնների հետ, բաց դասերի կազմակերպում յուրաքանչյուր պահի, համալսարանի գործունեության բարելավման ուղղությամբ առաջարկությունների ներկայացման համապատասխան հարթակ և ընդհանրապես՝ կամայական ծրագիր, նախաձեռնություն, որը կապահովի շրջանավարտի կապը համալսարանի հետ և կնպաստի ցանցի ձևավորմանը: Սա հարմար հարթակ կարող է դառնալ նաև գործատուների միջև համագործակցության համար՝ որպես հավելյալ արդյունք: Առանձին դերակատարում կարող են ունենալ արտերկրում ապրող և աշխատող մեր շրջանավարտները: Բոլոր նրանց, ովքեր ցանկություն ունեն տնտեսագիտական համալսարանի նկարագրված ցանցի մասնիկը դառնալու, օգտվելու ընձեռված հնարավորություններից և մշտական կապ պահպանելու հարազատ բուհի հետ, առաջարկում ենք անցնել հետևյալ հղումով և լրացնել կից ձևաչափը: Կարող եք նաև info@asue.am և news@asue.am էլեկտրոնային հասցեներին ուղարկել հետևյալ տվյալները՝

- անուն-ազգանուն-հայրանուն,
- բուհն ավարտելու տարեթիվ,
- աշխատավայր, պաշտոն (անգամ եթե այս պահին չեք աշխատում),
- հեռախոսահամարներ և կոնտակտային այլ տվյալներ,
- CV (ցանկության դեպքում):

Այս նախնական տվյալներն անհրաժեշտ են բազան ստեղծելու և կառավարելու համար: Կարևորությամբ պայմանավորված՝ ցանցի ձևավորման աշխատանքներն իրականացվելու են անձամբ իմ վերահսկողության ներքո:

Հարգանքով և համագործակցության մեծ պատրաստակամությամբ՝

Ռուբեն Հայրապետյան
Հայաստանի պետական տնտեսագիտական
համալսարանի ղեկավարի պաշտոնակատար

Հ.Գ. Գործընթացն ավելի համակարգված իրականացնելու համար ՀՀՊՏՀ պաշտոնական կայքում (ձախ անկյունում, կայքի ամենավերևի հատվածում) ստեղծվել է «Շրջանավարտ» բաժինը, որտեղ այցելելով կարող եք լրացնել տրված ձևաչափը: Այդպիսով դուք կգրանցվեք ՀՀՊՏՀ շրջանավարտների ցանցի տեղեկատվական բազայում:

«Փոխատեղմանն առնչվող անարդար բոլոր երևույթները պետք է նվազեցվեն»,-

հայտարարեց ղեկավարի պաշտոնակատարը՝ արձագանքելով ուսանողներից մեկի մտահոգությանը, թե ներկա համակարգն անարդար է, և որպես կարճաժամկետ լուծում՝ լավ կլինի վերադառնալ նախորդին: Բուհի ղեկավարը խոստացավ անդրադառնալ այս հարցին ևս:

Ռուբեն Հայրապետյանի պատասխանները համապարփակ պատկերացում ձևավորեցին համալսարանի հետագա հիմնարար գործունեության մասին. մասնավորապես՝ դուալ մասնագիտությունների ներդրման հնարավորությունն արժարժվում է պատրաստվող ռազմավարական ծրագրում, ազդեցության գործակից ունեցող միջազգային ամսագրերում ասպիրանտների և դասախոսների հոդվածների տպագրման նախնական շրջանում համալսարանի ղեկավարությունը հոնորարներ կհատկացնի, մագիստրատուրայում երեկոյան ուսուցման ներդրումը տեսադաշտում է և քննարկվում է, ուսման վարձերի գեղջման ներկա կարգը վերանայման կարիք ունի, բայց այն, որ առանցքում պետք է մնա բարձր առաջադիմության չափանիշը, անքննարկելի է, համալսարանի բուժկետը կսկսի գործել առաջիկա 2 ամսում:

Եզրափակելով հանդիպումը՝ Ռուբեն Հայրապետյանը ևս մեկ անգամ կոչ արեց ուսանողներին՝ ներգրավվել համալսարանը բարեփոխելու գործընթացում, հարցերն ու մտահոգությունները ներկայացնել պարզ և ուղիղ՝ գերծմնալով տարատեսակ հարթակներում անհիմն քննարկումներից: *«Մենք ձեզ հետ՝ բոլորս միասին, կկարողանանք առաջիկայում արդյունքներ գրանցել: Արդյունքներ գրանցել՝ չի նշանակում, որ բոլոր խնդիրները կլուծվեն, սակայն կլինեն ակնհայտ փոփոխություններ»,-* ասաց ՀՀՊՏՀ ղեկավարը:

ԳՈՐԱՐ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

WORLD ECONOMIC FORUM

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԽՆՃԱՆԿԱՐ

«ԴԱՎՈՍ – 2019» ՀԱՄԱՇԽԱՐԴԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎՈՒՄ

2019 թ. հունվարի 22-25-ը շվեյցարական Դավոսում տեղի ունեցավ Համաշխարհային տնտեսական համաժողովի (ՉՏՀ) 49-րդ նստաշրջանը: Հիշեցնենք, որ այն հիմնվել է 1971 թ. ժնևի համալսարանի բիզնեսի պրոֆեսոր **Կլաուս Զվաբի** նախաձեռնությամբ և ամենամյա նստաշրջան է գումարում Դավոսի կոնգրես-կենտրոնում:

Այս տարի համաժողովը հյուրընկալել էր 3000 պատվիրակի՝ աշխարհի 114 երկրից. պետությունների, խոշոր ընկերությունների, միջազգային կազմակերպությունների ղեկավարներ, նշանավոր տնտեսագետներ, գործարարներ, հասարակական ու քաղաքական հայտնի գործիչներ:

Նստաշրջանի կարգախոս-խորագիրն էր՝ «Գլոբալացում 4.0. Գլոբալ ճարտարապետության ձևավորումը չորրորդ արդյունաբերական հեղափոխության դարաշրջանում», քննարկման հիմնական թեմաներն էին գլոբալ համագործակցության մարտահրավերները և թվային հեղափոխության բերած փոփոխությունները, երկրների և տարածաշրջանների փոխգործակցությունները փոփոխվող տեխնոլոգիաների, կրիպտոարժույթների և թվային տնտեսության աշխարհում, ինչպես նաև կիբեռնանցագործությունների, կտրուկ սոցիալական անհավասարության և աճող կլիմայական վտանգների պայմաններում:

Պետք է նշել, որ «Դավոս – 2019»-ում ԱՄՆ նախագահ **Դոնալդ Թրամփի**, Մեծ Բրիտանիայի վարչապետ **Թերեզ Մեյի**, Ֆրանսիայի նախագահ **Էմանուել Մակրոնի**, Չինաստանի նախագահ **Սի Ցզինպինի**, Ռուսաստանի նախագահ **Վլադիմիր Պուտինի** բացակայությունը էապես ազդել է համաժողովում քննարկվող շատ հարցերից ակնկալվող արդյունքների վրա, մասնավորապես՝ ԱՄՆ-ի և Չինաստանի միջև առևտրային պատերազմի հետևանքների, ԱՄՆ-ի և Եվրամիության փոխհարաբերությունների, Ռուսաստանի դեմ պատժամիջոցների և այլնի վերաբերյալ:

Համաշխարհային տնտեսության զարգացման միտումներին և մարտահրավերներին անդրադառնալով Արժույթի միջազգային հիմնադրամի (ԱՄՀ) նախագահ **Քրիստին Լագարդը** նշել է, որ համաշխարհային տնտեսական աճի անկման ռիսկը մեծացել է, 2019 թ. այդ անկումը տեղի կունենա 0,2 կետով և, ըստ կանխատեսման, համաշխարհային տնտեսության աճը կկազմի 3,5%: Տնտեսական աճի անկման միտումը, ըստ նրա, պայմանավորված է ոչ միայն Չինաստանի տնտեսության աճի դանդաղումով (մինչև 6,6%), այլև ապագա ֆինանսական ռիսկերով՝ կապված աշխարհում պետական պարտքերի ընդհանուր ծավալի մեծացման հետ, որը ներկայում 250 տրիլիոն դոլար է կազմում (փաստորեն, համաշխարհային ՀՆԱ-ն գերազանցում է 3 անգամ), որն էլ իր հերթին համաշխարհային տնտեսական ռեցեսիայի (6 ամսից ավելի շարունակական անկման) նախանշաններից է՝ միջպետական առևտրային ճգնաժամների հետ մեկտեղ:

Գերմանիայի կանցլեր **Անգելա Մերկելն** իր ելույթում նշել է, որ համաշխարհային տնտեսության վրա բացասաբար է անդրադառնում «միջազգային անորոշությունը», մասնավորապես՝ ԱՄՆ-ի և Չինաստանի միջև չլուծված մաքսային խնդիրները, Մեծ Բրիտանիայում հավանական տնտեսական քաոսը, լարվածության երևույթները բորսաներում, որոնք կարող են թուլացնել համաշխարհային առևտուրը: Նա համոզմունք է հայտնել, որ Գերմանիան

պետք է արագորեն դուրս գա քարածխային վառելիքի ազդեցությունից, որի համար, նրա խոսքով՝ «Մենք պետք է շարունակենք գազ գնել Ռուսաստանից. դա միանգամայն հստակ է»: Ըստ Մերկելի՝ «Գլոբալ ճարտարապետությունը կարող է գործել միայն այն դեպքում, երբ մենք կարողանանք փոխգիջումների գնալ՝ միջազգային առևտրի կանոնակարգմամբ»:

Մյունխենի տնտեսական հետազոտությունների ինստիտուտի պրոֆեսոր **Տիմո Կլոմերշոյգերն** իր ելույթում նշել է. «Համաշխարհային տնտեսությունը կարող է լրջորեն թուլանալ մաքսային վեճերի, եվրոգոտու երկրների չափազանց թույլ բյուջետային քաղաքականության և պետական պարտքերի բեռի մեծացման հետևանքով»:

Տնտեսական համագործակցությանը վերաբերող երկխոսությունների իմաստով որոշակի հետաքրքրություն է առաջացրել Եստոնիայի վարչապետ **Յուրի Ռատասի** ելույթը, որը նվիրված էր թվային տնտեսության ստեղծարար հնարավորություններին և առաջարկում էր Եստոնիայի թվային պետության փորձի օգնությամբ բարձրացնել Եվրոպայի մրցունակությունը: Նրա կարծիքով՝ թվային հասարակության ստեղծումն սկսվում է որակյալ կրթությունից, իսկ հաջորդ քայլը պետք է դառնա երկրում բարենպաստ բիզնես միջավայրի ապահովումը, որը կնպաստի նորամուծությունների (ինովացիաների) զարգացմանը: Դրա համար երկրի օրենսդրությունը պետք է ընթանա տեխնոլոգիական առաջընթացին համահունչ: Ըստ Ռատասի՝ «Եստոնիայի համար թվային տնտեսությունը առօրեական է համարվում, իսկ աշխարհի շատ երկրների համար այն յուրահատուկ է»: Եստոնիայի վարչապետն իր ելույթով, փաստորեն, նպատակ ուներ մի կողմից ցույց տալ, որ համաշխարհային տնտեսության գլոբալացման գործընթացում երկրի փոքրությունն էական չէ և մյուս կողմից էլ դեպի Եստոնիա էր ուղղորդում օտարերկրյա ներդրողների ուշադրությունը:

Հայաստանի Հանրապետության պատվիրակությունը տնտեսական համաժողովին մասնակցում էր 3-րդ անգամ: Առաջին անգամ մասնակցել է 2009 թ.՝ նախագահ Սերժ Սարգսյանի, երկրորդ անգամ՝ 2018-ին վարչապետ Կարեն Կարապետյանի և այս անգամ՝ վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանի գլխավորած պատվիրակությամբ:

Վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանը բանախոսել է «Ձևավորելով ժողովրդավարության ապագան» խորագրով թեմատիկ քննարկմանը: Համաժողովի շրջանակում նա մասնակցել է նաև համաշխարհային տնտեսական առաջնորդների «Աշխարհը գլոբալացման ժամանակաշրջանում» խորագրով ոչ պաշտոնական ճաշին, ինչպես նաև «Եվրոպայի շրջադարձային պահը» խորագրով հավաքին:

Վարչապետը հանդիպումներ է ունեցել մի շարք պետությունների, միջազգային կառույցների, խոշոր ընկերությունների ղեկավարների, ինչպես նաև գործարարների և ներդրողների հետ, քննարկել տնտեսական համագործակցության հետագա ընդլայնման և նոր նախագծերի իրականացման հնարավորությունները: «Միցուբիշի հեվի ինդասթրիս» ընկերության խորհրդի անդամ **Քրիստինա Ամաջյանի** հետ հանդիպմանը կարևորվել են Հայաստանում ներդրումային նոր ծրագրեր՝ պայմանավորված ճապոնական տարբեր ընկերությունների հետ համագործակցությամբ:

Ճապոնիայի միջազգային համագործակցության գործակալության նախագահ **Շինիչի Կիտանոկան** Նիկոլ Փաշինյանի հետ հանդիպմանը, որի ժամանակ քննարկվել են փոխգործակցության հեռանկարներ, պատրաստականություն է հայտնել՝ փորձագիտական խմբի հետ այցելել Հայաստան: Ներդրումային ծրագրեր քննարկելու նպատակով Հայաստան գալու պատրաստականություն է հայտնել նաև eBay ընկերության փոխնախագահ **Գեթի Ֆոսթերը**:

ՀՀ վարչապետը հանդիպել է Ասիական զարգացման բանկի նախագահ **Տակահիկո Նակատոյի** և Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի (ՎՁԵԲ) նախագահ **Սունա Չակրաբարտիի** հետ, որոնք վերահաստատել են Հայաստանի գործարար միջավայրում իրենց մասնակցությունը շարունակելու պատրաստականության մասին: ՎՁԵԲ-ի նախագահը նաև հայտնել է, որ մարտամսին նախատեսում է այցելել Հայաստան կատարված փոփոխությունների համատեքստում քննարկելու համագործակցության նոր ռազմավարությունը՝ հատկապես ՓՄՁ-ների զարգացման ծրագրերի հետ կապված:

Համաժողովի երկրորդ օրը վարչապետը հանդիպում է ունեցել «Մարիոթ ինթերնեյշնլ» ընկերության նախագահ **Արնե Սորենսոնի** հետ, քննարկվել են մեր երկրում ընկերության գործունեությունն ընդլայնելու ներդրումային ծրագրերը և նոր հյուրանոցներ բացելու հնարավորությունները՝ բարելավված բիզնես միջավայրի պայմաններում: «Ռուսական ուղղակի ներդրումներ» հիմնադրամի գլխավոր տնօրեն **Կիրիլ Դմիտրիևի** հետ հանդիպմանը Նիկոլ Փաշինյանն ընդգծել է, որ ՀՀ Կառավարությունը պատրաստ է աջակցել հիմնադրամի կողմից իրականացվող ինչպես ընթացիկ, այնպես էլ նոր ներդրումային ծրագրերին: Հիմնադրամի նախագահն էլ նշել է, որ հաշվի առնելով Հայաստանում ստեղծված նոր հնարավորությունները՝ պատրաստվում են քայլեր ձեռնարկել իրենց միջազգային գործընկերներին նույնպես մեր երկիր ներգրավելու ուղղությամբ:

Հանդիպումներ են տեղի ունեցել նաև «Գլոբալ Էներջի սիմենս»-ի, ռուսաստանյան «ՎՏԲ» բանկի, «Կորպորատիվ Ամերիկա» ընկերության ղեկավարների հետ և քրեմլական հարցեր: «Կորպորատիվ Ամերիկա» ընկերության գլխավոր տնօրեն **Մարտին Էռնեկյանի** հետ հանդիպմանը անդրադարձ է կատարվել Երևանի «Չվարթնոց», Գյումրու «Շիրակ» օդանավակայաններում նախատեսվող աշխատանքներին, «Հայփոստի» հետագա կառավարման ու զարգացման հարցերին, ինչպես նաև Հանրապետության հրապարակում գտնվող ՀՀ ԱԳ նախարարության նախկին շենքի հետ կապված ծրագրերին:

«Դավոս – 2019»-ին ՀՀ պատվիրակության մասնակցությունը հնարավորություն կտա միջազգային գործարար աշխարհի հետ նոր պայմանավորվածություններ ձեռք բերել և անհրաժեշտ ներդրումներ ներգրավել՝ ի շահ Հայաստանի տնտեսության հետագա առաջընթացի:

Օրեր անց վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանը տեղեկացրեց, որ Դավոսի համաշխարհային տնտեսական համաժողովի՝ շուկայի կենտրոնացվածության (մոնոպոլիզացվածության) աստիճանը բնութագրող ցուցանիշով 2018 թ. Հայաստանը 9 կետով ռեկորդային առաջընթաց է գրանցել և հայտնվել 19-րդ հորիզոնականում:

«Սա նշանակում է,– նկատում է վարչապետը,– **որ միջազգային հանրությունը ծանաչում է, որ 2018 թ. մենք լրջագույն հաջողությունների ենք հասել մենաշնորհների դեմ պայքարում: Նշված ցուցանիշը կարևորագույն ազդակ է պոտենցիալ ներդրողների համար, ովքեր կարող են տեսնել, որ Հայաստանը հակամենաշնորհային առումով աշխարհի լավագույն 20-յակի մեջ է»:**

ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ 2019-2023 թթ. ԾՐԱԳՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

ՀՀ Կառավարությունը 2019 թ. փետրվարի 8-ի նիստում հաստատեց 5-ամյա գործունեության ծրագիր: ՀՀ Ազգային ժողովում այն քննարկվեց ու հաստատվեց փետրվարի 14-ին: Կառավարության ծրագիրն արտահայտում է նրա գործունեության հիմնական նպատակները, ռազմավարական ու մարտավարական այն գերակա խնդիրները, որոնք պետք է լուծում գտնեն առաջիկա 5 տարիներին: Ինչպես նշված է ծրագրում.

«Առաջիկա հինգ տարիներին ՀՀ Կառավարության գործունեությունը միտված է լինելու ՀՀ բարձր տեխնոլոգիական, արդյունաբերական, ինչպես նաև բնապահպանական բարձր չափանիշներին համապատասխանող, արտահանմանը միտված մրցունակ և ներառական տնտեսություն կառուցելուն»:

Զխորանալով ծրագրի բովանդակության մեջ՝ պարզապես ներկայացնենք «ներառական տնտեսություն կառուցելուն» միտված հիմնական ծրագրային դրույթները.

- Պայքար կոռուպցիայի դեմ և տնտեսական գործունեության ու եկամուտների թափանցիկության ապահովում,
- Աղքատության էական կրճատում և մինչև 2023 թ. ծայրահեղ աղքատության վերացում,
- Ներառական զարգացման շնորհիվ ՀՆԱ միջին տարեկան 5%-ային աճի տեմպերի ապահովում,
- Մրցունակ և մասնակցային տնտեսության զարգացում,
- Գործարարության բարենպաստ միջավայրի ապահովում,
- Արտահանման, որպես տնտեսական աճի շարժիչ ուժի, ընդլայնում 2023 թ. արտահանման ծավալը հասցնելով ՀՆԱ-ի նկատմամբ 43-45%-ի,
- Ներդրումների աճի, որպես մրցունակության և կայուն տնտեսական աճի նախապայմանի, խթանում, որը 2023 թ. կհասնի ՀՆԱ-ի նկատմամբ 23-25%-ի,
- ՓՄՁ-ի, որպես ներառական տնտեսական աճի նախադրյալի, զարգացում,
- Հարկային համակարգի բարելավում և նրա խթանիչ դերի բարձրացում և այլն:

ՀՀ Կառավարության ծրագրի նշված և ածանցյալ դրույթներին մանրամասնորեն կանդիդատանք «Տնտեսագետի» առաջիկա համարներում:

ԻՆՉՈՒՒ Է ՀՆԴԻԿՆԵՐԻ ԹՎԱՔԱՆԱԿԸ ԿՏՐՈՒԿ ԱՎԵԼԱՑՆԵԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Վերջին ժամանակներս մեր հասարակության մեջ որոշակի անհանգստության դրսևորումներ են նկատվում Հայաստանում Հնդկաստանի քաղաքացիների թվաքանակի ակնհայտ ավելացման հետ կապված: Ուստի հարց է առաջանում. ինչո՞վ է Հայաստանն այդքան հրապուրել հնդիկներին, և ինչո՞ւ է մեր հանրապետության բնակչությունն անհանգստացած այդ հանգամանքով:

Այս առիթով փորձենք անդրադառնալ Հնդկաստանից դեպի Հայաստան միգրացիոն գործընթացին. արդյո՞ք դա հետագայում ժողովրդագրական անբարենպաստ իրավիճակի չի հանգեցնի:

ՀՀ տարածքային կառավարման և զարգացման նախարարության միգրացիոն տվյալների համաձայն՝ 2015-2018 թթ. ժամանակահատվածում հնդիկների միգրացիոն շարժը դեպի Հայաստան իրոք մեծ աճ է արձանագրել, որը ներկայացնում ենք հետևյալ տեսանելի եղանակով:

Տարիները	Մուտքը Հայաստան (մարդ)	Ելքը Հայաստանից (մարդ)	Մուտքի ու ելքի տարբերությունը (մարդ)	Հայաստանում բնակվելու իրավունք է տրվել (մարդ)
2015	3951	3899	52	1119
2016	4226	4148	78	1086
2017	11589	11278	311	938
2018	21061	18095	2966	2000
(9ամիսներ)				

Ինչպես նկատում ենք, Հայաստան ժամանող և չվերադարձող հնդիկների թվաքանակը էականորեն աճել է: Միգրացիոն ոլորտի մասնագետներն այս երևույթը բացատրում են հետևյալ հանգամանքներով.

1. ՀՀ Կառավարության կողմից 2017 թ. վիզային ռեժիմի բարենպաստ պայմանների սահմանումը Հնդկաստանի քաղաքացիների համար,
2. ուսման նպատակով ժամանակավոր բնակությունը Հայաստանում,
3. աշխատանքային բնույթի միգրացիան,
4. զբոսաշրջության աճը:

ՀՀ Կառավարության 2017 թ. փետրվարյան և նույն-բերյան որոշումներով (N103-N և N1435-N) Հնդկաստանի քաղաքացիների համար սահմանվել է առանց Հայաստանից հրավերի վիզային ռեժիմ (անգամ էլեկտրոնային վիզային համակարգի E-ViZa-ի վիզայի միջոցով), որը բավականին դյուրացրել է մուտքը մեր երկիր:

Նախկինում հնդիկների ներկայությունը Հայաստանում հիմնականում պայմանավորված էր կրթության նկատառումներով, սակայն ներկայումս կրթության նպատակով տարեկան Հայաստան է գալիս 50-60 մարդ, և Հայաստանում սովորում է Հնդկաստանի 1142 քաղաքացի: Այնպես որ, Հայաստանում հնդիկների թվաքանակի աճը կրթության հանգամանով չի պայմանավորված:

Տուրիզմի հայկական ֆեդերացիայի տվյալներով Հնդկաստանից զբոսաշրջային հոսքերում նույնպես արտառոց շարժ չի նկատվել: Մնում է ենթադրել, որ վերջին տարիներին հնդիկների համար Հայաստանն առավել գրավիչ է աշխատանքային միգրացիայի նկատառումով: Եթե դիտարկենք, որ թեև Հնդկաստանը ՀՆԱ իրական ծավալով (2,6011 տրլն դոլար) 6-րդ տեղումն է աշխարհում, այնուհանդերձ, բնակչության 1 շնչի հաշվով ՀՆԱ-ն ընդամենը 1983 դոլար է կազմում և ցածր կենսամակարդակ ունեցող երկրներից է (զործազրկության մակարդակը 14%-ից բարձր է): Հայաստանն այս առումով կարող է հրապուրիչ լինել հնդիկների համար (թեև Հայաստանում զործազրկության մակարդակն ավելի բարձր է՝ շուրջ 17%), որոնք կարող են համաձայնել շատ ավելի ցածր վարձատրությամբ աշխատել և էլ ավելի

լարված դարձնել աշխատաշուկան:

Մեր կարծիքով՝ Հայաստանի հասարակության անհանգստությունը, պայմանավորված մեր երկրում հնդիկների թվի ավելացմամբ, կապված է զբաղվածության հիմնախնդրի հետ, սակայն իրականում այն կարող է արտահայտվել ազգային անվտանգության և ժողովրդագրական իրավիճակում, ապագայում հավանական ոչ բարենպաստ փոփոխություններում (նայենք Եվրոպային և մեզանից շատ հզոր Գերմանիային):

ՔԱՂՐԱԿԱՆ ԶՈՒՐ ՈՐՊԵՍ ՈԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ՌԵՍՈՒՐՍ

Երկրագնդի բնական ռեսուրսները, այդ թվում՝ քաղցրահամ ջրերը, սահմանափակ բնույթ ունեն, և մարդկությունն արդեն բախվում է այդ հիմնախնդրին: Ահագանգը հնչեցվել է դեռևս 1970-ական թվականների սկզբին, «Հռոմի ակումբի» վերլուծաբանների կողմից, որոնց հաշվարկներով տնտեսական աճի նման տեմպերը 2025 թ. կհանգեցնեն ռեսուրսային սովի, և ամխուսափելի կդառնա «համաշխարհային աղետը»: Դրա համար առաջարկվում է անցում կատարել «գրոյական տնտեսական աճի» և խնայել սպառման սահմանափակ հասնող բնական ռեսուրսները:

Քաղցրահամ ջուրն այն կենսական ռեսուրսն է, առանց որի մարդկությունը չի կարող գոյատևել: Այս չվերարտադրող ռեսուրսը ներկայումս ռազմավարական նշանակություն է ձեռք բերել: Երկրագնդի ընդհանուր տարածքի 79%-ը ջրային ռեսուրսներն են զբաղեցնում, սակայն դրանց միայն 3%-ն են քաղցրահամ ջրերը: Ավելի քան 1 մլրդ մարդ ապրում է խիստ սակավաջուր տարածքներում, իսկ 1,5 մլրդ մարդ՝ սակավ ջրային ռեսուրսներով տարածաշրջաններում: Մասնագետների կանխատեսումներով՝ քաղցրահամ ջրի սահմանափակության հիմնախնդիրը կարող է վերաճել համաշխարհային հակամարտությունների:

Քաղցրահամ ջրի պաշարներով առավել հարուստ և ապահովված են համարվում Կանադան, Բրազիլիան, Ռուսաստանը, ԱՄՆ-ը, Չինաստանը: Հայաստանը նույնպես հարուստ է ջրային ռեսուրսներով, սակայն դրանք, հատկապես ռոզոման նպատակով, այնքան էլ արդյունավետ չեն օգտագործվում: Վերջին տարիներին, զարմանալիորեն, մեր հանրապետության արհեստական ջրամբարների մեծ մասը դեռևս մինչ ռոզոման սեզոնն արդեն կիսադատարկ են լինում, և ստիպված դիմում ենք Սևանա լճից ջրի արտահոսքի ավելացման:

Ներկայումս կան ջրառատ գետեր ու լճեր, ինչպես Ամազոնը, Նեղոսը, Գանգեսը, Դանուբը, Վոլգան, Մեծ լճերը, Բայկալը և այլն, որոնց այդ տարածաշրջանի ժողովուրդները սրբորեն են վերաբերվում ու պաշտում: Նշենք, որ Ամազոն գետով ավելի շատ ջուր է հոսում, քան աշխարհի մնացած 10 ջրառատ գետերով միասին վերցրած: Դանուբ գետը «Եվրոպական Ամազոնի» նշանակություն ունի տարածաշրջանի երկրների համար: Կանադայի և ԱՄՆ-ի քաղցրահամ ջրային ռեսուրսների շտեմարան են Մեծ լճերը: Ռուսաստանի քաղցրահամ ջրային ռեսուրսների 90%-ը կազմում է Բայկալ լիճը, որի տարածքը 31,5 հազ. կմ² է, խորությունը՝ 1642 մետր: Բայկալ լճում է ամբարված աշխարհի քաղցրահամ ջրային ռեսուրսների պաշարների 20%-ը:

ՍԱՄՎԵԼ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ
ՀՊՏՀ տնտեսագիտության տեսության
ամբիոնի դոցենտ

«ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ՈՒՍԱՆՈՂ» ԱՐԻՇՈՒՄԻ ՀԱՂՈՐԴՆԵՐԻ ԴՄԱՐԳԵԽՏՐՈՒՄ

ԱՐԱՆՑ ԸՆԹՐՈՒՄ Է ԱՅՆԵՒ ՄԵՐ ՈՒՍԱՆՈՂ ՓԳԳԻԿ ՀՍԿՈՒՄԵՆ

Փետրվարի 15-ին մեր համալսարանում կայացավ «Լավագույն ուսանող» 2018 թ. հանրապետական մրցույթի հաղթողների պարգևատրման արարողությունը, որին ներկա էին ՀՀ կրթության և գիտության նախարար Արայիկ Չարուքյունյանը, նախարարի տեղակալ Գրիշա Թամրազյանը, համալսարանների ղեկավարներ, պրոֆեսորներ, դասախոսներ, ուսանողներ:

Անցնելով առաջ՝ հպարտությամբ նշենք, որ հասարակագիտության ոլորտում բակալավրի կրթական ծրագրով առաջին տեղը զբաղեցրել է ՀՊՏՀ ֆինանսական ֆակուլտետի ապահովագրական գործ մասնագիտության 4-րդ կուրսի ուսանող Գագիկ Հակոբյանը:

ՀՊՏՀ ղեկավարի պաշտոնակատար, տ.գ.դ., պրոֆեսոր Ռուբեն Հայրապետյանը բացման խոսքում նշեց, որ նմանատիպ միջոցառումները շատ կարևոր են, որովհետև հնարավորություն են տալիս ստեղծելու և կերտելու այն համալսարանական միջավայրը, որի մասին բոլորս երազում ենք: «Այսինքն, 21-րդ դարում մենք պետք է հասկանանք, որ համալսարանների դերակատարումը պետք է լինի ոչ թե պարզապես պասիվ ձևով գիտելիքի փոխանցումը, այլ այն միջավայրի կերտումը և ստեղծումը, որտեղ ուսումնառելը, հետազայում նաև մեծ կարողություններ ձեռք բերելը կդառնա յուրաքանչյուրի համար գերհաճելի գործընթաց», – հայտարարեց Ռուբեն Հայրապետյանը՝ հավելելով, որ հենց այս տեսանկյունից նման միջոցառումները մեծ նշանակություն ունեն ու նաև ձևավորում են համալսարանական մշակույթ: «Ես կարծում եմ, որ արդեն նոր Հայաստանում, որտեղ հայտարարված է նաև տնտեսական հեղափոխության ուղղությունը, համալսարանները պետք է կենտրոնական դերակատարում ունենան և դառնան գործընթացը առաջ տանող լոկոմոտիվը: Այն մշակույթը, որը մենք պետք է ձևավորենք, պետք է բացառի բոլոր տեսակի անցանկալի երևույթները: Համալսարանական արդյունքն ինքնին այնքան մեծ սոցիալական և մշակութային բաղադրիչ ունի, որ որևէ դեպքում չի կարելի կեղծ օրակարգով, կեղծ սոցիալական խնդիրներով ինչ-որ ստվեր զգել մեր այս կարևոր առաքելության վրա», – ասաց համալսարանի ղեկավարը:

Ողջույնի խոսքում ԿԳ նախարար Արայիկ Չարուքյունյանը նշեց, որ նման մրցույթային միջոցառումներն արդարացված են, եթե մրցույթին մասնակից ուսանողները, անգամ չհաղթելու պարագայում, անաչառության տեսանկյունից չեն վիճարկում նախագծի իրականացումը: «Ուսանողակենտրոնությունը մեր կարևոր ուղենիշներից է. ուսանողների հետ խորհրդակցելը, ուսանողների հետ գաղափարները կիսելը, նրանց գաղափարները փորձարկելը մեր գործունեության առանցքում է լինելու», – հավասարեցրեց նախարարը:

տիացրեց նախարարը: Նրա ընդգծմամբ՝ ուսանողական խորհուրդների դերը պետք է մեծանա, սակայն դրական իմաստով և փոփոխված բովանդակությամբ, այլ ոչ թե այնպես, ինչպես եղել է նախկինում և պահպանվում է դեռ որոշ բուհերում: «Այժմ մշակվում է բարձրագույն կրթության ոլորտը կարգավորող նոր օրենք, զուգահեռաբար քննարկվում է ուսանողական խորհուրդների ձևավորման նոր կարգը, որով այսուհետ առաջնորդվելու են ուսանողական մարմինները: Նոր կարգով ուսանողական կյանք ենք ներմուծելու ժամանակակից ժողովրդավարական մեխանիզմներ՝ իրացնելու յուրաքանչյուր ուսանողի մասնակցության իրավունքը ուսանողական խորհրդի ձևավորմանը և բուհի կառավարմանը: Կարծում եմ՝ սրանով մեզ կհաջողվի փակել մի արատավոր էջ, և ուսանողակենտրոնությունը բուհի ինքնավարության համակարգում մեծ ազդեցություն կունենա: Ուսանողները համակարգի ամենամեծ շահառուն են և չեն կարող մասնակցություն չունենալ բուհի կառավարմանը: Միաժամանակ ուզում եմ ողջունել բոլոր դասախոսներին, ուլքեր, վստահ եմ, ուսանողների, հատկապես լավագույն ուսանողների ձևավորման և արդյունքների ապահովման գործում կարևոր դերակատարում են ունեցել: Ինչպես դպրոցում մեր ամենամեծ գործընկերը ուսուցիչներն են, այնպես էլ բուհում մեր ամենակարևոր գործընկերը դասախոսներն են, նրանց խնդիրները մեր ուշադրության կենտրոնում են: Նախարարությունն իր հնարավորությունների առավելագույն սահմանում փորձելու է լուծում տալ դասախոսների առջև ծառայած խնդիրներին՝ հասկանալով հանդերձ, որ կրթության համակարգում արագ արդյունքներ ակնկալելը շատ բարդ է», – նշեց նախարարը: Շնորհավորելով մրցույթի հաղթողներին՝ նախարարը կոչ արեց լինել ազատ, քննադատող, նախաձեռնող և նպատակասլաց, օգտագործել նոր Հայաստանում ընձեռված հնարավորությունները՝ երկրի առաջընթացը ապահովելու և նոր Հայաստան կերտելու համար:

Այնուհետև տեղի ունեցավ մրցույթի հաղթողների պարգևատրման հանդիսավոր արարողությունը: ՀՀ ԿԳ նախարարի հրամանով հաստատված մրցույթային հանձնաժողովի եզրակացության հիման վրա բակալավրի և մագիստրատուրայի կրթական ծրագրերով հաղթող է ճանաչվել ՀՀ 15 բուհի 37 ուսանող, 7 ոլորտում (բնագիտություն, հասարակագիտություն, հայագիտություն, հումանիտար, բժշկություն, ճարտարագիտություն և մշակույթ-սպորտ):

Այսպես, մրցույթի 1-ին մրցանակակիր և հաղթող է ճանաչվել 14, 2-րդ մրցանակակիր՝ 12 և 3-րդ՝ 11 ուսանող: Հաղթողներին անվանական կրթաթոշակներ շնորհելու նպատակով ՀՀ պետական բյուջեից հատկացվել է 12 մլն դրամ: Հանրապետական փուլի հաղթողները պարգևատրվեցին հավասարազորեցով և միանվագ դրամական կրթաթոշակներով. 1-ին տեղ՝ 430.000 դրամ, 2-րդ տեղ՝ 315.000 դրամ և 3-րդ տեղ՝ 200.000 դրամ: Բացի պարգևներից, օրվա հերոսներն արժանացան նաև ջերմ շնորհավորանքների:

Գ. ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

«Ե՛՛՛ վ սիրտ, ե՛՛՛ կամք, ե՛՛՛ և միտք...»

Մեծերը ազգային կյանքում իրենց ոգեկերտ գործումբ ու նշանակությամբ անգնահատելի են. նրանք մարդ-գերերևույթներ են ու նաև՝ հողեղեն են և իրական, խիզախական՝ իրենց էությամբ, խոսքի գործությամբ ու գործով... Նրանք տիտանական մտքի տեր մարդիկ են, որոնց լինելության ժամանակը եռաչափ համաձուլյի մեջ է: Սա ճշմարիտ մեծերին տրված առանձնաշնորհն է, այն մեծերի, որոնց մեջ յուրաքանչյուր ազգ տեսնում է իր անփոփոխականի՝ նախաձեռն խտացումը և ժամանակից անկախ ու աննկատ՝ նրանց դասում իր հոգևոր արքեպիսկոպոսի շարքը: Այդ մեծերից է **Հովհաննես Թումանյանը**:

Հովհաննես Թումանյանը անվերապահորեն Մաշտոցի, Խորենացու, Նարեկացու, Շնորհալու... հայոց բոլոր մեծերի կողքին է բազմած՝ **Հայոց ամենայն բանաստեղծի** պատվանունով: Ուրեմն չկան նրա լինելիության սկիզբն ազդարարող դարն ու տարին: Այն, որ նա բոլոր ժամանակներին է պատկանում, խորհրդանշական բանաձևում չէ, խորհրդանշականը 1869 թվականի հունվարի 19-ն է, երբ նրա արքեպիսկոպոսի ոգեղենականը մարդեղացել է. դրանք թվեր են, որոնք կան, որպեսզի հուշեն հատկորոշված փառերգման օրը: Փառերգենք ու ինքներս փառավորվենք, որ **Թումանյան ունենք**: Եվս մեկ անգամ քառյակներից արտասանենք, մի քիչ իմաստունանք և վայելենք իմաստնության իմաստությունը. իշխան Թաթուլի քաջությամբ հպարտանանք, ունայնության մասին մտորող Նադիր շահի հետ մտորենք-խորհենք ու դասեր առնենք, Անուշի համար ցավենք ու տխրենք, Գիքորի հետ մղկտանք, Մարոյի մոր ողբից սարսռանք, անարդարության բեռի տակ տքացող ծերունու հետ հառաչենք... Ու մի քիչ էլ հեքիաթ ու բալլադ կարդալով՝ չարի պարտությանը ուրախանանք, Փանոսի վրա խնդանք, Նեսոյի քարաբաղնիսի համար խնդալով զայրանանք, Անբան Հուռու, Քաջ Նազարի բախտը... երազենք... ու չերազենք: Ուղղակի նստենք ու Թումանյան կարդանք. կարդանք, որ կարողանանք *«Աշխարհքին ու մարդուն նայել բարի սրտով ու պայծառ հայացքով»*: Ու նաև անգիր արածի նման կրկնենք Կորնեյ Չու-

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆ – 150

կովսկու խոսքը, թե՛ *«Նրան, ով գրել է «Մի կաթիլ մեղրը», «Շունն ու կատուն», «Մուկիկի մահը», իրոք որ չի կարելի համաշխարհային արվեստի առաջնակարգ վարպետի շարքը չդասել»*. ու այս դեպքում իրապես գլուխներս գովենք ու մի քիչ լուռեցիաբար ոգևորված՝ այլոց գնահատումներից էլ մեջբերենք և ինքնաբավ երջանկությունից մեզ լավ զգանք, որ **Հովհաննես Թումանյան ունենք**, ու դեռ հիշելով էլ հիշեցնենք, որ Պավլո Տիչինան էլ է այդ մասին ասել. *«Ի՛նչ երջանիկ ժողովուրդ է, որ դաստիարակել է այդպիսի մեծ սիրտ: Ե՛՛՛ վ սիրտ, և՛ կամք, և՛ միտք»*:

«Ե՛՛՛ վ սիրտ, և՛ կամք, և՛ միտք», ու այս երեք գերերևույթների գործությամբ գոյավորված թումանյանական անզուգահրեղի աշխարհը՝ գեղագիտական մի իրողություն, որը գնահատելու համար, փոքր իսկ չերկնչելով, թե կարող է գերագնահատում դիտվել, դիմափոխումով օգտագործենք Նարեկացու խոսքը՝ *«ոչ նմանս ունեմ, ոչ էլ օրինակ»*. Թումանյանի ստեղծած գեղագիտական աշխարհը ոչ նմանը ունի, ոչ էլ օրինակ:

Իր օրինակը չունեցող է նաև Թումանյանի աշխարհայացքային համակարգը. այն բանաստեղծի կենսափորձով, ապրած կյանքի դասերով գոյավորված և տարիների ընթացքում հարստացած կուռ ամբողջականություն է, որն իր ինքնատիպ գեղարվեստական արտացոլումն է գտել նրա թե՛ չափածո, թե՛ արձակ գործերում: Ինչպես Վահրամ Փափազյանն է ասում. *«Ազատ հանճարը վերցնում է այն լավը, որ լսում է կամ տեսնում, և իր սեփական օրենքով ու արվեստով վերակառուցելուց հետո ծնունդ է տալիս նորին՝ սեփական ստեղծագործությանը»*: **Այդպես և Թումանյանը**:

Յուրաքանչյուր ժողովուրդ ունի իր ազգային կենսագրությունից, իրեն վիճակված ճակատագրից, դրանից բխող աշխարհաքաղաքական կենսադիրքորոշումից ու ձեռք բերած փորձից գոյավորված, որոշակիորեն բանաձևված պատվիրանների բարոյական համակարգ, որի բովանդակային տարրերը դարերով բյուրեղանում են հատկապես նրա գրականության էջերում:

Ըստ ֆրանսիացի փիլիսոփա, գրող Հիպպոլիտ Տենի համադրությի՝ գրականության զարգացումը պայմանավորված է երեք «նախնական ուժերի»՝ «ցեղի», «միջավայրի» և «պահի» ներգործությամբ: Հայ ժողովրդի պարագայում ազգապահպան պատվիրանների բարոյական համակարգի դերն անգնահատելի է. դարերով ստեղծվող մեր գրականությունը այդ համակարգից է ստացել իր սնուցումը և զարգացել «երեք «նախնական ուժերի»՝ «ցեղի», «միջավայրի» և «պահի» ներգործությամբ»:

Հովհաննես Թումանյանը թե՛ իր անձնային, թե՛ իր ստեղծած գրականության ազգային բարոյական նկարագրով դիտարկման փայլուն հավաստումն է: Նա ամենայն մեծ էր, ճշմարիտ ազգասեր, ճշմարիտ նվիրյալ, ճշմարիտ մտավորական... Այս առումով հիշենք Գարեգին Նժդեհի բանաձևում-գնահատումներից մեկը, որը նաև, և առաջին հերթին,

Թունանյանի նման անհատականություններին է վերաբերում՝ «Ճշմարիտ մտավորականը նա է, որ իր մտավոր կարողութեան, ամեն բանից առաջ, միացնում է խորապես բարոյական նկարագիր, բարձր գաղափարականութիւն, ստեղծագործելու ուր իղէալներ, արժէքներ, կեանքի ծելեր ստեղծելու ընդունակութիւն, սրբազանի զգացում, տեսական խղճմտանք, հոգեւոր արիութիւն, ժողովուրդն իր ամբողջութեան մէջ սիրելու, նրա համար տառապելու անսահման կարողություն»:

Ժողովրդին իր ամբողջության մէջ սիրելու, նրա համար տառապելու անսահման կարողություն ունեցող Թունանյանը վկան է եղել իր ժամանակների հարափոխության մէջ տեղի ունեցող ազգային հոգեցնցումների, քաղաքական կյանքի անվերջանալի թվացող վերուվարումների, ազգային և մարդկային մեծ ողբերգությունների: Ինքն էլ անմասն չի մնացել. ամենայն խորությամբ զգացել է այդ վերուվարումների ընթացքում ժողովրդի ապրած անհանգստություններն ու տառապել սպասվող արհավիրքների սարսափներից: Եվ պետք է ասել, որ Ամենայն հայոց բանաստեղծը միշտ եղել է իր ժողովրդի կողքին, ապրել նրան պատած անամոք ցավը ու մեծին վայել իր վարք ու վարքագծով ամենադաժան իրավիճակներում անգամ մնացել արդար ու անբասրելի և հայրենանվեր գործունեությամբ մասնակցել ազգային պատմության իրօրյա ընթացքին:

Բանաստեղծի ապրած ժամանակները պատմական անցուդարձների ներպահած իրենց բուն բովանդակությամբ մեծ չարիքներով էին հատկանշվում: Այդ չարիքներն իրենց սև գործն էին անում ոչ միայն ազգային, այլև անձնային կյանքում: Եղան չղիմացողներ, եղան չարիքի առջև ծնկողներ: Սակայն, բարեբախտաբար, մեծ անհատականությունների շեշտելի առանձնահատկություններից մեկն էլ այն է, որ նրանք դիմակայող են ու անկտրում, կարողանում են ժամանակի ընդերքից պեղել ոգեղենն ու ոգեշնչվել, ստեղծել հաղթանակած ապագայի տեսլականը, սևեռվել մարդկության առաջընթացն ապահովող մնայուն արժեքների վրա:

Թունանյանը՝ որպես ոչ միայն ազգային, այլև համամարդկային արժեքներ կրող մեծ անհատականություն, չէր կորցնում մարդկության առաջընթացն ապահովող բարոյականների ու կողմնորոշիչների նկատմամբ ունեցած հավատը: Եվ այդ հավատի ներշնչած տեսլականով էլ փորձում էր հայ մարդու հոգևոր աշխարհում արթուն պահել ազգային երազանքի իրականացման ձգտումը: Դա նրան հաջողվում էր, քանի որ, լինելով հմուտ խոսքասաց, անզուգական պատմող ու հրաշալի ստեղծագործող, նա կարողանում էր սոցիալական միջավայրի ու տեղական կոլորիտի ստեղծմամբ իր ստեղծագործություններում ապահովել հայրենիքի և ազգային անխաթար ներկայությունը: Այս հատկանիշը նրա ստեղծագործությունների կարևոր արժեքներից մեկը պետք է համարել, քանի որ այն ոչ միայն ապահովում է թե՛ արձակ, թե՛ չափածո գործերի զեղազիտական ազդեցությունն ու տպավորությունը, այլև ընթերցողի ազգային անհատականության և զեղարվեստական մտածողության կերպափոխ-

մանը նպաստող կարևոր գործոններից է:

Սովորաբար հանրահայտ վերջին խոսքը՝ «Յուրաքանչյուր մարդու մեջ արև կա, թույլ տվեք՝ լուսավորի», եթե բացենք՝ Թունանյանին նկատի առնելով, ապա կարող ենք ասել, որ նա հրաշալի գրականություն է ստեղծել՝ նրանում դնելով իր մեջ եղած արևը, նրանով լուսավորելով ու կենսականացնելով հայոց՝ դարերով դավանած բարոյականների համահավաք ամբողջությունը:

Իր ապրած կյանքով, իր ինքնօրինակ անհատականությամբ Յովհաննես Թունանյանը ազգային դիմագիծը խորապես անխաթար պահող մարդերույթ էր, որն իր ստեղծած գրականության ներքնատար տրամադրությունները հիմնականում աղերսում էր հայրենիքի, ազգային արժեքների ու հայոց հոգու մշտապես փյունիկվելու առեղծվածային հատկության հետ («Ամեն անգամ, ամեն մի բռնակալի հայ ժողովուրդը կարող է կրկնել Վարդանանց խոսքը, թե՛ կարող ես հայի մարմինը տանջել, բայց նրա հոգու հետ ի՞նչ ես անելու...»):

Մեծ բանաստեղծը՝ որպես շատ հեռավոր անցյալից եկող իր ժողովրդի հավաքական բարոյականության լավագույն հատկանիշների կրողն ու նրա կենսագրության հոգեժառանգը, անասելի խոր վիշտ էր ապրում, երբ տեսնում էր, թե ինչպիսի դաժանությամբ էին իր ժողովրդին օտարում իր իսկ գոյից: Նա տառապում էր ամենքի հետ, ամենքի ցավն ու կորուստը զգում. նա ժողովրդային մարդ էր, ժողովրդական գրող: Եվ զարմանալի չէ, որ հայ ժողովուրդը ազգային ցավն ու տառապանքը սրտում կրող իր բանաստեղծին կերպարավորել և կոթողայնացրել է բոլոր ժամանակների համար: Դիտարկմանը հավելենք Նժդեհի հայեցումը՝ «Ճշմարիտ մտավորականութիւնը, որի գործն անընդհատելի է ազգի կեանքում – այն հոգեւոր ոյժն է, առանց որի ժողովուրդ անլան տակ ամբոխներ կապրին, առանց որի ազգութիւն չի ստեղծուի: Այդ տեսակէտից ճշմարիտ մտավորականութեան ստեղծագործութիւնը կրում է յաւիտենականի կնիք»:

ՋՈՒԽՐԱ ԵՐՎԱՆԴՅԱՆ

**ՀՊՏՀ լեզուների ամբիոնի դոցենտ, ք.գ.թ.,
Հայաստանի Հանրապետության և
Արցախի Հանրապետության
գրողների միության անդամ**

Հավանություն տրվեց ՀՊՏՀ 2018 թ. ուսումնագիտական ու ֆինանսատնտեսական գործունեությանը

Պեկտեմբերի 27-ին տեղի ունեցավ ՀՊՏՀ գիտական խորհրդի ընդլայնված նիստը, որին մասնակցում էին գիտական խորհրդի անդամները, պրոֆեսորադասախոսական և վարչական աշխատակազմերի ներկայացուցիչներ, ուսանողներ: Ուսումնամեթոդական աշխատանքների գծով պրոռեկտոր Պարույր Զալանթարյանը ներկայացրեց օրակարգի հարցը՝ «Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի 2018 թ. ուսումնագիտական ու ֆինանսատնտեսական գործունեության արդյունքների մասին», որը զեկուցեց ռեկտոր, պրոֆեսոր Կորյուն Աթոյանը:

«2018 թ. հիմնականում հաջողվեց լուծել Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի՝ 2016-2020 թթ. զարգացման ռազմավարական ծրագրի 2018 թ. համար նախատեսված խնդիրների զգալի մասը», - զեկուցումն այսպես սկսեց Կորյուն Աթոյանը և որպես շոշափելի ձեռքբերումներ՝ ներկայացրեց հետևյալը.

2018 թ. որակի ապահովման բաժինը մասնակցել է «Կրթական բաց տեղեկատվության և կիրառական հետազոտության կառավարումը և բուհերի կարողությունների հզորացումը Մոլդովայում և Հայաստանում» «Էրազմուս+» ծրագրի մշակմանը, որն արժանացել է ԵՄ «Կրթության, տեսաձայնային և մշակութային գործադիր գործակալության» հավանությանը: Այդ ծրագրի մեկնարկը կտրվի 2019 թ.:

Շարունակվում է միաժամանակ երեք բուհի (այդ թվում՝ արտասահմանյան) դիպլոմ ստանալու հնարավորություն տվող մագիստրոսական կրթական ծրագիրը: Այժմ 11 հոգի ուսումնառում է Վալենտինայի պոլիտեխնիկական համալսարանում և ուսումնառության ավարտին կպաշտպանի մագիստրոսական թեզ:

Շարունակվել են ուսումնական գործընթացներում տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ներդրման աշխատանքները: Ամբողջությամբ իրականացվել են կրթության որակի ներքին համակարգի ներդրմանն ուղղված՝ 2018 թ. համար նախատեսված միջոցառումները: Ակտիվացել է ուսանողների, դասախոսների և վարչական աշխատակից-

ների շարժունությունը:

2018 թ. դեկտեմբերի 13-ին ՀՀ վարչապետի աշխատակազմի անվտանգության խորհրդի գրասենյակի և ՀՊՏՀ «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի միջև կնքվել է համագործակցության հուշագիր՝ հինգ տարի ժամկետով, ինչն աննախադեպ երևույթ է Հայաստանի հանրային քաղաքականության բնագավառում ուղեղային կենտրոնների ներգրավման առումով:

Շարունակվել են ուսումնական և գիտական գործունեության համար անհրաժեշտ նյութատեխնիկական հենքի բարելավման աշխատանքները, ընդլայնվել են ուսանողներին և դասախոսներին

սոցիալական աջակցության ծրագրերը:

Այնուհետև, ըստ գործունեության ուղղությունների, Կորյուն Աթոյանը համառոտ ներկայացրեց կատարված աշխատանքները՝ ընդգծելով խոշոր ձեռքբերումները, մատնանշելով հիմնախնդիրները: Ռեկտորն անդրադարձ կատարեց ուսումնական գործունեության մեջ ebus.am ամբողջական ավտոմատացված ծրագրային փաթեթի ներդրման գործընթացին, 2018 թ. բուհի ընդունելությանն ու համալրմանը, մասնագիտությունների կրթական ծրագրերի վերահսկողությանը, նշեց, որ ստեղծվել է այդ ծրագրերի մշակմանը գործատուների ներգրավման և շահամիտման կառուցակարգ, դասավանդման և գնահատման մեթոդների համապատասխանեցման հարցում մեծ օժանդակություն կլինի ուսման Moodle համակարգի կիրառումը, կրթության որակի ապահովման ընդարձակ աշխատանքներ են կատարվել: Գիտահետազոտական գործունեության շարքում նշվեց՝ շարունակվել է ամբիոնային 75 թեմայով գիտահետազոտական աշխատանքների, ՀՀ ԿԳՆ գիտության կոմիտեի 6 դրամաշնորհային, 4 գիտաուսումնական լաբորատորիաների թեմաների և «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի 3 գիտական ուղղություններով ծրագրերի իրականացումը: Միջազգային գործունեության վերաբերյալ Կորյուն Աթոյանն ընդգծեց, որ համալսարանում ակադեմիական շարժունությունն իրականացվել է հիմնականում «Էրազմուս+» ծրագրի շրջանակներում: 2017-2018 ուստարում գործընկեր բուհերում սովորել է 31 ուսանող, որից 24 բակալավրիատի ուսանող, 7 մագիստրանտ, այդ թվում՝ 1 ուսանող Գյումրու մասնաճյուղից: Նույն ժամանակահատվածում գործընկեր բուհեր են գործուղվել 18 դասախոս և 13 վարչական աշխատակից:

ՏԱՐԵՎԵՐՋՅԱՆ ՆԻՍՏԸ՝ ՍԵՂՄ ՕՐԱԿԱՐԳՈՎ

Հասարակայնության հետ կապերի գործունեության մեջ Կորյուն Աթոյանն առանձնացրեց նոր ձևավորմամբ և տեխնիկապես վերազինված համալսարանի նոր կայքի գործարկումը 2018 թ.: Գիտակրթական գործընթացում նյութատեխնիկական հենքի նորացման ու կատարելագործման, բարենորոգման, տեխնիկական վերազինման աշխատանքները կազմել են տնտեսական գործունեության առանցքը: Ուսանողական խորհրդի աշխատանքներում շեշտադրվեց ՈՒԽ-ին հատկացված միջոցների հաշվին 51 ուսանողի տրամադրված ուսման վարձի զեղչը: Կորյուն Աթոյանը ներկայացրեց նաև 2018 թ. բյուջեի կատարման արդյունքները:

Հաշվետվությունից հետո ելույթ ունեցավ գիտության և արտաքին կապերի գծով պրոռեկտոր Գագիկ Վարդանյանը՝ անդրադառնալով համալսարանի զարգացման փուլերին, շեշտադրելով ռեկտոր Կորյուն Աթոյանի ղեկավարած տարիները, որոնք, նրա խոսքով, աչքի ընկան հավակնոտ ծրագրերի իրագործմամբ, գիտական գործունեության ֆինանսավորմամբ, աննախադեպ միջազգային ծրագրերով:

ՀՊՏՀ գիտական խորհուրդը ընդլայնված նիստում հավանություն տվեց ՀՊՏՀ 2018 թ. ուսումնագիտական և ֆինանսատնտեսական գործունեության արդյունքների մասին հաշվետվությանը, ինչպես նաև որոշում ընդունեց այն ներկայացնել ՀՊՏՀ խորհրդի քննարկմանն ու հաստատմանը: Որոշումը հաստատվեց քվեարկությամբ:

Հրաժեշտի ելույթով հանդես եկավ ռեկտոր Կորյուն Աթոյանը՝ նշելով, որ իր համար մեծ պատիվ էր շուրջ 8 տարի աշխատել Տնտեսագիտական համալսարանում, և հուսով է՝ կոլեկտիվից բաժանվում է բարեկամաբար և քաղցր հուշերով: Կորյուն Աթոյանը ջերմորեն շնորհավորեց Ռուբեն Հայրապետյանին՝ ՀՊՏՀ ռեկտորի պաշտոնակատար նշանակվելու առթիվ, մաղթեց բազում հաջողություններ, իսկ կոլեկտիվին կոչ արեց համատեղ ուժերով նպաստել համալսարանի առաջընթացին:

Պրոռեկտոր Պարույր Քալանթարյանը կոլեկտիվի անունից Կորյուն Աթոյանին հուշանվեր հանձնեց:

Ընդլայնված նիստից հետո նույն օրը տեղի ունեցավ նաև գիտական խորհրդի 2018 թ. տարեվերջյան նիստը, որի օրակարգում ընդգրկված էր 3 հարց:

Մինչ օրակարգային հարցերին անցնելը, ռեկտոր Կորյուն Աթոյանը նշեց, որ լրացել է մակրոէկոնոմիկայի ամբիոնի դոցենտ, տնտեսագիտության թեկնածու Հայկազ Հովհաննիսյանի ծննդյան 70-ամյակը, ինչի առթիվ կոլեկտիվի անունից ջերմ շնորհավորանք հղեց և հանձնեց ուղերձ: Հայկազ Հովհաննիսյանը շնորհակալություն հայտնեց գիտխորհրդին, ապա նշեց, որ ինքը 50 տարի կապված է տնտեսագիտական մայր բուհի հետ, բոլոր գործընկերներին, որոնց շարքում են նաև իր ուսանողները, համարում է իր ընկերները:

Գիտության և արտաքին կապերի գծով պրոռեկտոր Գագիկ Վարդանյանը զեկուցեց «Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության բազային ֆինանսավորման ենթակառուցվածքի պահպանման և զարգացման ծրագրերի 2018 թ. հունվար-դեկտեմբեր ժամանակահատվածն ընդգրկող տարեկան հաշվետվությունների մասին» հարցը և առաջարկեց ներկայացված երկու ծրագրերի մասին հաշվետվությունները հաստատել: Այդ ծրագրերն են «Համարային կառավարման արդյունավետության բարձրացման գերակայությունները Հայաստանի Հանրապետությունում» (ծրագրի գիտական ղեկավար՝ ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս, տ.գ.դ., պրոֆեսոր Յուրի Սուվարյան) և «ՀՀ տնտեսության իրական և ֆինանսական հատվածների արդյունավետ փոխգործակցության հնարավորությունները» (ծրագրի գիտական ղեկավար՝ տ.գ.թ., դոցենտ Կարեն Գրիգորյան):

Գագիկ Վարդանյանը զեկուցեց նաև երկրորդ՝ «Երիտասարդ գիտաշխատողների հետազոտությունների աջակցության ծրագիր-2016»-ի շրջանակներում իրականացվող գիտական թեմաների 19.12.2016–18.12.2018 թթ. ժամանակահատվածն ընդգրկող ամփոփիչ հաշվետվությունների մասին» հարցը և առաջարկեց ներկայացված երկու ծրագրերի մասին հաշվետվությունները հաստատել: Այդ ծրագրերն են «Վարչատարածքային բարեփոխումների ազդեցությունը ՀՀ տեղական ինքնակառավարման արդյունավետության վրա» (գիտական թեմայի ղեկավար՝ տ.գ.դ., պրոֆեսոր Ռուբեն Հայրապետյան) և «Դրամավարկային քաղաքականության ազդեցության գնահատումը ՀՀ տնտեսության մրցունակության վրա» (գիտական թեմայի ղեկավար՝ տ.գ.թ., ասիստենտ Աղասի Թավադյան): Գիտխորհուրդը բոլոր ծրագրերի մասին հաշվետվությունները հաստատեց: Այնուհետև հաստատվեցին ատենախոսությունների թեմաներ և գիտական ղեկավարներ:

Կորյուն Աթոյանը, ամփոփելով նիստը, խոսքը փոխանցեց ՀՊՏՀ ռեկտորի պաշտոնակատար Ռուբեն Հայրապետյանին:

«Ես ուզում եմ կրկին շնորհակալություն հայտնել պարոն Աթոյանին այս տարիներին կատարած հսկայածավալ աշխատանքի համար և նշել, որ այն փոփոխությունները, որոնք կատարվել են, լավ մեկնարկային կետ են մեր համատեղ աշխատանքի շարունակության համար: Սենք մեկնարկային լավ դիրքում ենք», – ասաց Ռուբեն Հայրապետյանը՝ նշելով, որ մեր համալսարանը չի կարող անմասն մնալ երկրում կատարված լրջագույն փոփոխություններից և այս առումով պետք է լոկոմոտիվի դեր ստանձնի: Ռուբեն Հայրապետյանն ընդգծեց, որ առաջիկա տարիներին գլխավոր խնդիրը պետք է լինի երկրի տնտեսական կյանքում լուրջ դերակատար դառնալը, ինչին կմիտվեն նախատեսվող քայլերը: Ռեկտորի պաշտոնակատարի խոսքով՝ այս և մյուս նպատակներն իրագործելու համար պետք է համատեղ ուժերով աշխատել՝ հանուն մեկ միասնական գործի և միասնական առաքելության:

«Բացառում ենք թելադրությունների մեթոդով դասախոսությունների անցկացումը».

Ռեկտորի պաշտոնակատար, պրոֆեսոր Ռուբեն Չայրապետյանի նախագահությամբ հունվարի 31-ին կայացավ գիտական խորհրդի 2019 թ. առաջին նիստը: Ռուբեն Չայրապետյանը գիտխորհրդին ներկայացրեց սպասվելիք փոփոխությունները՝ հորդորելով ներկայացրած առաջարկներին անհամաձայն ընդունելու փոփոխություններին:

«Այսօրվանից սկսած՝ մենք բացառում ենք թելադրությունների մեթոդով դասախոսությունների անցկացումը, ավելին՝ նման աշխատանքը կդիտվի որպես խախտում: Փոխարենը պետք է ակտիվացնել ուսանողներին տրվող հանձնարարականների ինստիտուտը և բոլոր առարկաների գծով, թե՛նա առ թե՛նա ուսանողների համար պետք է լինեն հստակ հանձնարարականներ՝ անհատական կամ խմբային, որոնք կմիտվեն տվյալ առարկայի գծով նրանց հմտությունների ու կարողությունների զարգացմանը: Մեր կրթական համակարգի գլխավոր խնդիրներից մեկը ավանդաբար եղել է հանձնարարականների դերի թերազնահատումը, երբ ուսանողների կատարած փաստացի աշխատանքի արդյունքը մղվել է երկրորդ պլան, իսկ դասախոսը ստանձնել է ինֆորմացիա փոխանցողի պասիվ դերը», - հայտարարեց ռեկտորի պաշտոնակատարը:

Որպես հաջորդ կարևորում՝ Ռուբեն Չայրապետյանը խոսեց կրթական, ուսումնառության գործընթացում բոլոր միջնորդությունների վերացման հաստատականության մասին՝ նշելով, որ նման դեպքերը կդիտարկվեն որպես խիստ խախտումներ: «Պետք է իսպառ բացառենք բոլոր տեսակի միջնորդությունները, առհասարակ, փուլ առ փուլ պետք է վերացնենք բոլոր անթույլատրելի երևույթները, և այս գործընթացի վերահսկողը պետք է լինեն նաև ուսանողները», - ասաց ռեկտորի պաշտոնակատարը:

Ռուբեն Չայրապետյանը նշեց, որ մեծապես կարևորվելու է շարունակական կրթության ուղղությունը և այն բարելավելու համար շուտով ամբիոնների վարիչներին կուղղվի հանձնարարական՝ հանդես գալու շարունակական կրթության բարելավմանը միտված առաջարկներով՝ կարծաժամկետ դասընթացներ, տարատեսակ վերապատրաստումներ և այլ նախաձեռնություններ: «Կարծում եմ, որ շարունակական կրթության շուկայում չիրացված մեծ ներուժ կա, և մեր համալսարանի հեղինակությունն էապես կբարձրանա, եթե կարողանանք այստեղ որակյալ առաջարկներ անել: Մյուս կողմից՝ շրջանավարտների ցանցի ստեղծման մասին մեր հայտարարությանն արդեն իսկ արձագանքել են մի քանի հարյուր շրջանավարտներ, որոնք ևս կարող են մասնակցություն ունենալ այս գործին՝ տարբեր դասընթացների և նախագծերի իրականացմամբ: Պետք է հնարավորություն ստեղծենք նաև ուսանողների ներգրավման համար: Տնտեսության զարգացման գործում մենք կարող ենք ունենալ լուրջ դերակատարում՝ որպես կարևոր ուղեղային կենտրոն՝ մեր ծանրակշիռ ծառայություններով և կարողություններով», - հայտարարեց համալսարանի ղեկավարը:

Այնուհետև հաստատվեց գիտխորհրդի օրակարգը: Ռուբեն Չայրապետյանը զեկուցեց առաջին երեք հարցերը՝ «Գիտական խորհրդին կից համալսարանական ուսումնամեթոդական հանձնաժողով ստեղծելու և դրա կազմը հաստատելու մասին», «Գիտական խորհրդին կից համալսարանական մրցութային հանձնաժողով ստեղծելու և դրա կազմը հաստատելու մասին» և «Գիտական խորհրդին կից համալսարանական հրա-

Ռուբեն Չայրապետյանը՝ 2019 թ. գիտխորհրդի առաջին նիստում

տարակչական հանձնաժողով ստեղծելու և դրա կազմը հաստատելու մասին» որոշումներում փոփոխություններ կատարելու վերաբերյալ: Գիտական խորհրդի անդամները հաստատեցին ներկայացված հանձնաժողովների կազմերը:

Մրցութային հանձնաժողովի նախագահ, պրոֆեսոր Արամ Սարգսյանը զեկուցեց դոցենտի գիտական կոչումներ շնորհելու մասին հարցը՝ ներկայացնելով, որ դոցենտի գիտական կոչում ստանալու համար դիմել են բանկային գործի և ապահովագրության ամբիոնի ասիստենտ, տ.գ.թ. Չասմիկ Թորոսյանը, տնտեսամաթեմատիկական մեթոդների ամբիոնի ասիստենտ, տ.գ.թ. Կարինե Չարությունյանը, ֆինանսական հաշվառման ամբիոնի ասիստենտ, տ.գ.թ. Թեհմինե Ստեփանյանը, ֆինանսական հաշվառման ամբիոնի ասիստենտ, տ.գ.թ. Նարինե Մարտիրոսյանը, միջազգային տնտեսական հարաբերությունների ամբիոնի ասիստենտ, տ.գ.թ. Ժորա Սարգսյանը: Գիտխորհրդի փակ գաղտնի քվեարկությամբ ներկայացված թեկնածուներին շնորհվեց դոցենտի գիտական կոչում, արդյունքները հաստատվեցին բաց քվեարկությամբ:

Ռուբեն Չայրապետյանը ներկայացրեց գիտական խորհրդի 2018-2019 ուստարվա երկրորդ կիսամյակի աշխատանքային պլանը, որը հաստատվեց:

Գիտության և արտաքին կապերի գծով պրոռեկտոր Գագիկ Վարդանյանը զեկուցեց ատենախոսությունների թեմաներ և գիտական ղեկավարներ հաստատելու մասին հարցեր: Քննարկմանը գիտխորհրդի անդամները կարծիք հայտնեցին, որ սույն գործընթացը հարկավոր է բարելավել, ինչին արձագանքելով՝ ռեկտորի պաշտոնակատարն ընդգծեց, որ անշուշտ, գործընթացը պետք է բարելավվի և՛ բովանդակային, և՛ տեխնիկական կարգավորումների առումով: «Մենք պետք է դառնանք գերազանցության կենտրոն և այս առումով պետք է մի նոր մակարդակի հասցնենք և՛ տնտեսական հետազոտությունների իրականացումը, և՛ դրանց տեխնիկական կարգավորումները, և այս ուղղությամբ պատրաստ են լրջորեն աշխատել նաև ԲՈԿ-ի հետ», - ասաց Ռուբեն Չայրապետյանը:

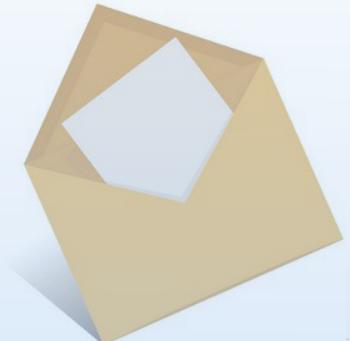
Գիտական խորհուրդը նաև հրատարակության երաշխավորեց փիլիսոփայության և հայոց պատմության ամբիոնի պրոֆեսոր, փ.գ.դ. «ՀՊՏՀ ամբիոնի պատվավոր վարիչ» Արամ Սարգսյանի «Գործարարության բարոյագիտություն», կառավարման ամբիոնի ասիստենտներ, տ.գ.թ. Տիգրան Մնացականյանի և Թագուհի Օհանյանի «Չանրային կառավարում», ֆինանսների ամբիոնի ասիստենտ, տ.գ.թ. Մարե Խաչատրյանի «Մաքսային գործ. ընդհանրական ակնարկ» ուսումնական ձեռնարկները, ինչպես նաև ֆինանսական հաշվառման ամբիոնի վարիչ, տ.գ.թ., դոցենտ Ավարդ Սարգսյանի, ամբիոնի դոցենտ, տ.գ.թ. Լևոն Սահակյանի, ամբիոնի դոցենտ Նելլի Օգանեզովայի «Ֆինանսական հաշվառման հիմունքներ. խնդիրների ժողովածու»:

ԳՈՂԱՐ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

ՀԱՅՈՑ ԲԱՆԱԿ - 27

Հայոց բանակը՝ Հայաստանի ու աշխարհասփյուռ հայության հզոր ապավենը, ամրակուռ հավաքականությամբ 27 տարի պահպանում է մեր երկրի անկախությունն ու կայունությունը: Գիշեր ու զօր մեր սիրելի հայրենիքի սահմաններն են հսկում արհեստավարժ զինծառայողներն ու անվեհեր զինվորները: Վերջիններիս ամեն նոր սերունդը գալիս է ու հերթափոխում, հայրենանվեր ծառայությամբ ամրապնդում հայոց բանակի զարգացման ճանապարհը ու կերտում նրա հարստացող տարեգրությունը: Նրանց շարքերում նաև մեր համալսարանի ուսանողներն են՝ զորակոչվող ու զորացրվող, յուրաքանչյուրն իր զինվորական կենսագրությամբ ու անգամ մարտական փորձով: Նրանք ազգ – բանակ կապը պահպանում են առողջ ու կենսունակ և սնունդ հայրենիքի հանդեպ համաժողովրդական սերն ու նվիրումը:

Կեցցե՛ հզոր ու անխորտակ Հայոց պանծալի բանակը:

ՆԱՄԱԿ ԶԻՆՎՈՐԻՆ

Քո գործը պատվի ու փառքի գործ է

Հայոց բանակ, հայրենյաց սահման, մեր խաղաղ քունը մշտաթուն հսկող զինվոր... ու սահմանը զատող, պահող փշալարեր, որոնք կարծես նույնանում են վտանգի, անխորտակելի եզրագծի, երկիր պահող զինվորի դժվարին, բայց պատվավոր գործի հետ: Գուրգեն Մահարին իր գրչով ծաղկեցրեց փշալարերը, թեև դրանք այլ իրողություն էին ներկայացնում:

«...ու երգում էին փշալարերը, իսկ նրանց երգը ժանգոտ էր ու արյունոտ, իսկ արյունը սև՝ էր»:

Մահարին բանտարկված, բայց ազատության հույսը փայփայող հերոսներ կերտեց, ամբողջացրեց ու արտահայտեց իր տառապած ու ազատության ձգտող հոգու խռովքը: Իմ մտապատկերում մշտապես այս զուգահեռն է ու հակադրությունը. արյունոտ ու ծաղկած փշալարեր, ազատություն ու անազատություն, պայքար ու հաղթանակ:

Հայ՛ զինվոր, դու էլ ինչ-որ առումով անազատ ես, բայց իրականում ազատ ու խաղաղ հայրենիքի խորհրդանիշն ես: Երկու դեպքում էլ փշալարերը կան, ու դրանք ծաղկում են սիրո, պայքարի ու ազատության ուժով:

Այո՛, քո խիզախ կամքով ու հայրենիքի հանդեպ անսահման սիրով՝ դու Մահարու գրչի ուղին կրկնում ես գեներով: Ծաղկեցրո՛ւ խրամատներն ու փշալարերը, հայոց երգը մաքրի՛ր վշտից ու արյունից: Դողը՝ սրտունդ, մարմինդ՝ սառը խրամատում, դու սե՛ր տարածիր, փշեր քեզ պետք չեն: Երազանքների թևավորի՛ր ու լայն ժպտա՛, կարոտների սրտիդ համար դարձա՛ն դարձրու:

Ինչպես քաջ ու աննահանջ ես դիրքերում, այնպես էլ քաջությամբ կառչիր երազանքներիցդ: Ժպիտող պահիր: Սիրածդ աղջիկը հենց համառ ժպիտիդ է սիրահարվել: Նա էլ քո կարոտով է ապրում: Ժպիտիցդ մի կտոր ծրարիր, նվիրիր նրան, որ նորից ու նորից քեզ սիրահարվի, մտքով հասնի քեզ, ձեռքը ձեռքիդ՝ ձգանը սեղմի:

Մորդ հայացքում մի օվկիանոս արցունք է քարացել, քեզ ճանապարհելիս նա իրեն պինդ է պահել, որ դու չթուլանաս: Կառչի՛ր մորդ չոր արցունքներից ու նրան ամեն անգամ սաստող հորդ հպարտ հայացքից, անկոտրո՛ւմ մնա: Քո գործը պատվի ու փառքի գործ է:

Հիմա կասես, ինչ հեշտ են խոսում, խորհուրդ տալիս ու ճառեր ասում, որ «պատերազմ» բառն ինձ համար պատմության գրքից մի ենթավերնագիր է և տեսածս փաստագրական ու գեղարվեստական ֆիլմերը, որ...

Ու տեղին կասես: Բայց գիտցի՛ր, սրանք սիրո ու հիացմունքի խոսքեր են: Դու այսօր զինվոր ես, արի ես, հպարտ ու հաղթող, դու մի ամբողջ ժողովրդի հերոսն ես, քեզ է ուղղված նրա անսահման երախտագիտությունը, սերն ու օրհնանքը: Ծաղկեցրո՛ւ հոգիդ սիրով, լույսով, հավատով, «ծաղկած խրամատներից» այն կողմ թող «ծաղկեն փշալարերը», թող ցնծա հայ զինվորի հաղթական ոգին՝ որպես ազատության ու խաղաղության երաշխիք:

ԱՍՏՂԻԿ ՆԻԿՈՂՈՍՅԱՆ
Մարքեթինգի և բիզնեսի կազմակերպման
ֆակուլտետ, 3-րդ կուրս

«ՀՊՏՀ լավագույն ուսանող» մրցույթի հաղթող հնգյակը այսօր մեր հյուրասենյակում է: Ձեզ ենք ներկայացնում հինգ յուրատեսակ կերպար, հինգ երիտասարդի երազանքի ու ձգտումի պատմություն (միջոցառման անդրադարձը՝ «Տնտեսագետի» նախորդ համարում):

Հայկ Բալանթարյան.

«Ես լոկ մասնիկը չեմ հասարակության, այլ այդ հասարակությունը մաս առ մաս կերտողը»

Նարեկ Կարապետյան.

«Հեռապոստությունը գիտելիք ստեղծելու չափապարհն է»

ՀՊՏՀ լավագույն ուսանողը մակրոտնտեսական վերլուծություն մասնագիտության 2-րդ կուրսի մագիստրանտ Նարեկ Կարապետյանն է: Մրցանակաբաշխության մասնակիցները կհիշեն, որ այդ օրը նա Վիեննայում էր, և պարզևր ստացավ մայրը: Նարեկը ՀՀ ֆինանսների նախարարության մակրոտնտեսական քաղաքականության վարչության առաջատար մասնագետ է և Ավստրիայի մայրաքաղաքում հերթական (թվով 3-րդ) վերապատրաստումն էր անցնում: 4-րդ կուրսից սկսած՝ համագործակցում է «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի հետ, որտեղ այժմ հրավիրյալ փորձագետ է: Հետազոտություններ կատարում է բակալավրիատի 3-րդ կուրսից, մասնակցել է գիտաժողովների, հոդվածները տպագրվել են գիտական ամսագրերում: Հետաքրքրությունների շրջանակում են ՀՀ ֆինանսական համակարգը, կապիտալի շուկայի հարկաբյուջետային քաղաքականությունը:

3-րդ կուրսում մասնակցել է «ՀՀ ֆինանսական համակարգը, խնդիրները և դրա լուծման ուղիները» խորագրով գիտաժողովին, և ՀՀ կապիտալի շուկայի զարգացման հեռանկարներին նվիրված նրա հոդվածն արժանացել է 1-ին մրցանակի: Լավագույն զեկուցման համար մրցանակի է արժանացել նաև Ուես աշխատաժողովում: Ֆինանսական շուկայի զարգացումների շուրջ նրա հետազոտություններն ամեն ամիս հրապարակվում են «Ամբերդ» հոտազոտական կենտրոնի կողմից: Վերջերս գիտական հոդվածը տպագրվել է ՌԴ ֆինանսների նախարարության գիտահետազոտական ֆինանսական ինստիտուտի «Ֆինանսական ամսագրում»:

«Ուսանողը պետք է միաժամանակ հետազոտող լինի, որովհետև հետազոտությունը նոր գիտելիք ստեղծելու ճանապարհն է: Հետազոտական աշխատանքը ձևավորում է վերլուծական ու գիտական մտածողություն: Այս առումով պետք է նշել, որ մեր համալսարանի «Ամբերդ» կենտրոնը հիանալի միջավայր է ժամանակակից կրթությանը համընթաց քայլելու համար: Այն ինձ օգնել է դառնալ ուսանող-հետազոտող»,– ասում է Նարեկ Կարապետյանը և հորդորում համալսարանականներին ուսման մեջ կարևորել հետազոտական բաղադրիչը:

Հաշվապահական հաշվառման և աուդիտի ֆակուլտետի 3-րդ կուրսեցի Հայկ Բալանթարյանը ակտիվ հասարակական գործունեություն ծավալող լավագույն ուսանողն է:

«Կամավորության շնորհիվ պետությունն արդունակցում է մարդուն, հասարակության անդամին, արդյունքում պետությունն ու հասարակությունը համագործակցում են: Հասարակական աշխատանքն այն է, երբ գոհանում ես կատարածդ օգտակար գործից»,– Հայկը խանդավառությամբ է խոսում կամավորություն երևույթի մասին և պատմում, որ հասարակական գործունեություն է ծավալում աշակերտական տարիներից. *«Հայրենի Չորաթան գյուղի դպրոցում ազգային պարերի խմբակ էի հիմնել և դպրոցականներին ամեն շաբաթ համախմբում էի հայրենասիրական մթնոլորտում: Սա իմ առաջին քայլն էր և հաջողվեց, ոգևորեց ու սկիզբ դարձավ նոր նախաձեռնությունների: Տնտեսագիտական համալսարան ընդունվելն ու մայրաքաղաք տեղափոխվելը նոր հնարավորություններ ընձեռեցին, վերաարժևորեցի կամավորություն երևույթն ու սկսեցի նորովի աշխատել»:*

1-ին կուրսում կամավորագրվել է ՀՀ կենտրոնական բանկի «Իմ ֆինանսների միամայակ» ծրագրին, աշակցել կազմակերպչական աշխատանքներին: Հաջորդ մեծ փորձառությունն անցել է «Հայաստանում Ֆրանկոֆոնիայի օրեր» միջոցառմանը, որի ընթացքում աշխատել է արտերկրից ժամանած լրագրողների հետ: Համալսարանի ուսանողական աշխատաժողովների կազմակերպչական աշխատանքներին Հայկը ևս պատրաստակամորեն աշակցում է:

Մեզ հետ զրույցից օրեր անց նա պետք է մեկնեի Գերմանիա՝ Ցվիկաուի կիրառական գիտությունների համալսարանում 2-րդ կիսամյակն ուսումնառելու և իր անելիքների, դիրքորոշման մասին խոսում էր կրկնակի հուսավառությամբ: Նրա կարծիքով՝ նաև կամավորական աշխատանքի փորձն է իրեն օգնել դառնալ «Երազմուս+» մրցույթի հաղթող (փորձն արտացոլել է մոտիվացիոն նամակում):

«Արտերկրում ավելի է կարևորվում ուսանողի հասարակական ակտիվությունը: Հուսամ՝ Գերմանիայում էլ կհասցնեմ զբաղվել կամավորական աշխատանքով»,– ասում է Հայկը:

Լեոն Աղասյան.

«Մեծ նպասակն օլիմպիական չեմպիոն դառնալն է»

ՀՊՏՀ լավագույն ուսանող-մարզիկը մարքեթինգի և բիզնեսի կազմակերպման ֆակուլտետի 3-րդ կուրսեցի (հեռակա) Լեոն Աղասյանն է՝ ատլետիկայի եռացատկ մարզաձևի Եվրոպայի պատանիների չեմպիոն, 2016 թ. Օլիմպիական խաղերի մասնակից, Բալկանյան երկրների քառակի չեմպիոն, Հայաստանի մինչև 18, մինչև 20 և մինչև 23 տարեկանների ռեկորդակիր և ավելին. կապանցի մարզիկը մեզ հյուրընկալվելու նախորդ օրն էր վերադարձել Ղազախստանից, որտեղ մասնակցել էր Օլգա Ռիբակովայի միջազգային մրցաշարին ու ռեկորդ սահմանել՝ հաստատելով 2019 թ. Եվրոպայի առաջնությանը (մարտի 1-4-ը) մասնակցելու վարկանիշը:

«Ամեն հաջողություն, ամեն գնահատական ինձ ուժ է տալիս, ոգևորում: Ուսանողական խորհրդի այս մրցանակն էլ ինձ համար նույնքան ոգեշնչող էր, որքան իմ նվաճումները: Յուրաքանչյուր մեծ ու փոքր հաջողությունից հետո առավել պատասխանատվությամբ եմ մոտենում մարզումներինս, գիտակցում, որ համալսարանական ընկերներս, հայրենակիցներս ինձանից նոր ակնկալիքներ ունեն: Դե ինչպես պրոֆեսիոնալ սպորտով զբաղվող յուրաքանչյուր մարզիկի, այնպես էլ իմ մեծ նպատակը օլիմպիական չեմպիոն դառնալն է: Գիտեմ, որ դրա համար պետք է քրտնաջան աշխատել, և օրվա զգալի մասը նվիրում եմ մարզումներին: Առաջիկայում՝ 2020 թ. Օլիմպիական խաղերն են, կփորձեմ մասնակցել ու պատվով ներկայացնել Հայաստանը»,- վճռականորեն ասում է Լեոնը և հավելում, որ ուսումն էլ ունի իր կարևորությունը, այնուամենայնիվ, հիմնական նպատակները կապվում են մեծ սպորտի հետ: Նախատեսում է Հայաստանում ատլետիկայի պատանեկան դպրոց հիմնել՝ իր փորձը փոխանցել նոր սերնդին ու մասսայականացնել սպորտաձևը:

Լուսինե Սեմփակյան.

«Արդեն 6 տարի է՝ «սեսեսագիտություն» մոլորակի բնակիչ եմ»

Գիտական գործունեություն ծավալող լավագույն ուսանողն է արտաքին առևտրային քաղաքականություն մասնագիտության 2-րդ կուրսի մագիստրանտ Լուսինե Սեմփակյանը: Նա գիտության մեջ առաջին քայլերն սկսել է 3-րդ կուրսում՝ ՀՊՏՀ ՌԻԳԸ-ին անդամակցությամբ: Մասնակցել է գիտական մրցույթների: Առաջին մեծ հաջողությունը գրանցել է 2017 թ. հունիսին՝ միջազգային գիտաժողովում, որը կազմակերպվել էր Հայաստանի և Վրաստանի համատեղ նախաձեռնությամբ, ԵՄ հովանավորությամբ. ՀՀ պարենային անվտանգության հիմնախնդիրների վերաբերյալ նրա հոդվածը հաղթող է ճանաչվել:

«Մագիստրատուրայում սկսեցի գիտությունն ավելի լավ ծանաչել: Իմ տեսադաշտում են նորագույն տեխնոլոգիաները, հետևում եմ ՏՏ ոլորտի զարգացումներին: Հետազոտել եմ փոքր բիզնեսի և ինովացիոն տեխնոլոգիաների փոխառնչությունները և հոդվածս տպագրվել է Science («Գիտություն») ամսագրում, իսկ ՀՀ բջջային ծառայությունների ոլորտի հիմնախնդիրների թեմայով հոդվածս նախորդ տարվա նոյեմբերին տպագրվել է ԲՈԿ-ի գիտական ամսագրում: Արդեն 6 տարի է՝ «տնտեսագիտություն» մոլորակի բնակիչ եմ և փորձում եմ ներդրում ունենալ այս զարմանահրաշ աշխարհում, բացահայտել նորը, իմանալ ավելին և այդ մասին հաղորդել տնտեսագիտությամբ հետաքրքրվողներին»,- ասում է Լուսինեն:

Տեղեկացանք նաև, որ ֆինանսատնտեսագիտական քոլեջում դասավանդելու հրավեր է ստացել. վստահ է՝ կկարողանա համատեղել գիտական ու մանկավարժական աշխատանքը:

Արփի Միերյան.

«Հեսաֆրիություն պե՛տք է փնտրել յուրաքանչյուր ուսումնական դասընթացում»

Բարձր առաջադիմություն ունեցող լավագույն ուսանողն է ֆինանսական ֆակուլտետի 4-րդ կուրսեցի Արփի Միերյանը: 3 տարվա հանրագումարով նրա միջին որակական գնահատականը (ՄՈԳ) 99,86 է: *«Յուրաքանչյուր դասընթացում հետաքրքրություն որոնելու տրամադրվածությունն օգնում է բացահայտել ու յուրացնել առարկան, բարձր գնահատական ստանալ: Ես վստահ եմ, որ լավ սովորելն օգնելու է ինձ հասնել իմ մեծ նպատակներին, դառնալ պահանջված մասնագետ: Ցանկացած գործում, այդ թվում և ուսման մեջ, հաջողության հասնելու համար պետք է հավատալ սեփական ներուժին, բացահայտել այն, տքնաջան աշխատել, համառել ու կամք դրսևորել»,-* ասում է Արփին ու անկեղծանում՝ համացանցային դարաշրջանում ուսանողի համար դժվար է տեղեկության հսկայական հոսքի պայմաններում զտել այն, ինչն իսկապես օգտակար ու կարևոր է:

Հետաքրքրվում է ֆինանսական համակարգի հիմնախնդիրներով, ուսումնառությանը զուգահեռ մասնագիտական աշխատանք է կատարում «Ինեկորբանկում», ֆինանսական խորհրդատու է:

ՆԱՆԵ ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ

Տնտեսագիտություն մասնագիտության 3-րդ կուրսի ուսանողներ **Վահրամ Ռևազյանը** և **Այուզաննա Օհանյանը**, տնտեսագիտության տեսության ամբիոնի ասիստենտ, տ.գ.թ., «Ինստիտուցիոնալ տնտեսագիտություն» առարկայի դասախոս Տաթևիկ Մկրտչյանի առաջարկությամբ և գիտական ղեկավարությամբ, դեկտեմբերի 25-ին, «Երիտասարդ գիտնականների ինտելեկտուալ զարգացում» նախագծի շրջանակներում մասնակցել են ՌԴ մայրաքաղաք Մոսկվայում կայացած «Համալսարանական աստղեր – 2018» (University Stars – 2018) առցանց միջազգային ինտելեկտուալ մրցույթին: Նրանք հանդես են եկել «Տնտեսության ժամանակակից կերպափոխումները. արհեստական ինտելեկտը և խելացի քաղաքները» թեմայով հոդվածով և «Տնտեսական գիտություններ» ամսականակարգում դարձել դափնեկիրներ: Մեր խնդրանքով հեղինակները «Տնտեսագետի» ընթերցողին են ներկայացնում իրենց հետազոտության ամսագրային տարբերակը:

ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԿԵՐՊՈՒՄՆԵՐԸ

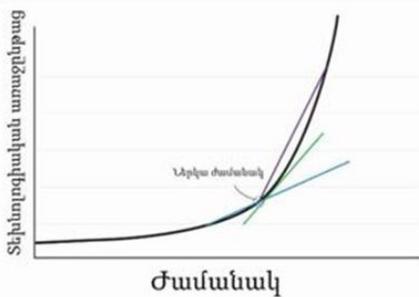
Աշխարհում թափ է առնում չորրորդ արդյունաբերական հեղափոխությունը: Այն մարդկության կենսամակարդակը բարձրացնելու հսկայական ներուժ ունի, սակայն, հավանական է, որ իր հետ բերի նոր հիմնախնդիրներ: Եվ կանխատեսվող հետևանքներից մեկն էլ տնտեսության կերպափոխումն է: Գոյություն ունի երեք պատճառ, թե ինչու այսօրվա կերպափոխումները երրորդ արդյունաբերական հեղափոխության շարունակությունը չեն, այլ կանխագուշակում են յուրահատուկ չորրորդի հայտնվելը: Դրանք են՝ արագությունը, մասշտաբը և համակարգի ազդեցությունը: Ներկայիս ճեղքումների արագությունը չունի պատմական նախադեպեր: Նախորդի հետ համեմատած՝ չորրորդ արդյունաբերական հեղափոխությունը զարգանում է առավել երկրաչափական պրոգրեսիայով, քան հանրահաշվական, ցանկացած երկրում քայքայում տնտեսության ճյուղերը: Այն տեղի է ունենում այնպիսի տեխնոլոգիաների ազդեցությամբ, ինչպիսիք են իրերի համացանցը (IoT), 3D-տպագրությունը, քվանտային հաշվարկները, արհեստական բանականությունը, խելացի քաղաքները և այլն: Հոդվածում կդիտարկենք արհեստական բանականությունը, որը ի վերջո կմտնի մեր կյանքի բոլոր բնագավառները, և խելացի քաղաքները, որոնք արդեն իսկ փոխում են մեր պատկերացումները քաղաքների մասին:

ԱՐՅԵՏԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

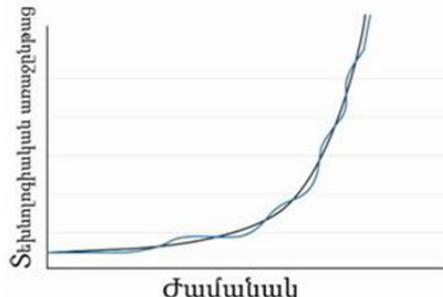
Արհեստական բանականության (ԱԲ) տեխնոլոգիայի աշխատանքները սկսվել են 20-րդ դարի 50-ականներին՝ աստիճանաբար ձևավորելով 2 հիմնական ուղղություն՝ սիմվոլների և նեյրոնային ցանցերի համակարգեր: Մինչև 90-ականների ավարտը, բացառությամբ 60-ականների կարճ ժամանակահատվածի, գիտության մեջ գերակայում էր առաջին ուղղությունը, համաձայն որի՝ համակարգիչը պետք է սովորի վերևից ներքև, այսինքն՝ օրենքների հիման վրա: Այս մոտեցումն արդարացվեց այն ոլորտներում, որտեղ աշխատում էին տրանսպորտային օրենքները, ինչպիսիք են շախմատը և մաթեմատիկական հավասարումները, սակայն մյուսներում անհաջողության մատնվեց: Երկրորդ ուղղությունը, ընդհակառակը, պնդում էր, որ համակարգիչը պետք է սովորի ներքևից վերև, այսինքն՝ սովորելի վրա: Այս ուղղության կողմնակիցները ընդօրինակում էին մարդու ուղեղի կառուցվածքը, որը բաղկացած է նեյրոններից, որոնք ստանում և փոխանցում են տեղեկություն, ինչի արդյունքում մարդն ընդունում է որոշումներ: Արհեստական նեյրոնային ցանցը ուղեղի նման մշակում է բազում տարբերակներ և ընտրում անհրաժեշտը:

Վերջապես 2000-ականների սկզբին նեյրոնային ցանցերի վրա հիմնված խոր ուսուցման համակարգերը սովորեցին ճանաչել խոսքը և դեմքերը, և հաղթանակն ամրագրվեց նեյրոնային ցանցերի համակարգի օգտին:

Շատ թերահավատներ կասկածի տակ են առնում մոտ ապագայում լիարժեք ԱԲ տեխնոլոգիայի հայտնվելու հավանականությունը՝ հենվելով դրա զարգացման ներկայիս տեմպի վրա: Մտածել ապագայի մասին՝ հենվելով անցյալում ԱԲ տեխնոլոգիաների զարգացման տեմպի վրա, սխալ է նույնքան, որքան ներկայի զարգացման տեմպի վրա հենվող մոտեցումը: Իրականում տեխնոլոգիաների զարգացումն ուղեկցվում է տեմպի աճով (գծապատկեր 1): Օրինակ, եթե 20-րդ դարում տեխնոլոգիաները զարգանային այժմյան արագությամբ, այդ հարյուրամյակի ամբողջ տեխնոլոգիական առաջընթացը կիրականացվեր 20 տարում, հետևաբար կարելի էր ասել, որ տեխնոլոգիաներն աճում են էքսպոնենցիալ (այսինքն՝ նրանց աճի հետագիծը ունի ցուցային ֆունկցիայի տեսք): Ոչ հեռու անցյալի առաջընթացը նույնպես կարող է սխալ տպավորություն թողնել, քանի որ էքսպոնենցիալ աճ չի նշանակում, որ նրա կորը ուղիղ գծի տեսք ունի, այն բաղկացած է բազում S-աձև հատվածներից (գծապատկեր 2), այսինքն՝ սկզբնական դանդաղ աճը փոխարինվում է արագ աճով, որն էլ իր հերթին ավարտվում է կայունացման ժամանակահատվածով: Այդ ընթացքը կարելի է տեսնել համացանցի տեխնոլոգիաների օրինակով. 90-ականների սկզբի թռիչքաձև աճն ավարտվեց 2000-ականների առաջին կեսին, և սկսվեց կայունացման ժամանակաշրջան:

Գծապատկեր 1. Տեխնոլոգիաների զարգացման հետագիծը տարբեր ժամանակահատվածներում
Կապույտ գիծը – տեխնոլոգիաների զարգացման տեմպը անցյալում
Կանաչ գիծը – տեխնոլոգիաների զարգացման տեմպը ներկայում
Մանուշակագույն գիծը – տեխնոլոգիաների զարգացման տեմպը ապագայում

Գծապատկեր 2. Տեխնոլոգիական զարգացման ալիքների փուլերը
Դանդաղ աճը փոխարինվում է արագ աճով և այնուհետև կայունանում է

Այսօր տեխնոլոգիաները գտնվում են թռիչքաձև աճի նախօրեին: Օրինակ, google-ը նկերության քարզմանության տեխնոլոգիաները, 2016 թ. google-ը անցավ մեքենայական ուսուցման հիման վրա նոր ալգորիթմի, ինչի արդյունքը եղավ քարզմանության որակի կտրուկ աճը: Սակայն ԱԲ հեղափոխության իրական կանխագուշակը դարձավ 2016 թ. մայիսին **գո խաղի (Go game)** աշխարհի չեմպիոնի և Googlealphago ծրագրի միջև կայացած պատմական մրցախաղը: Գո խաղում ավելի կարևոր որակներ են ինտուիցիան, հոտառությունը, արստրակցիայի բարձր աստիճանը: Այնուհանդերձ, ծրագիրը հաղթեց: Ոլորտի բոլոր փորձագետները կարծում էին, որ այդպիսի ծրագրի ստեղծումը հնարավոր կլինի միայն 2020-2025 թթ., բայց ապագան «եկավ» ավելի արագ, քան կանխատեսում էին: Դրանից հետո Չինաստանում, ինչպես մասնավոր, այնպես էլ պետական ուսովածի աջակցությամբ, սկսվեց ԱԲ տեխնոլոգիաների ուսումնասիրության եռուզեռ:

Խոսենք ԱԲ թերահավատների գլխավոր փաստարկի մասին: Ըստ այդմ՝ երբեք չենք ունենա համակարգիչներ, որոնց հաշվողական հզորությունը համադրելի է մարդու ուղեղի հետ (մարդու ուղեղի հաշվողական հզորությունը զնահատվում է 10 պետաֆլոպս: 1 պետաֆլոպսը հավասար է 10¹⁵ հաշվարկ մեկ վայրկյանում) կամ ֆիզիկայի սահմաններին կհասնենք շատ ավելի շուտ: Մինչդեռ, աշխարհում արդեն գոյություն ունեն համակարգիչներ, որոնց հաշվողական հզորությունը գերազանցում է այդ ցուցանիշը: Օրինակ, Չինաստանում գտնվող ամենաարագ գերհամակարգիչ Tianhe 2-ը ունի 34 պետաֆլոպս հաշվողական հզորություն, բայց արժե 390 միլիոն դոլար, զբաղեցնում է 720 մ² շինություն և ծախսում է 24 ՄՎտ էլեկտրական հզորություն, իսկ ուղեղն ընդամենը 20 Վտ է: Այս համակարգիչը լայն օգտագործման համար պիտանի չէ, և ԱԲ հեղափոխության համար անհրաժեշտ են հասանելի գնով համակարգիչներ: Փորձագետների կանխատեսումներով՝ 10 պետաֆլոպս հաշվողական հզորությամբ և 1000 դոլար արժեքով համակարգիչները հասանելի կլինեն 2025 թ., միաժամանակ հասանելի կլինեն քվանտային համակարգիչները, որոնք աշխատում են քվանտային ֆիզիկայի սկզբունքների հիման վրա: Քվանտային համակարգիչները միլիոն անգամ ավելի հզոր կլինեն ներկայիս համակարգիչներից, կկարողանան ակնթարթորեն հաշվարկներ կատարել, աշխատել տվյալների մեծ ծավալի հետ և անպայման իրենց կիրառությունը կգտնեն ԱԲ տեխնոլոգիաներում:

ԱԲ զարգացմանը զուգահեռ կարագանա ավտոմատացումը և դրա հետ մեկտեղ կաճի գործազրկությունը: Համաշխարհային տնտեսական համաժողովի զեկույցի համաձայն՝ ռոբոտացման հետևանքով զարգացած երկրները մինչև 2020 թ. կզրկվեն 5 մլն աշխատատեղից, և դա ամենահամեստ կանխատեսումներից է: PricewaterhouseCoopers-ի հետազոտության համաձայն՝ ԱՄՆ բոլոր աշխատատեղերի 38%-ը մեծ վտանգի տակ է, իսկ Մեծ Բրիտանիայում, Գերմանիայում և Ճապոնիայում՝ համապատասխանաբար 30, 35 և 21%-ը: Ընդհանուր առմամբ, ավտոմատացման վտանգի տակ է Մեծ Բրիտանիայի 10,43 մլն աշխատատեղ, որից 2,25-ը մեծածախ և մանրածախ առևտրի ոլորտում, 1, 22-ը՝ արտադրության, 1,09-ը՝ վարչական և հարակից ծառայությունների: Որպեսզի ավելի ակնառու լինի ավտոմատացման ընթացքը, դիտարկենք Օքսֆորդի և Իեյլի համալսարանների մի խումբ գիտնականների վերջին ուսումնասիրությունը, որում ԱԲ ոլորտի փորձագետների շրջանում հարցում է արվել ԱԲ զարգացման նրանց կանխատեսումների մասին, մասնավորապես՝ թե երբ ԱԲ-ն, տարբեր առաջադրանքների կատարմամբ, կգերազանցի մարդուն: Նրանց պատասխանների մեղիամաները այսպիսի տեսք ունի. ԱԲ-ն օտար լեզվից քարզմանության մեջ մարդուն կգերազանցի 2024 թ., բեռնատար վարելու մեջ՝ 2027 թ., 2049 թ. կգրի մեծ

սպառմամբ գիրք (բեսթսելլեր), 2053-ին կաշխատի որպես վիրաբույժ և վերջապես 2061-ին կկատարի ցանկացած առաջադրանք:

Եթե ավտոմատացումը ամբողջ թափով ընթանար, տնտեսությունում կնկատվեին հետևյալ փոփոխությունները. աշխատուժի արտադրողականությունը և գործազրկությունը կաճեին արագ տեմպերով, բայց տնտեսությունում այլ պատկեր է: ԱՄՆ-ում աշխատուժի արտադրողականությունը 2010-2016 թթ. աճել է տարեկան միջինը 0.5 %-ով, մինչ 1950-1974 թթ.՝ 2,8%-ով: Աշխատողների հոսունությունը նույնպես գտնվում է ցածր մակարդակի վրա: Այսինքն, դեռևս չունենք լիարժեք ԱԲ:

Մի բան հաստատ է. լիարժեք ԱԲ-ի հայտնվելը ժամանակի հարց է, և մարդկությունը պետք է մտածի հավանական վտանգների մասին, փնտրի հաղթահարման ճանապարհներ: Վտանգներից մեկն այն է, որ ԱԲ-ն կպատկանի սահմանափակ թվով երկրների կամ կորպորացիաների. այսօր առջևում է ԱՄՆ-ը, կրնկակոխ հետևում է Չինաստանը: Դրանց միջև կան սկզբունքային տարբերություններ. ԱՄՆ-ում ոլորտը հեմվում է փոքրաթիվ, սակայն բարձրորակ ինժեներների վրա, Չինաստանում՝ քանակի վրա, իսկ ԱԲ ստարտափների քանակը աճում է երկրաչափական պրոգրեսիայով, և դրանք օգտվում են պետության բազմակողմանի աջակցությունից: Այնուհանդերձ, ԱՄՆ-ի առաջատարությունն անվիճելի է: Երկու երկրներում էլ հիմնական աշխատանքները կատարում են մեծ կորպորացիաները. ԱՄՆ-ում՝ Google, Facebook, Amazon, Microsoft, իսկ Չինաստանում՝ Baidu, Alibaba, Tencent: Եթե միայն ԱՄՆ-ը ու Չինաստանը տիրապետեն ԱԲ-ի, ապա նրանց տեխնոլոգիական գերազանցությունը կհանգեցնի գերիշխանության, աղքատ երկրներն աստիճանաբար հետ կմնան հարուստ և զարգացած երկրներից, և դա կլինի անկասելի: Նույնը վերաբերում է նաև այդ երկրների բնակչությանը. եթե նախկինում հնարավորություն ունեին արտագաղթել զարգացած երկրներ, ապա ԱԲ հեղափոխությունից հետո զարգացած երկրները այլևս էժան աշխատուժի կարիք չեն ունենա, և գաղթականները կդառնան սոցիալապես ոչ ցանկալի տարր, որոշ երկրների տնտեսությունը կլճանա, մյուսները բուռն կաճեն, զարգացող և զարգացած երկրների միջև անջրպետը կխորանա:

Անհավասարության խնդիրը կդրսևորվի նաև գործազրկության աճով: Նախ կանհետանան առօրեական կանոնավոր աշխատանքները, այնուհետև՝ նաև ոչ առօրեականները: Սրանով էլ նոր տեխնոլոգիական հեղափոխությունը կտարբերվի նախորդներից. նոր աշխատատեղերը չեն լրացնի նախորդների կորուստը, ռոբոտն ի վիճակի կլինի կատարել մարդկային աշխատանքի ճնշող մասը, արտադրողականությունը, կապիտալի սեփականատերերի շահույթը բազմակի կաճեն, բայց աշխատող-

ների եկամուտները կկրճատվեն: Արտադրողականության աճի հետ մարդկանց սննդի, հագուստի և հիմնական ծառայությունների բազային պահանջները շատ էժան կլինեն, բայց համատարած գործազրկության պատճառով մեծամասնությունն ի վիճակի չի լինի վճարել նույնիսկ այդ համեստ գումարները: Եվ այդ խնդրի լուծումը կընկնի պետության ուսերին, նա կորոշի՝ ինչպես բաշխել եկամուտները բնակչության մեջ:

Դիտարկենք տարբերակներ, թե ինչպես կգործեն իշխանությունները ամենավատ դեպքում. նրանք կնախընտրեն գործազրկության ավելի առատաձեռն նպաստներ բաժանել, որ մարդիկ ի վիճակի լինեն ծածկել իրենց բազային պահանջները: Բայց դա կլինի ինքնախաբեություն, քանի որ համատարած գործազրկությունը կլինի ոչ թե աշխատողների ծուլության հետևանք, այլ տնտեսության կերպափոխման:

Իշխանությունները պետք է բավարար կամք դրսևորեն ընդունելու, որ աշխարհն այլևս առաջվանը չի լինի և համարժեք քայլեր ձեռնարկեն, որպեսզի եկամուտները բնակչությանը բաշխվեն արդար կերպով: Որպես խնդրի լուծման տարբերակ դիտարկվում է բացարձակ բազային եկամուտը (ԲԲԵ): Պետությունը, բավարար արժանապատիվ կյանքի համար, կերաշխավորի քաղաքացիների որոշակի եկամտի մակարդակը: Դրա համար երկրները ստիպված կլինեն մտցնել պրոգրեսիվ հարկում, որպեսզի կարողանան ծածկել հսկայական սոցիալական ծախսերը: Շատ երկրներում արդեն ընթանում են ԲԲԵ-ի սոցիա-

լական փորձեր, օրինակ՝ Ֆինլանդիայում գործազուրկին նպաստ են տալիս նույնիսկ այն բանից հետո, երբ նա աշխատանք է գտնում, որպեսզի հետևեն և հասկանան նրա վարքագիծը: Ակտիվ փորձեր են ընթանում նաև Սիլիկոնյան հովտում:

Պետությունը նաև պետք է վերահսկի տնտեսության կերպափոխման ընթացքը, ստեղծի այնպիսի պայմաններ, որ ռոբոտները մարդկանց նկատմամբ չստանան մրցակցային առավելություններ: Այս խնդիրը պետք է լուծի ռոբոտների հարկը: Հարկելով ռոբոտներին՝ կստեղծվեն հավասար պայմաններ մարդկանց և ռոբոտների միջև՝ թույլ տալով ավտոմատացման ընթացքը ավելի սահուն դարձնել: Բայց այստեղ գոյություն ունի պետությունների միջև կոոպերացման խնդիր, քանի որ, եթե բոլոր երկրներում ռոբոտների հարկը հավասար չլինի, կսկսվի ռոբոտների արտահոսք դեպի ցածր հարկերով երկրներ:

Կա նաև ռոբոտների ազգայնացման տարբերակը: Բոլոր ռոբոտները կպատկանեն պետությանը, իսկ ձեռնարկատերերը կվարձեն նրանց: Այս քայլով պետությունը միջոցներ կհայթայթի՝ աճող սոցիալական ծախսերը ծածկելու համար:

Հարստության հարկը նույնպես կլինի եկամուտների վերաբաշխման ազնիվ միջոց: Բայց նույնիսկ անհավասարության խնդիրը լուծելով՝ աշխարհը այլևս առաջվանը չի լինի, մարդիկ կկորցնեն աշխատանքը՝ իրենց գոյության գլխավոր պայմաններից մեկը:

ԽՆԼԱՅԻ ՔԱՂԱՔՆԵՐ

ջոցներով է հնարավոր լավացնել կյանքի որակը: Սենսորների միջոցով իրական ժամանակով ստացված տեղեկությունը մշակվում և վերլուծվում է, այն անարդյունավետության խնդրի լուծման բանալին է: Տեղեկատվության ու հաղորդակցության տեխնոլոգիաները օգտագործվում են արտադրողականության և որակի բարձրացման, ռեսուրսների և ծախսերի կրճատման համար, նաև օգնում են ամրապնդել կապը քաղաքի բնակիչների և պետության միջև: Գիշտ պահին ստացված տեղեկությունը թույլ է տալիս արձագանքել բարդ իրավիճակներում: Այդ պատճառով խելացի քաղաքներն ավելի պատրաստված են խնդիրներ լուծելուն:

Տեխնոլոգիական, տնտեսական և բնապահպանական փոփոխությունները՝ կլիմայի փոփոխություն, տնտեսության կառուցվածքային վերափոխումներ, անցում առցանց առևտրին, ռեսուրսների դեֆիցիտ, բնակչության ծերացում, քաղաքային բնակչության աճ, խելացի քաղաքների նկատմամբ մեծ հետաքրքրություն են առաջ բերում:

Համաձայն PricewaterhouseCoopers ընկերության զեկույցի՝ 2030 թ. մեր կարիքները եներգիայի, ջրի և սննդի նկատմամբ կաճեն համապատասխանաբար 50, 40 և 35 %-ով:

Վերջին երկու դարերի աճող միտումը ուրբանիզացիան է: 1950-2018 թթ. քաղաքային բնակչության տեսակարար կշիռը աճել է 30-55%-ով: Կանխատեսումների համաձայն՝ 2050 թ. քաղաքային բնակչությունը կավելանա 2.5 միլիարդով և կկազմի աշխարհի բնակչության 68%-ը: Ուրբանիզացիան իր հետ բերում է ինչպես օգուտներ, այնպես էլ՝ խնդիրներ: Օգուտներից է ավելի բարձրորակ կրթության հնարավորությունը, աշխատանքի հեռանկարը, բժշկական օգնությունը և այլն: Խելացի և նորարարական տեխնոլոգիաները, ներառյալ արհեստական բանականությունը, վերափոխում են խնդիրների լուծման մեր մոտեցումները: Այդպիսի տեխնոլոգիաները օգնում են քաղաքներին՝ գոյություն ունեցող ակտիվներն օգտագործել

Կան «խելացի քաղաք» հասկացության տարբեր սահմանումներ: Ընդհանուր առմամբ, խելացի քաղաքը ենթադրում է խելացի կառավարում, խելացի մարդիկ, խելացի միջավայր և խելացի տնտեսություն: Այս հասկացությունը միավորում է տեղեկատվության ու հաղորդակցման տեխնոլոգիաները և իրերի համացանցը՝ քաղաքի ակտիվները կառավարելու համար: Քաղաքի ակտիվները ներառում են դպրոցները, գրադարանները, հիվանդանոցները, տրանսպորտը, էլեկտրակայանները, ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերը, իրավապահպան մարմինները և այլ հասարակական ծառայություններ: Խելացի քաղաք ստեղծելու նպատակը տեխնոլոգիաների միջոցով մատուցվող ծառայությունների որակի բարձրացումն է, որն էլ իր հերթին կնպաստի կյանքի որակի բարձրացմանը: Տեղեկատվության ու հաղորդակցման տեխնոլոգիաները քաղաքային իշխանություններին թույլ են տալիս փոխազդեցության մեջ մտնել հասարակության հետ, հետևել, թե ինչպես է քաղաքը զարգանում, և ինչ մի-

ավելի արդյունավետորեն, ինչպես նաև արդյունավետ բաշխել ռեսուրսները:

Յուրաքանչյուր քաղաք եզակի է իր պատմությամբ, մշակույթով, աշխարհագրական դիրքով, չափով և տնտեսությամբ, հետևաբար քաղաքը պետք է զարգանա՝ հաշվի առնելով առանձնահատկությունները: Քաղաքները մեծ դեր ունեն տնտեսությունում: Դրանց տեսակարար կշիռը համախառն համաշխարհային արդյունքում անընդհատ աճում է: Նշենք, որ քաղաքները զբաղեցնում են հողի մակերեսի միայն 2%-ը՝ օգտագործելով էներգիայի 75%-ը և տալով վնասակար արտանետումների 80%-ը: Այսպիսով, նպատակ ունենալով բարձրացնել քաղաքային տրնտեսության արդյունավետությունը, բնակչության կյանքի որակը և կայունացնել քաղաքի զարգացումը՝ պետք է կերպավորել քաղաքը: Այդ կերպավորումը պետք է նախապես պլանավորել: Աշխարհում հաջող իրականացված ծրագրերը ներառում են այնպիսի ոլորտներ, ինչպիսիք են էներգետիկան, տրանսպորտը, ջրամատակարարումը, ջրահեռացումը և շինարարությունը:

Միջազգային տվյալների կորպորացիայի (IDC) ցուցանիշներով՝ աշխարհում խելացի տեխնոլոգիաների վրա կատարվող ծախսերը 2018 թ. կազմել են 80 մլրդ դոլար, որից 22 միլիարդը ծախսվել է ԱՄՆ-ում: Երկրորդ տեղում Չինաստանն է՝ շուրջ 21 մլրդ դոլար: Կանխատեսումների համաձայն՝ 2021 թ. խելացի տեխնոլոգիաների վրա կատարվող ծախսերը կկազմեն 135 մլրդ դոլար:

Ըստ Մակքինզի համաշխարհային հաստատություն (MGI) հետազոտական կազմակերպության ենթադրության՝ այդպիսի տեխնոլոգիաները կարող են արտանետումները կրճատել մոտավորապես 10-15%-ով, ջրի օգտագործումը՝ 20-30%-ով և ճանապարհի վրա ծախսվող միջին ժամանակը՝ 15-20%-ով:

Խելացի քաղաքներից խոսելիս չենք կարող չըջանցել Սինգապուրը: Խելացի քաղաքները դասակարգվում են 3 մակարդակների՝ 1.0, 2.0, 3.0: 1.0-ում չկա ընդհանուր ռազմավարություն, մեքենայացումը կատարվել է մի քանի իրարից անկախ ոլորտներում: Խելացի քաղաք 2.0-ում արդեն կատարվում է միավորում, կա ընդհանուր ռազմավարություն: Խելացի քաղաք 3.0-ում ենթադրվում է, որ բոլոր բաղադրիչների միավորումը ավարտված է, և բոլոր ենթակառուցվածքները հեղեղված են խելացի տեխնոլոգիաներով: Սինգապուրը մեկն է այն քաղաքներից, որը հասել է այդ մակարդակին:

Ըստ Juniper Research վերլուծական գործակալության գնահատականների՝ աշխարհի 20 ամենախելացի քաղաքների շարքում առաջին 5 տեղերն են զբաղեցնում Սինգապուրը, Լոնդոնը, Նյու Յորքը, Սան Ֆրանցիսկոն և Չիկագոն:

Առաջին խելացի քաղաքը համարվում է Իսպանիայում գտնվող Սանտանդերը: 2011 թ. Smart Santander նախագծի շրջանակում քաղաքի կենտրոնական մասերում տեղադրվեցին 15000 սենսորներ՝ հազեցած հեռարձակման ցանցով և տեղեկատվության մշակման հարթակով: Սենսորները տվյալներ էին հաղորդում օդի աղտոտվածության, երթևեկության ծանրաբեռնվածության, ավտոկայանատեղիներում ազատ տեղերի, լցված աղբամանների և այլնի մասին: Ընդհանուր առմամբ իրականացվեցին 60 մլն եվրո բյուջե ունեցող շուրջ մեկ տասնյակ բարձր տեխնոլոգիական ծրագրեր: Տեղեկատվությունն օգնում էր խնայել փողոցային լուսավորությունը, բարելավել թափոնների հավաքումը և ազատել ճանապարհները ծանրաբեռնվածությունից: Փողոցներում տեղադրված սենսորները օգտագործվում են՝ պարզելու համար, թե որտեղ կան ազատ ավտոկայանատեղիներ, և նրանք, ովքեր ունեն համապատասխան հավելվածը իրենց բջջայինում, կարող են ճշգրիտ իմանալ, թե մոտակայքում որտեղ կարելի է կայանել մեքենան: Սա օգտագործվում է Սան Ֆրանցիսկոյում և Բարսելոնում, օգնում է կրճատել անցող մեքենաների թիվը, շրջակա միջավայրի վրա դրակա-

նորեն է ազդում, քանի որ մեքենաների թվի հետ կրճատվում են նաև արտանետվող վնասակար գազերը, ինչպես նաև ավելի քիչ վառելիք է ծախսվում: Քաղաքը ավելի խելացի կարող ենք դարձնել՝ փողոցային լուսավորության լրացումները փոխարինելով LED լուսավորությամբ:

Հարավային Կորեայում գտնվող Սոնգոդ քաղաքը մասնավոր սեփականություն է՝ 35 մլրդ դոլար արժողությամբ: Այն կառուցվել է գրոյից, և շնորհիվ խելացի տեխնոլոգիաների՝ քաղաքն օգտագործում է 30%-ով ավելի քիչ էներգիա և ջուր, քան համանման չափերի քաղաքը կօգտագործեր՝ առանց այդ տեխնոլոգիաների:

Կախված քաղաքից և անվտանգության տեխնոլոգիաներից՝ Մակքինզիի զեկույցը ցույց է տալիս, որ սենսորներից ստացված տվյալները ճիշտ օգտագործվելու դեպքում մահացությունները կարող ենք կրճատել 10%-ով, հանցագործությունները՝ 40%-ով, և կարելի է զգալիորեն կրճատել արտակարգ իրավիճակներում արձագանքման ժամանակը: Այսօրվա քաղաքները գտնվում են հանցագործության և ահաբեկչության վտանգի առջև: Եթե քաղաքային իշխանությունները, ինչպես նաև քաղաքացիները, հնարավորություն ունենան ծանոթանալ այդ տվյալներին, ապա օգուտը մեծ կլինի:

Խելացի քաղաքը դիտվում է որպես տնտեսական աճի նոր շարժիչ ուժ, սակայն ցանկացած տեխնոլոգիա իր հետ բերում է նաև խնդիրներ, որոնց քաղաքները կբախվեն ապագայում:

Երբ խոսվում է տեխնոլոգիաների մասին, ամմիջապես ծագում է ցանցահեռների (հաքեր) խնդիրը: Նրանք ունակ են մեծ վնաս հասցնել ընկերություններին, ինչպես նաև կործանել սովորական մարդկանց կյանքը: 2015 թ. IO-ActiveLabs ընկերության աշխատակից Կեսար Սերուդոն փորձ կատարեց՝ ցույց տալու խելացի քաղաքների խոցելիությունը հաքերային հարձակումներից: Այն ի հայտ բերեց, որ երթևեկությունը կարգավորող սենսորները լավ պաշտպանված չեն. հնարավոր է հեշտությամբ մուտք գործել համակարգ և ուղղակի «խաղալ» տվյալների հետ՝ առաջացնելով վթարներ: Այդպիսի նախագծերում ներդրվում են միլիարդավոր դոլարներ, մինչդեռ, հատկապես զարգացող երկրներում չկան նման ֆինանսական միջոցներ, բացի դրանից, կարող են շեղել ավելի կարևոր խնդիրներից: Օրինակ, Հնդկաստանում ծախսվել է 18 մլրդ դոլար, որպեսզի 250000 գյուղ ունենա համացանց, թեև այդ գյուղերից շատերը չունեն խմելու ջուր և կայուն էներգամատակարարում, որոնց ապահովումը կենսական անհրաժեշտություն է և ավելի հրատապ է: Տեխնոլոգիաները, տարածվածությամբ հանդերձ, հիմնականում ծառայում են հարուստ խավին և հասանելի են միայն հարուստ ու զարգացած երկրներին, դրանք չեն լուծում եկամտի ցածր և միջին մակարդակ ունեցող մարդկանց խնդիրները: Աղքատությունը, անհավասարությունը, թույլ ինստիտուտները և ենթակառուցվածքները չեն կարող դրականորեն լուծվել մարտկոցների, սենսորների և հավելվածների միջոցով: Խելացի քաղաքների հիմքը մեծ տվյալներն են: Այդ տվյալները կարող են օգտագործվել լավ նպատակներով, սակայն կարող են նաև հանցագործությունների պատճառ դառնալ: Եթե այսօր հանցագործություններն առավել տարածված են ֆիզիկական աշխարհում, ապա ապագայում կլինեն նաև թվային աշխարհում: Խնդիր է նաև այն, թե ում է հասանելի այդ տվյալների բազան: Սենսորները տեղադրվելու են ամենուրեք, ինչը նշանակում է, որ մեզ անընդհատ հետևելու են, ինչպես Ջորջ Օուրելի «1984» վեպում:

Նոր տեխնոլոգիական հեղափոխության արդյունքում աշխարհն այլ կլինի, բայց տեխնոլոգիաներից չպետք է վախենալ: Պետք է ժամանակին միջոցներ ձեռնարկել՝ դրանք առավելագույնս ծառայեցնելու մարդկությանը և նվազագույնի հասցնելու ծագող ռիսկերը:

**Վահրամ Ռեվազյան
Սյուզաննա Օրևանյան**

ԵՐԲ ԱՍԵԼԻՔ ՇԱՏ ԿԱ,

ԲԱՅՑ ԽՈՍՔԵՐ ԶԿԱՆ

Եթե անգամ նա ապրեր ոչ թե յոթանասուններեք, այլ յոթ հարյուր յոթանասուններեք տարի, նրա մահը դարձյալ անժամանակ կլիներ: Միզուցե ոմանք նրա մեծությունը կհաշվեն նրա թողած էջերի քանակով ու կշարունակեն անհիշելի ժամանակներում նրա դեմ սկսած խուլ պայքարը՝ ներքուստ ուրախանալով նրա համեմատ գրած մի քանի հատով ավելի գրքերի համար, ոմանք կբռնեն գիտության բավիղներում նրա գծած արահետների ծիրն ու ավելի կմոլորվեն հասկացությունների հորձանուտում, մյուսներն էլ կվկայակոչեն նրա հայտնի-անհայտ բազում ուսանողներին: Սակայն մեզ համար նա մարդ էր, ում մեծությունը իրենից մինչև ամպերը եղած բարձրությունն էր, և ում ներկայության բացակայությունն ենք հիմա ցավով ընդունում: Սովորական մի մարդ՝ հավերժ սիրելի Սուրեն Սարգսյան ...

Մարդ, ով ողջ կյանքում տվել է, ծախսել իրեն փոխարենը չպահանջելով ոչինչ, բայց ստանալով հարգանք, սեր և գնահատանք: Մարդ, ով դժվարին ճանապարհ է անցել, բայց երբեք չի դավաճանել իր մարդկային կոչմանը և ապացուցել է, որ չկա մի անուն, որ հնարավոր չլինի իմաստավորել: Մարդասերի ու հայրենասերի իր բնույթին հավատարիմ՝ նա մնացել է հաստատակամության ու սկզբունքայնության օրինակ, ժպտացել դառնության միջից ու հավանաբար մտածել, որ զայրույթը ստրուկի զգացում է, մինչդեռ ներողամտությունը մեծերի առավելությունն է և քաղաքավարությունը:

Պատկառելի մանկավարժ, հայրենասեր մտավորական, անփոխարինելի ընկեր, անգնահատելի խորհրդատու, անկրկնելի մարդ ...

Սուրեն Սարգսյան ...

Նրա պրպտող հոգուն մնաց անդորրը, նրան սիրողներին՝ նրա թողած լույսը, նրա հետ պայքարողներին՝ լռություն ...

Փիլիսոփայության և հայոց պատմության ամբիոնի վարիչի ժամանակավոր պաշտոնակատար Սոֆյա Օհանյան

ՍՈՒՐԵՆ ՍԱՐԳՍՅԱՆ-ԿԱՏՎԱԼՅԱՆ

«Ես ժամանակի

անտես վկան եմ...»

ՊՈԵՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԱՅԱՑՔՈՎ

ԻՄԱՍՏԱՍԵՐ ԸՆԿԵՐՍ

Դժվար է հավատալ, որ այլևս մեզ հետ չէ հրաշալի ընկերը, փիլիսոփայության անվանի պրոֆեսորը, հայ փիլիսոփայության պատմության անխոնջ հետազոտողը:

Սուրեն Սարգսյանին ճանաչում եմ 1964 թ. սեպտեմբերի 1-ից. միասին ընդունվել ենք ԵՊՀ պատմության ֆակուլտետի նորաբաց փիլիսոփայության բաժնի առաջին կուրս: Նա, ինչպես և շատերս, գյուղաշխարհի ծնունդ էր, համալսարան էր եկել Գավառի Սարուխան գյուղից. հողաթաթախ, հողաբույր, պարզ ու զուլալ, շիտակ, իսկական «քյավառցի»՝ գեղեցիկ բարբառով ու առոգանությամբ: Ո՞վ կարող էր պատկերացնել, որ «քյավառցի» Սուրիկը, հղկվելով ու կրթվելով, պետք է դառնար իսկական գիտնական՝ լրացնելով հայրենի եզերքից դուրս եկած բազմաթիվ ակադեմիկոս գիտնականների ու մտավորականների շարքերը:

Սուրենը հայրենասեր ու հայասեր էր այս բառի ամենաբարձր իմաստով: Նա զինվորագրվեց այդ գործին 1965 թ. ապրիլին՝ անգամ բռնադատվելուց հետո էլ չզիջելով իր դիրքերը, չփոխելով իր հայացքները: Իր գիտական հետաքրքրություններն էլ սնվեցին այդ զուլալ ակունքից: Սուրենը դարձավ անվանի իմաստասեր, հայագետ-մարդաբան իր սեփական ակոսը բացելով հայագիտության անդաստանում, ունենալով նաև բազմաթիվ արժանի հետևորդներ:

Ինչպես առում է էքզյուպերին, մենք բոլորս գալիս ենք մեր մանկությունից: Սուրենը ամբողջ կյանքում մնաց մանուկ՝ իր մաքրությամբ, շիտակությամբ, միանությունամբ, պոետականությամբ: Վկան՝ նրա թողած բազմաթիվ բանաստեղծական ժողովածուները, որոնցից ծաղկաքաղ գոհարներ են ներկայացված ստորև:

Փիլիսոփայության և հայոց պատմության ամբիոնի դոցենտ Սարգիս Չայրապետյան

ՄԱՐԴ-ՄԻԿՐՈՏԻԵԶԵՐՔԸ

Մարդ, որի մասին խոսելիս բոլորը միաբերան առաջինը կանդեն. Մարդ էր՝ Մարդ լինելու կոչմանը համապատասխան: Հետո, գուցե, խոսքի ընթացքում կնշեն ու կհիշեն նրա գիտական կոչումն ու վաստակը:

Բայց որքան ի վերուստ պարզևած շնորհի ու բարեբախտություն է անհրաժեշտ՝ կյանքի կոչելու դեռ հույն մեծ իմաստունի՝ Պլատոնի ազդարարած ճշմարտությունը. «Ես փիլիսոփա եմ անվանում ո՛չ այն մարդուն, որ շատ բան գիտե, և ո՛չ նրան, ով շատ բաների մասին կարող է խոսել, այլ նրան, ով անբիժ ու անարատ կյանք է վարում, որովհետև կատարյալ փիլիսոփան նա չէ, ով մեծ գիտելիքներ ունի, այլ նա, ով կարող է հնազանդեցնել կրքերը»:

Իր ամբողջ կյանքում հենց այս ճշմարտության մարմնավորողն էր Սուրեն Սարգսյանը. Մարդ-Միկրոտիեզերք, որի կենտրոնում արևի նման ճառագում էին մարդկային մեծահոգությունը, վեհանձնությունը, արժանապատվությունը:

Ամեն քայլափոխի չզոչեց բարոյականություն, բայց իր ժամանակում կերտեց իր անօրինակ բարոյականության կենսագրությունը, որը մեզ ամեն անգամ հուշելու է Մարդ լինելու և մնալու տիեզերական գաղտնիքը:

Փիլիսոփայության և հայոց պատմության ամբիոնի դասախոս Արփինե Մալքոյան

Զևական ողբերգություն

Ինչո՞ւ ենք մաշված ձեռնոցի նման
մենք մի կողմ նետում
մեր մանկությունը:
Դավաճանում ենք, կեղծում, ստում ենք,
չենք մտաբերում մեր մանկությունը:
Պատեհ առիթի վաղուց չորացած
ծառի փչակում խունկ ենք լացացնում
և երազում ենք լոկ այցի գնում
մաշված, տանջված ու հազար անգամ
ցավով տառապած մեր մանկությանը:
Ավազի վրա գրված սուրբ երգ է.
խառնվում, ջնջվում են ողջ նոտաները,
և իսպառ պղծված աղոթքի նման
մեզ որբ է նայում մեր մանկությունը:

Անավարտ երկխոսություն

Արեգակ արդար
և բարի, բարի՝
ինչպես առավոտ:
Քո ստեղծածը, եթե հյուլեն է,
եթե բողբոջն է, ժայռն ու ծովն է՝
այդ ես եմ, որ կամ:
Քո ստեղծածը, եթե բարին է՝
այդ դարձյալ ես եմ,
ծիծաղն է՝ ես եմ,
լացն է՝ ես եմ:
Ես ամեն ինչ եմ:
Բայց կարճ կլինե՞ր երկխոսությունը
իմ և քո միջև,
իմ և իմ միջև,
եթե նյութեղեն իմ առեղծվածը
լոկ լինե՞ր մասնիկ շաղախված կավի:
Եվ գոյականակերտ իմ զանգվածը
ընդմիջտ կծուլվե՞ր մոռացության հետ,
եթե չկրե՞ր տանջանքը Հիսուսի,
մեծ Սոկրատեսի իմաստությունը,
սուրբ Նարեկացու լույսը բարության
և Դոն Բիշոփի ասպետությունը:
Ես շատ հեշտությամբ քար կդառնայի,
բարդի ու եղեգ,
հող կդառնայի,
եթե մարմնիս հետ չմիախառնվե՞ր
և հոգու ցավը,
տերևի մահը ու աստղի վիշտը:
Ու եթե հանկարծ սիրտ չունենայի,
եթե լինե՞ի կաղապար մտքի
կամ խղճի տերև՝
թող ես դառնայի պարզապես փոշի,
մոխիր կամ ոչինչ:

Մեծ եղևունի 90-ամյակին

Հայկական
Մեր փառքի ուղին ավեր էր ու ողբ,
Մեր ողբի ճամփան փառք էր, արարում:
Մեր կորցրածը մի ո՞ղջ աշխարհ է,
Մեր պահպանածը՝ սրբության մասունք:

Հայաստան

Անժամանակ ժամանակի աստվածադիր
հոգու զնդան:

Մաքառումի ու հարության անդարձ ուղի:
Նոյյան փառքը ավետողի ծիլ կանաչող:
Քարակերտված վեհ փորձության
Հավերժական դարձի ճամփա՝
իմ Հայաստան:

Հայաստան

Աշխարհածին հորովելի ակոս արդար:
Դեռ չպեղված հոգու ավիշ:
Ժամանակը հանգրվանող սրբատեղի:
Մեծամեծար ճակատագիր՝
իմ հայրենիք:

Եղի՛ր

- զգուշավոր, բայց ոչ վախկոտ.
- անձնասեր, բայց ոչ եսապաշտ.
- չափավոր, բայց ոչ զծուծ.
- հաշտվող, բայց ոչ ստրկացող.
- բարի, բայց ոչ թուլակամ.
- համբերող, բայց ոչ մոռացող.
- կենսապաշտ, բայց ոչ նյութապաշտ.
- խորհրդատու, բայց ոչ խրատատու.
- ուսուցիչ, բայց ոչ քարոզիչ.
- վահան, բայց ոչ զնդան.
- ստեղծող, բայց ոչ վատնող.
- արարող, բայց ոչ հավաքող.
- խոսող, բայց ոչ բարբաջող.
- խորհող, բայց ոչ հառաչող.
- տեր, բայց ոչ բռնատեր:

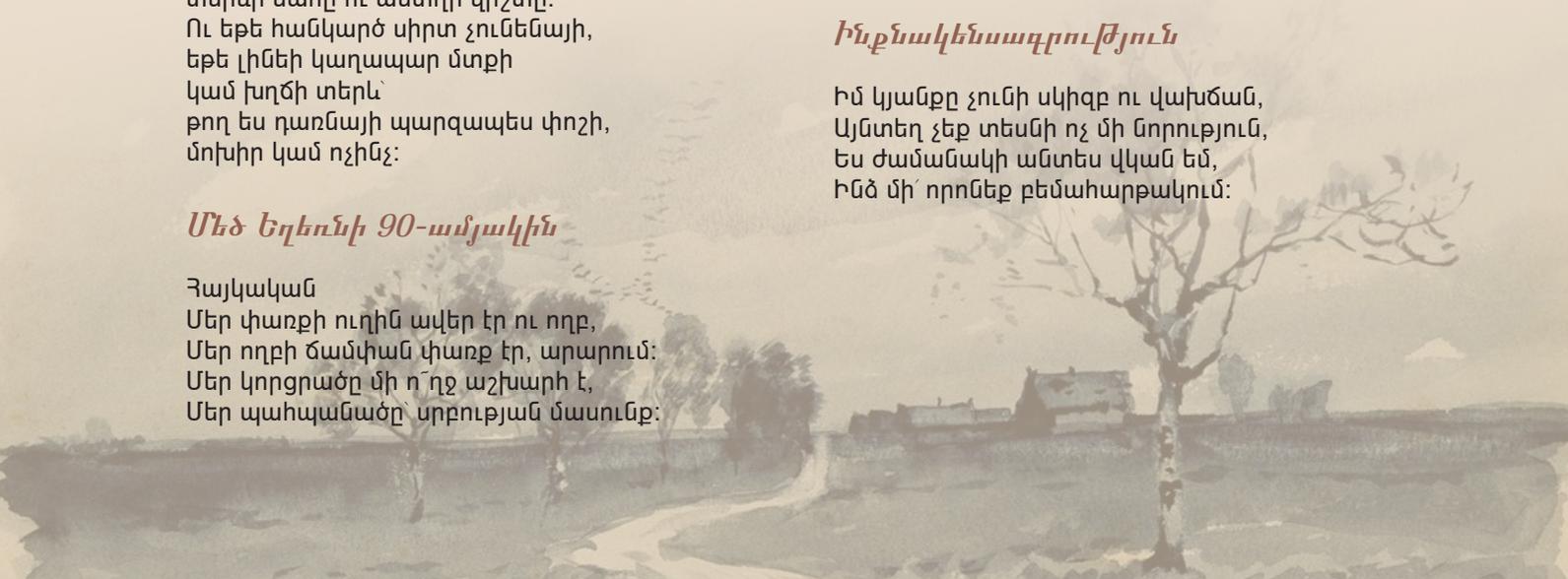
Երկվություն

Երկու անձ կա, երկու ես կա իմ հոգում՝
մեկը պայքարում, պարտվում է,
մյուսը՝ հաղթում ու ցնծում:

Ու ծնվում են իմ ծովի մեջ՝
չտեսնելով ինքս ինձ,
իմ ճանապարհն անբեկան է,
անցնող ուղիս՝ անսահման:

Ինքնակենսագրություն

Իմ կյանքը չունի սկիզբ ու վախճան,
Այնտեղ չեք տեսնի ոչ մի նորություն,
Ես ժամանակի անտես վկան եմ,
Ինձ մի՛ որոնեք բեմահարթակում:

Դեկտեմբերի 13-ին Անվտանգության խորհրդի գրասենյակի և ՀՊՏՀ «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի միջև համագործակցության հուշագիր է ստորագրվել: Ան քարտուղար Արմեն Գրիգորյանը արժևորել է գիտության և քաղաքականության միջև գործառնական կապի հաստատումը, միաժամանակ հույս հայտնել, որ հուշագիրը կնպաստի տնտեսական անվտանգության ապահովման գործում արդյունավետ համագործակցությանը: Նախատեսվում է կենտրոնի հետազոտական-փորձագիտական ներուժն օգտագործել տնտեսական անվտանգության ապահովման առնչվող քննարկումներում, գրասենյակին փորձագիտական խորհրդատվության տրամադրման, տնտեսական անվտանգության ոլորտի հարցերի և ռազմավարական բնույթի փաստաթղթերի նախագծերի համակողմանի վերլուծության, փորձագիտական հենքով ապահովված երաշխավորությունների մշակման, տնտեսական անվտանգության ապահովմանը վերաբերող փորձագիտական աշխատանքներում:

Հունվարի 18-ին 2018 թ. «Ամբերդ» կենտրոնի հայտարարած դրամաշնորհային հետազոտությունների մրցույթով ձևավորված 2 խմբերից մեկի հաշվետվությունն էր՝ «Լոռու և Տավուշի մարզերի սոցիալ-տնտեսական զարգացման մոդել» թեմայով, որի ղեկավարն է պրոֆեսոր Ջոյա Թադևոսյանը: Ձեկուցողները ներկայացրին ուսումնասիրվող մարզերի սոցիալ-տնտեսական զարգացման նախնական մոդելը:

Փետրվարի 6-ին, նշված ծրագրով, Ստեփանավանի մի շարք ֆերմերային տնտեսությունների ղեկավարները և ծրագրի մասնակիցները քննարկեցին Լոռու մարզում գյուղատնտեսության զարգացման առաջնահերթությունները:

Հունվարի 31-ին «Համայնքային տնտեսության զարգացման և ապակենտրոնացման ազդեցությունը ՀՀ մակրոտնտեսական կայունության ապահովման վրա» թեմայով հետազոտության ընթացիկ աշխատանքի հաշվետվությունն էր, որի ղեկավարն է մակրոէկոնոմիկայի ամբիոնի դոցենտ Ծովհնար Կարապետյանը: Ձեկուցողները խոսեցին ՀՀ համայնքների բյուջետային անհամաչափությունների, խոշորացված համայնքներում ֆինանսական ապակենտրոնացման գործընթացների մասին, վերլուծեցին համայնքային տնտեսության զարգացման վերաբերյալ բնակիչների իրազեկությունը պարզելու նպատակով իրենց անցկացրած սոցիալաբանության արդյունքները:

Հունվարի 31-ին տեղի ունեցավ կենտրոնի և հրավիրյալ փորձագետների համդիպում-քննարկում «Ինչո՞ւ են կարևոր ուղեղային կենտրոնները» խորագրով: Այն կազմակերպվել էր ԱՄՆ Փենսիլվանիայի համալսարանի կողմից հրապարակվող Global Go To Think Tank ամենամյա վարկանիշավորման զեկույցի հրապարակման նախաշեմին:

Հիմնական բանախոսը կենտրոնի տնօրեն Արմեն Գրիգորյանն էր: Քննարկվեցին ուղեղային կենտրոնների դերն ու նշանակությունը հանրային քաղաքականության բնագավառում, պետական հաստատություններ-ուղեղային կենտրոններ և հանրային քաղաքականության այլ սուբյեկտներ-ուղեղային կենտրոններ համագործակցությունը ու հարաբերությունները Հայաստանում, դրանց մշտադիտարկման արդյունքները:

Կառավարման ֆակուլտետի 2-րդ կուրսի մի խումբ ուսանողներ դեկտեմբերի 5-ի դասամիջոցին «Բիզնեսի ներածություն» առարկայի շրջանակում կոմերցիայի և բիզնեսի կազմակերպման ամբիոնի ասիստենտ Արթուր Եղիազարյանի առաջադրանքով, գործի դնելով իրենց երևակայությունն ու ստեղծագործական միտքը, պատրաստել էին ամանորյա զարդարանքներ և իրացրել համալսարանականների շրջանում: Նախաձեռնության նպատակը ուսանողների բիզնես մտածելակերպը, ինչպես նաև ստեղծարարությունը բացահայտելն ու զարգացնելն էր:

Հայաստանի ամերիկյան համալսարանի աշխատակիցները դեկտեմբերի 5-ին հյուրընկալվել են ՀՊՏՀ ֆինանսատնտեսագիտական քոլեջում, ուսանողներին ծանոթացրել համալսարանի ֆակուլտետներին, ընդունելության կարգին, ինչպես նաև զեղչային համակարգին:

Արցախի Հանրապետության նախկին վարչապետ, Արցախի նախագահի խորհրդական-հատուկ հանձնարարությունների գծով ներկայացուցիչ Արայիկ Հարությունյանը փետրվարի 14-ին մեր բուհի ուսանողների համար դասախոսեց «Արցախի տնտեսական հեռանկարները և զարգացման տեսլականը» թեմայով: Հանդիպմանը մասնակցում էին արտաքին կապերի բաժնի պետ Վարդ Դուկասյանը, ուսումնական բաժնի պետ Աղավկի Հակոբյանը, ղեկաններ, դասախոսական կազմի ներկայացուցիչներ, ուսանողներ, այդ թվում՝ արցախցի:

Արայիկ Հարությունյանն անդրադարձավ Արցախի տնտեսության զարգացման ընթացքին, ձեռքբերումներին, ներկայացրեց մակրոտնտեսական ցուցանիշներ՝ շեշտադրելով տնտեսության առանցքային ոլորտներում Արցախի Հանրապետության նվաճումները, մասնավորապես՝ ինքնաբավ տնտեսությունը: Նրան ուղղված ուսանողների հարցերը վերաբերում էին հարկային և բանկային քաղաքականությանը, գործազրկությանը, համալսարաններ-պետական հատված-գործարար հատված համագործակցությանը, կադրային քաղաքականությանը: ԱՀ նախկին վարչապետը մանրամասնորեն անդրադարձավ հնչած հարցերին, ներկայացրեց իր մտեցումները՝ շեշտադրելով, որ բոլոր խնդիրների լուծման ճանապարհը տնտեսական զարգացումն է, և միայն տնտեսական աճն է, որ ապահովում է պետությունների զարգացումը բոլոր ուղղություններով: Ավարտին Արայիկ Հարությունյանը պատրաստականություն հայտնեց ՀՊՏՀ ուսանողությանը կրկին հանդիպելու:

ԵՍ «Երազմուս+»-ի «Բարձրագույն կրթության միջառարկայական բարեփոխումներ՝ զբոսաշրջության կառավարման և կիրառական երկրատեղեկատվական համակարգերի մասնագիտական ոլորտների կրթական ծրագրերում» (HERITAG) ծրագրի գործընկեր ՀՊՏՀ երկրատեղեկատվական համակարգերի լաբորատորիայում դեկտեմբերի 7-ին տեղի ունեցավ աշխատանքային հանդիպում՝ նվիրված ընթացիկ արդյունքների և հետագա գործողությունների քննարկմանը: Ներկա էին ծրագրի գործընկերներ ԵՇՀԱՀ որակի ապահովման կենտրոնի ղեկավար Վարազդատ Հովհաննիսյանը, ԳՊՀ տնտեսագիտության և կառավարման ամբիոնի վարիչ Գուրգեն Սիմասյանը, Գիտակրթական բարեփոխումների հիմնադրամի նախագծի ղեկավար Մաշտոց Ավետիսյանը, «ՌՈՒՄԷԱ» գայթակղիչ ճամփորդությունների ակումբ ՍՊԸ-ի գլխավոր տնօրեն Ռուբեն Գրիգորյանը:

Դեկտեմբերի 10-ին բիզնես նախագծերի շնորհանդեսներ են տեղի ունեցել կառավարման և հաշվապահական հաշվառման և աուդիտի ֆակուլտետներում: Ուսանողները հեղինակել են բիզնես նախագծեր և ներկայացրել որպես գործարարներ: Դեկաններ Մանուկ Մովսիսյանը և Մերի Բադալյանը նորաստեղծական բիզնես գաղափարների համար պատվոգրեր են հանձնել ուսանողներին:

«Սոցիալական հետազոտություններ» գիտաուսումնական լաբորատորիան «Գնաճի սոցիալական ազդեցության գնահատում» հետազոտական նախագծի շրջանակում կատարել է կարագի շուկայի ուսումնասիրություն: Ձեկույցը նվիրված է մասնավորապես կարագի միջազգային և տեղական շուկաների, Հայաստանում արտադրության և ներմուծման ծավալների, բնակչության կողմից կարագի սպառման վարքագծի ուսումնասիրությանը:

Ձեկույցը հասանելի է ՀՊՏՀ պաշտոնական կայքի «Գիտություն» խորագրի «Գիտաուսումնական խմբեր» բաժնում:

Տնտեսագիտության տեսություն մասնագիտության 4-րդ կուրսի ուսանողները, տնտեսագիտության տեսության ամբիոնի դոցենտ Վահե Բուլանիկյանի նախաձեռնությամբ, դեկտեմբերի 10-ին հյուրընկալվել են Հովհաննես Շարանբերյանի անվան ժողովրդական ստեղծագործության կենտրոնում: Արվեստասեր տնտեսագետները ծանոթացել են հայ ժողովրդի գեղարվեստական ստեղծագործության տարբեր ժանրերին և ժողովրդական արվեստի նմուշներին, լսել կենտրոնի ստեղծման պատմությունը: Ծանաչողական այցերի շրջանակում դեկտեմբերին նույն կուրսի ուսանողները եղել են նաև Ամբերդ ամրոցում, Սաղմոսավանքում, Տառքարերի պուրակում:

Parvanyan Consulting խորհրդատվական ընկերության հիմնադիր-տնօրեն Միեր Փարվանյանը կառավարման ամբիոնի հրավերով դեկտեմբերի 12-ին հյուրընկալվել էր մեր համալսարանում: Կառավարման ամբիոնի վարիչի ժ/պ, պրոֆեսոր Ռուբեն Հայրապետյանը նշեց, որ նախաձեռնության գլխավոր նպատակը աշխատաշուկայի հետ կապերի ամրապնդումն է, ինչպես նաև երկկողմ համագործակցության ներկայացումը ուսանողներին:

Դեկտեմբերի 13-ին գիտության և ասպիրանտուրայի բաժինը կազմակերպել էր արտալսարանային դաս, որը վարեց ՌԻՄԵՖ-ՀՊՏՀ համատեղ մագիստրոսական ծրագրի դասավանդող, Մեծ Բրիտանիայի Գլինդվեր համալսարանի դասախոս Յան Գրինը: Գիտության և արտաքին կապերի գծով պրոռեկտոր Գագիկ Վարդանյանը համագործակցության առիթով իր ուրախությունը հայտնեց բրի-

տանացի դասախոսին, ապա վստահեցրեց, որ ուսանողները կդառնան արդյունավետ երկխոսության ակտիվ մասնակիցներ: Հանդիպմանը ներկա էին գիտության և ասպիրանտուրայի բաժնի պետ Խորեն Մխիթարյանը, կառավարման ամբիոնի վարիչի ժ/պ Ռուբեն Հայրապետյանը, աշխատակից Գայանե Մուրադյանը, դասախոս Լիլիթ Գյուլգյուլյանը:

«Ռազմավարական մտածելակերպի տարրերը» թեմայի շրջանակում Յան Գրինը դիտարկեց մարդկային մտածելակերպի տեսակները, մասնավորապես՝ ռազմավարական մտածելակերպը:

Դեկտեմբերի 12-ին մարքեթինգի ամբիոնի վարիչի ժ/պ Վահիմ Գրիգորյանի հրավերով ուսանողների հյուրն էր նախագծերի կառավարման մասնագետ, Zipline նախագծի համահիմնադիր Միխայիլ Յուրտակը: Ներկա էին ամբիոնի վարիչի պաշտոնակատարը, ամբիոնի դոցենտ Լիլիթ Դադայանը, ուսանողներ: Բանախոսն առանձնացրեց գրագետ բիզնես նախագիծ մշակելու գործընթացի կարևոր ու հիմնական քայլերը:

Դեկտեմբերի 14-ին մարքեթինգի և բիզնեսի կազմակերպման ֆակուլտետի 1-ին կուրսում բաց դասի շրջանակում, լեզուների ամբիոնի դոցենտ Սուսաննա Չալաբյանի նախաձեռնությամբ, բաժանվելով 3 թիմի, ուսանողները ներկայացրել և զովագրել են իրենց ընտրած բրենդը. թիմերից երկուսը հանդես են եկել հեղինակային բրենդերով՝ Gata խմորեղենով և PINKU Ocha թեյով, իսկ երրորդը զովագրել է «Արարատ» կոնյակը:

«Ամբերդ» կենտրոնի փոխտնօրենավագ փորձագետ, ք.գ.դ. Վարդան Աթոյանը Բրուքինգսի ինստիտուտի անհատական հրավերով հունվարի 31-ին Վաշինգտոնում մասնակցել է ուղեղային կենտրոնների ամենահեղինակավոր Why Facts and Think Tanks Matter «Ինչո՞ւ են կարևոր փաստերը և ուղեղային կենտրոնները» միջազգային համաժողովին, որի ընթացքում հրապարակվել է նաև Փենսիլվանիայի համալսարանի 2018 թ. աշխարհի ուղեղային կենտրոնների գլոբալ վարկանիշավորման զեկույցը՝ Go To Think Tank Index Report: «Ամբերդը» երկրորդ տարին անընդմեջ տեղ է գտել ուղեղային կենտրոնների համաշխարհային վարկանիշավորման զեկույցում և 2018 թ. տվյալներով բարելավել է իր դիրքերը ոչ միայն Կենտրոնական Ասիայի և Հարավային Կովկասի տարածաշրջաններն ընդգրկող բաժնում, այլև աշխարհի 100 լավագույն համալսարանական ուղեղային կենտրոնների շարքում զբաղեցրել 94-րդ հորիզոնականը: «Ամբերդը» Հայաստանի միակ համալսարանական ուղեղային կենտրոնն է, որը տեղ է գտել վարկանի-

շավորման այդ բաժնում, իսկ հետխորհրդային տարածքից, «Ամբերդից» բացի, ներկայացված է եղել ռուսաստանյան 2 կենտրոն: «Կարծում եմ՝ սա ոչ միայն մեր աննախադեպ նվաճումն է, այլև նշանակալի ձեռքբերում Հայաստանի համար և արդյունք է ՀՊՏՀ ղեկավարության աջակցությամբ վերջին տարիներին «Ամբերդի» իրականացրած մեծածավալ և հետևողական աշխատանքի: Անշուշտ, ուրախալի և պարտավորեցնող է, որ 6 տարվա պատմություն ունեցող կենտրոնը նման արդյունք է գրանցում: Նշեմ, որ աշխարհի լավագույն կենտրոններից շատերն արդեն շուրջ մեկդարյա պատմություն ունեն», - ասաց Վարդան Աթոյանը:

ԱՄՆ ղեսպանության տեղեկատվական ռեսուրսների կենտրոնը, ղեսպանատան ամերիկյան կենտրոնի տնօրեն Ներսես Հայրապետյանի նախաձեռնությամբ, մեր բուհին է նվիրաբերել 40 անուն անգլերեն մասնագիտական գրականություն (Toefl IBT 2017 edition, Catitalism without capital, Information systems for Knowlendge Management և այլն):

Դեկտեմբերի 22-ին ՀՊՏՀ եղեգնածորի մասնաճյուղում նշվել է կրթօջախի հիմնադրման 11-րդ տարին: Հանդիսավոր միջոցառմանը ներկա են գտնվել մասնաճյուղի զարգացման ու կայացման գործում զգալի ավանդ ունեցող անձինք՝ հիմնադիր-տնօրեն Էդգար Ղազարյանը, նախկին տնօրեն Սոս Խաչիկյանը, դասախոսներ, շրջանավարտներ: Ողջույնի խոսք է ասել տնօրենի ժ/պ Արփիմե Հովակիմյանը, բարենախոսներ են հղել նախկին տնօրենները:

ՀՀ կենտրոնական բանկը 2018 թ. տարեվերջին ամփոփել է ԿԲ առաջին նախագահ Իսահակ Իսահակյանի անվան կրթաթոշակի մրցույթի արդյունքները, որի վերջին փուլին մասնակցել է հայաստանյան բուհերի տնտեսագիտական մասնագիտությունների 18 ուսանող՝ ներկայացնելով հետազոտական-վերլուծական աշխատանքներ:

ԿԲ խորհուրդը գնահատել է զեկուցումները և 7 ուսանողի արժանացրել (ամսական 50.000 դրամի չափով, 6 ամիս ժամկետով) Իսահակ Իսահակյանի անվան կրթաթոշակի: Հաղթողներից 2-ը ՀՊՏՀ-ական են: Մարիմե Ավետիսյանը՝ Գյումրու մասնաճյուղի ֆինանսահաշվախի ֆակուլտետի բանկային գործի կազմակերպում մասնագիտության 2-րդ կուրսի մագիստրանտ, Անդրանիկ Սարգսյանը՝ ՀՊՏՀ ֆինանսական ֆակուլտետի բանկային գործի կազմակերպում մասնագիտության 2-րդ կուրսի մագիստրանտ:

Անդրանիկ Սարգսյանը մրցույթում ներկայացրել է «Մեծ տվյալների վերլուծությունը և արհեստական բանականությունը որպես վիճակագրական տեղեկատվության ստացման և մշակման նոր հնարավորություններ, դրանց հետ կապված մարտահրավերները և ներդրման հնարավոր ուղիները կենտրոնական բանկերում» թեմայով հետազոտական աշխատանք, Մարիմե Ավետիսյանը՝ «Մակրոպրոդեցիալ քաղաքականությունը դոլարացված տնտեսություններում»:

Մարիմեի հետ հարցազրույցը ընթերցողին ենք ներկայացնում էջ 41-ում, Անդրանիկի մասին կայանմանը «Տնտեսագետի» հաջորդ համարում:

Araratnews առցանց լրատվամիջոցում հրապարակվել է «Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի առաքելության վերափոխման մասնավորումը «Տնտեսական հեղափոխության» համատեքստում» վերտառությամբ հոդվածը, որտեղ ՀՊՏՀ ղեկավարի պաշտոնակատար Ռուբեն Հայրապետյանն անդրադարձել է տնտեսական հեղափոխությանը և Տնտեսագիտական բուհի անելիքներին:

Եվ Լուսիական տնտեսական հանձնաժողովի և «Տնտեսագիտության բարձրագույն դպրոց» ազգային հետազոտական համալսարանի համատեղ նախաձեռնությամբ «ԵԱՏՄ զարգացման ժամանակակից հարացույցի մշակում» գլոբալ մարտահրավերների համատեքստում» նախագծի շրջանակում «Ամբերդ» կենտրոնի հետազոտող Աստղիկ Հովհաննիսյանը նոյեմբերի 15-ից դեկտեմբերի 15-ը ՌԴ-ում մասնակցել է գիտակրթական ծրագրի (ՀՊՏՀ-ն ներգրավված է, համակարգողը ՄՏՀ ամբիոնն է): ԵԱՏՄ 5 անդամ-երկրների երիտասարդ գիտնականներն ու հետազոտողները 1 ամսում պատրաստել են «ԵԱՏՄ տեսլականը գիտակրթական հանրույթի աչքերով» զեկուցումը՝ կառույցի տեսլականի, ինտեգրացիոն հարաբերությունների խորացման վերաբերյալ ու ներկայացրել առաջարկություններ՝ 2019-2025 թթ. և 2025-2045 թթ. համար: Ծրագրի մասնակիցներն ունկնդրել են ԵԱՏՄ պաշտոնատար անձանց զեկույցները, այդ թվում՝ ԵԱՏՄ հանձնաժողովի կոլեգիայի նախագահ Տիգրան Սարգսյանի:

Հանձնաժողովն ընդունել է զեկուցման նախնական տարբերակը և հետազոտողներին հանձնարարել ներկայացնել լրանշակված: Ծրագրի ավարտին համահեղինակներն ստացել են հավաստագրեր: Հայաստանը ներկայացրել է 2 պատվիրակ:

Մարքեթինգի ամբիոնի վարիչի ժ/պ, դոցենտ Վաղին Գրիգորյանի հրավերով ՀՊՏՀ ասպիրանտ, «Մոդեքս» խորհրդատվական ընկերության տնօրեն Հայկազ Ֆանյանը փետրվարի 19-ին «Ինչպե՞ս կատարել հետազոտություններ. 10 տարածված սխալ Հայաստանում» թեմայով բաց դաս վարեց ապագա մարքեթոլոգների համար: Բանախոսը ունկնդիրների ուշադրությունը հրավիրեց այն տարածված սխալների վրա, որոնք թույլ են տալիս մարքեթինգի ոլորտում հետազոտություններ կատարողները, կանգ առավ առաջատար համալսարանների հետազոտական փորձի վրա:

ՀՀ ԿԲ «Երիտասարդ գիտնականներ – 2016-2018» թեմատիկ ծրագրի շրջանակում տնտեսամաթեմատիկական մեթոդների ամբիոնի ասիստենտ Աղասի Թավադյանի ղեկավարությամբ իրականացվել է «Դրամավարկային քաղաքականության ազդեցության գնահատումը ՀՀ տնտեսության մրցունակության վրա» թեմայով հետազոտություն: Խմբի անդամներն են դոցենտ Տաթևիկ Հակոբյանը և Եվա Բագինյանը: Դեկտեմբերի 17-ին ծրագրի գիտական սեմինարին ներկա էին ինֆորմատիկայի և վիճակագրության ֆակուլտետի ղեկան Սոս Խաչիկյանը, տնտեսական ինֆորմատիկայի և տեղեկատվական համակարգերի ամբիոնի վարիչ, պրոֆեսոր Վարդան Սարգսյանը, տնտեսամաթեմատիկական մեթոդների ամբիոնի վարիչ, պրոֆեսոր Աշոտ Թավադյանը, ՀՀ ԿԲ ռիսկերի կառավարման բաժնի վարիչ Վահագն Մելիք-Փարսադանյանը, գիտության և ասպիրանտուրայի բաժնի պետ Խորեն Մխիթարյանը, դասախոսներ, աշխատակիցներ և ասպիրանտներ: Աղասի Թավադյանը ներկայացրել է հետազոտության ամփոփ արդյունքը, մասնակիցները հավանություն են արժանացրել պատշաճ կատարված աշխատանքը:

Մարքեթինգի և բիզնեսի կազմակերպման ֆակուլտետի 3-րդ կուրսի մի խումբ ընթերցասերների նախաձեռնությամբ ստեղծվել է «Գրքամահա» ակումբը, որը կհամախմբի համալսարանի ընթերցասերներին, կկազմակերպի գրքերի քննարկումներ:

Դեկտեմբերի 19-ին նորաստեղծ ակումբի առաջին միջոցառումն էր, իսկ քննարկման թեման՝ ֆրանսիացի գրող Ալբեր Զամյուի «Անկում» ստեղծագործությունը: Հրավիրված էին փիլիսոփայության և հայոց պատմության ամբիոնի վարիչի ժ/պ, դոցենտ Սոֆյա Օհանյանը, դոցենտ Մարիետա Նիկողոսյանը, դասախոս Արփիմե Մալքոբյանը:

Ակումբի համահիմնադիրներն են մարքեթինգ մասնագիտության 3-րդ կուրսեցիներ Գայանե Միքայելյանը, Մելինե Աբրահամյանը, Աբսեմյա Վարդանյանը և ֆինանսական ֆակուլտետի 3-րդ կուրսեցի Թամարա Կարապետյանը:

ՀՀ ԿԳՆ գիտության կոմիտեի գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքի պահպանման ու զարգացման ծրագրի շրջանակում մակրոտեխնոլոգիայի ամբիոնը կատարել է «ՀՀ տնտեսության իրական և ֆինանսական հատվածների արդյունավետ փոխգործակցության հնարավորությունները» թեմայով հետազոտություն, որի գիտական ղեկավարն է նշված ամբիոնի վարիչ, դոցենտ Կարեն Գրիգորյանը, կատարողներն են դոցենտներ Թաթևուկ Մկրտչյանը (մարքեթինգի և բիզնեսի կազմակերպման ֆակուլտետի ղեկավար), Հայկազ Հովհաննիսյանը, Գայանե Ավագյանը, Քնարիկ Վարդանյանը, ասիստենտ Վարսիկ Տիգրանյանը, ասպիրանտ Վազգեն Պողոսյանը:

Դեկտեմբերի 14-ին հետազոտության ամփոփ արդյունքի ներկայացումն էր: Ներկա էին գիտության և արտաքին կապերի գծով պրոռեկտոր Գագիկ Վարդանյանը, բանկային գործի և ապահովագրության ամբիոնի վարիչ, պրոֆեսոր Աննա Ասլանյանը, տնտեսագիտության տեսության ամբիոնի վարիչ, դոցենտ Ֆիրուզա Մայիլյանը, դասախոսներ, աշխատակիցներ, ասպիրանտներ:

Ողջունյի խոսք ասաց Գագիկ Վարդանյանը, զեկուցումներով հանդես եկան ծրագրի մասնակիցները: Ծրագրի հաշվետվությունը կներկայացվի ՀՊՏՀ գիտական խորհրդում, ապա ՀՀ ԿԳՆ գիտության կոմիտեում:

Մասնակիցները բարձր գնահատեցին կատարված աշխատանքը:

«Տնտեսագիտության բարձրագույն դպրոցի օրերը ՀՀ-ում» միջոցառումների շրջանակում Investor ամսագրի վարկածով ՌԴ լավագույն վերլուծաբան, նշված համալսարանի դասախոս Ալեքսանդր Կուլդրինը հունվարի 29-ին վարպետության դաս վարեց «Ներդրումային վերլուծաբանի մասնագիտությունը. աշխատանքի առանձնահատկությունները և կարիերայի հնարավորությունները» թեմայով:

Մինչ այդ, ՀՊՏՀ և Տնտեսագիտության բարձրագույն դպրոցի միջև համագործակցության շրջանակում, նշված դպրոցի պատվիրակությանն ընդունել է ռեկտորի պաշտոնակա-

տար Ռուբեն Հայրապետյանը: Կողմերը քննարկել են համագործակցության առանցքային հարցեր, ձեռք բերել պայմանավորվածություններ:

Վարպետության դասի մեկնարկից առաջ հյուրերին ներկայացրեց և ունկնդիրներին ողջունեց միջոցառման կազմակերպիչ, արտաքին կապերի բաժնի պետ Վարդ Դուկասյանը, ապա ամբիոնը տրամադրեց դպրոցի օտարերկրացի ուսանողների ներգրավման բաժնի տնօրեն Ալեքսանդր Դեկին, որը տեղեկություն հաղորդեց «Տնտեսագիտության բարձրագույն դպրոցի», օտարերկրացի ուսանողների ուսուցման մասին:

Ալեքսանդր Կուլդրինը ներածական խոսքում շեշտեց նորագույն տեխնոլոգիաների դերը ժամանակակից մասնագիտություններում, կարևորեց հետազոտելու, վերլուծելու կարողությունը, քննադատական մտածելակերպի զարգացումը, կատարած աշխատանքը ներկայացնելու հմտությունը, առանձնացրեց վերլուծաբանի աշխատանքի առանցքային մեթոդները:

Հայաստանի ազգային պոլիտեխնիկական համալսարանը, Լոնդոնի Սիթի համալսարանի (City University) և Չենջսքուլի (ChangeSchool) հետ համատեղ հունվարի 28-ից փետրվարի 1-ը ՀԱՊՀ Ազգային ճարտարագիտական լաբորատորիաներում «Ստեղծարար միտք» (Creative Spark) բարձրագույն կրթության ձեռնարկության ծրագրի շրջանակներում վարեց «Ձեռնարկատիրական հմտություններ և դասավանդում» դասընթացը: Ծրագիրն իրականացվում է Բրիտանական խորհրդի աջակցությամբ:

Հայաստանյան համակարգողը ՀԱՊՀ-ն է, որի իրավերով դասընթացին մասնակցում էին մեր համալսարանի կառավարման ամբիոնի դոցենտ Սարգիս Ասատրյանը և ասիստենտ Աննա Հարությունյանը:

Նպատակը երիտասարդների շրջանում ձեռնարկության, ձեռնարկատիրական մտածելակերպի և հմտությունների զարգացումն է, իսկ հետագայում վերապատրաստման մասնակիցները պետք է տարածեն իրենց գիտելիքն ու փորձը:

ՀՊՏՀ–ՃՇՀԱԴ–ՎՊՀ միջհամալսարանական համագործակցության համաձայնագրի շրջանակում մագիստրոսական համատեղ նախագծերի կառավարում կրթական ծրագրի մագիստրանտները մեկական տարով ուսանում են հայաստանյան համալսարաններում և ՎՊՀ-ում Բոլոնիայի համալսարանի (Իտալիա) Ռիմինիի մասնաճյուղում փորձառություն անցնելու հնարավորությամբ:

2018-2019 ուստարում նախագծերի կառավարում կրթական ծրագրով ՎՊՀ-ում ուսանում է 11 հոգի, որոնք ստանալու են մշակութային զբոսաշրջության երկրատեղեկատվական կառավարման մագիստրոսի որակավորում: ՀՊՏՀ որակի ապահովման բաժնի պետ Ներսես Գևորգյանը, ով ծրագրի պատասխանատուն է մեր բուհից, ծրագրի ընթացքը դրական է գնահատում, կապ է պահպանում ուսանողների հետ և հավաստիացնում է, որ գոհ են ուսումնական գործընթացից, ակադեմիական միջավայրից: Նրանք դասախոսների և վալենսիայի քաղաքացիների ներգրավմամբ պատրաստել էին ամանորյա տեսաուղերձ, որն առկա է ՀՊՏՀ յուրաքանչյուր պաշտոնական կայքի էջում:

Ինֆորմատիկայի և վիճակագրության ֆակուլտետի ղեկավար Սոս Խաչիկյանը հունվարի 27-ից փետրվարի 7-ը Նորարարական լուծումների և տեխնոլոգիաների կենտրոնի (ISTC) հետ իրականացվող «ԱՄՆ-Հայաստան համագործակցության ծրագրեր» հետազոտական նախագծի շրջանակում այցելել է ԱՄՆ Մասաչուսեթսի համալսարան:

Այցի նպատակն էր միջբուհական հարաբերություններում կրթության, գիտության և հետազոտությունների ոլորտի համագործակցության ուղղությունների ներդրումը: Մասաչուսեթսի համալսարանի Քաղաքացիական նախաձեռնությունների կենտրոնի հետ մշակվել է համագործակցության հուշագիր, որի հիմնական դրույթները նախօրոք քննարկվել էին ռեկտորի պաշտոնակատար Ռուբեն Հայրապետյանի հետ: Հուշագիրն ընդգրկում է ուսանողների և դասախոսների փոխանակման, հետազոտությունների, մագիստրոսական կրթական ծրագրերի ներդրման և այլ ոլորտների համատեղ ծրագրեր:

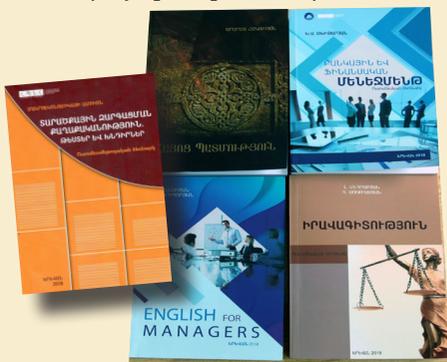
2018-2019 ուստարվա հեռակա մագիստրատուրայի ավարտական կուրսերում դեկտեմբերի 10-24-ը պատասխանատու և կարևոր ստուգատես էր. մագիստրոսական թեզերի պաշտպանություն, մագիստրոսի որակավորման համար գիտելիքի ու հետազոտական-վերլուծական կարողությունների ներկայացում: Մագիստրոսի կոչմանը հավակնում էր 238 ուսանող, որից դիպլոմ ստացավ 224-ը, այդ թվում՝ Կարմիր դիպլոմ 24-ը:

ՀՊՏՀ գիտական խորհրդի երաշխավորությամբ լույս է տեսել տնտեսագիտության տեսության ամբիոնի վարիչ, տ.գ.դ. Ֆիրուզա Մայիլյանի «Մարդկային կապիտալի իրացման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում» մենագրությունը, որում քննարկվում են մարդկային կապիտալի էությունը, զնահատման հիմնախնդիրներն ու իրացման առանձնահատկությունները մեր երկրում: Հեղինակային հրատարակությունում ներկայացված է մարդկային կապիտալի դերակատարումը և ներդրումը տարբեր երկրների տնտեսական աճի ապահովման գործում:

ՀՊՏՀ գիտական խորհրդի երաշխավորությամբ լույս է տեսել բարձրագույն մաթեմատիկայի ամբիոնի դոցենտ Վլադիմիր Դավթյանի «Հավանականությունների տեսություն» ուսումնական ձեռնարկը (Տնտեսագետ) հրատարակչություն): Բուհերի տնտեսագիտական մասնագիտությունների ուսանողների համար նախատեսված գիրքը ներառում է հավանականությունների տեսության հիմունքները, որոնք ուղեկցվում են համապատասխան խնդիրների լուծումներով, միաժամանակ առաջարկվում են համանման խնդիրներ ինքնուրույն լուծելու համար:

ՀՊՏՀ գիտական խորհրդի երաշխավորությամբ «Տնտեսագետ» հրատարակչությունը լույս է ընծայել իրավագիտության և քաղաքագիտության ամբիոնի վարիչի ժ/պ, դոցենտ Լյուբա Մեհրաբյանի, նույն ամբիոնի դոցենտ Գառնիկ Սուքիասյանի «Իրավագիտություն», կառավարման ամբիոնի դոցենտ Խորեն Մխիթարյանի «Բանկային և ֆինանսական մենեջմենթ», լեզուների ամբիոնի դոցենտներ Սուսաննա Չալաբյանի և Արմինե Գրիգորյանի English for Man-

agers («Անգլերենը կառավարիչների համար»), փիլիսոփայության և հայոց պատմության ամբիոնի պրոֆեսոր Արարատ Հակոբյանի «Հայոց պատմություն» (հնագույն ժամանակներից մինչև մեր օրերը) ուսումնական ձեռնարկները և մակրոէկոնոմիկայի ամբիոնի վարիչ, դոցենտ Կարեն Գրիգորյանի և նույն ամբիոնի դոցենտ Ծովինար Կարապետյանի ընդհանուր ղեկավարությամբ և խմբագրությամբ «Տարածքային զարգացման քաղաքականություն. թեստեր և խնդիրներ» ուսումնամեթոդական ձեռնարկը:

Առաջինում լուսաբանվում են պետության և իրավունքի առանցքային հիմնախնդիրները, սահմանադրական, վարչական, աշխատանքային և քաղաքացիական իրավունքի ինստիտուտները, երկրորդում բանկային համակարգի կառավարման առանձնահատկությունները շուկայական տնտեսության պայմաններում, առևտրային բանկերի հիմնական գործառնություններն ու ծառայությունները և դրանց վերլուծությունը: Անգլերենի ձեռնարկը նպատակուղղված է տնտեսագետ ուսանողների անգլերենով մասնագիտական գրականություն ընթերցելու հմտությունների զարգացմանը և համապատասխան բառապաշար կուտակելուն: Չորրորդ ձեռնարկում հակիրճ ու հանրամատչելի ներկայացված է հայ ժողովրդի պատմությունը հնագույն ժամանակներից մինչև մեր օրերը, հանգամանակից շարադրված է 20-րդ դարի պատմությունը: Վերջին ձեռնարկում ներկայացված են տեղական ինքնակառավարմանը, ներառյալ՝ Երևանում տեղական ինքնակառավարմանը, ֆինանսական համահարթեցմանը, տարածքային համամասնական զարգացմանը, համայնքների խոշորացմանը, տարածքների զարգացման հայեցակարգին, միջհամայնքային միավորումներին և համայնքի բյուջեին վերաբերող թեստեր և խնդիրներ իրենց լուծումներով:

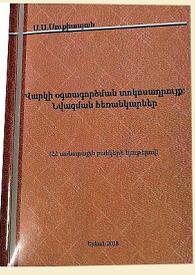
Գրքերն առկա են ՀՊՏՀ գրադարանում:

Տ ի մ ա մ ս ա կ ա ն ֆակուլտետի և ֆինանսներ ամբիոնի երաշխավորությամբ լույս է տեսել դոցենտ, «Ֆինանսական ներգրավվածություն» գիտաուսումնական լաբորատորիայի տնօրեն Սերգեյ Սուքիասյանի «Վարկի օգտագործման տոկոսադրույք: Նվազման հեռանկարներ (ՀՀ առևտրային բանկերի նյութերով)» գիրքը, որը հեղինակային հրատարակություն է և լաբորատորիայի գիտահետազոտական աշխատանքի արդյունք է, նպատակն է բացահայտել վարկի օգտագործման տոկոսադրույքի նվազման հեռանկարները:

Հրատարակվել են «Ամբերդ» կենտրոնի ավագ փորձագետ, պրոֆեսոր Սամվել Ավետիսյանի «Հայաստանի բնակավայրերի տեղեկատու», «Փրկված կատակներ», «Տնտեսագիտական հուճոր» գրքերը, ՀՀ և Մայիսյան հերոսամարտերի 100-ամյակին նվիրված «Հայաստանի բնակավայրերի տեղեկատու» աշխատությունը, որի համահեղինակն է ԵՊՀ դոցենտ Վահագն Գրիգորյանը: Գիրքը բազմաբնույթ տեղեկություն է պարունակում հանրապետության բոլոր քաղաքային ու գյուղական բնակավայրերի մասին, հարուստ է ֆիզիկաաշխարհագրական, տնտեսաաշխարհագրական, քաղաքային բնակավայրերի, գյուղատնտեսական գործունեությանը, զբաղվածությանը վերաբերող նյութերով: «Տնտեսագիտական հուճոր»-ը վերահրատարակվել է լրամշակված:

Ս ո ս կ վ ա յ ու մ լ ու յ ս է տեսել տնտեսամաթեմատիկական մեթոդների ամբիոնի վարիչ, պրոֆեսոր Աշոտ Թավադյանի «Անորոշության գոտիները և տնտեսության տարբերակայնությունը. ինչպես կանխատեսել և կարգավորել տնտեսական գործընթացները անորոշության պայմաններում» գիրքը, որում ներկայացված են գործնական առաջարկություններ անորոշության պայմաններում առանցքային ցուցանիշների հետազոտության համար, ձևավորվել են տնտեսական ցուցանիշների միջակայքային վերլուծության մեթոդները, որոնցով կարելի է զնահատել կանխատեսման հնարավորությունները և տնտեսական գործընթացների տարբերակայնությունը: Ցույց է տրված, որ բացասական երևույթների կուտակման ժամանակ կարծես թե կայուն վիճակում կարող է աշխատել «սեղմված զսպանակի» էֆեկտը: Ձևակերպվել են անորոշության հարաբերակցությունը և անորոշության նվազագույն միջակայքը: Ներկայացված են ընդլայնվող անորոշության գոտու էֆեկտը, զգայունության շեմերը, ինչպես նաև տնտեսական ցուցանիշների համակարգման և կանխատեսման սկզբունքները:

«Անկախ պետականությունը՝ որպես բարձրագույն կրթական համակարգի զարգացման նախադրյալ» խորագրի ներքո 2018 թ. դեկտեմբերի 21-22-ը Աղվերանում կայացել է «Համալսարան-գործատու փոխշահավետ համագործակցության խոչընդոտները և զարգացման միտումները. «ԱՐԱՐԱՏ» ծրագրի կայունություն և շարունակականություն» թեմայով արտագնա երկօրյա համաժողով: Այն կազմակերպվել էր ՀՊՏՀ որակի ապահովման բաժնի նախաձեռնությամբ՝ ԵՄ Տեմպուսի «Համալսարան-գործատու» հայկական համակարգող գործակալություն ծրագրի իրազեկման, ձեռք բերված արդյունքների տարածման և շարունակականության ու կայունության ապահովման նպատակով: Մասնակցել են ծրագրի հայաստանյան գործընկեր բուհերի, ՀՈՒԱՍ ներկայացուցիչներ, գործատուներ և այլ շահակիցներ: Առաջին օրը նվիրված է եղել որակավորումների ոլորտային շրջանակի (ՈՈՇ) զործարկմանը:

Երկրորդ օրը «Համալսարան-աշխատաշուկա համագործակցության մեխանիզմներ» խորագրի ներքո ներկայացվել են ծրագրի շրջանակում ստեղծված համալսարան-աշխատաշուկա ՀՀ ազգային ցանցը և ՈԱԱԿ-ի կողմից մշակված բուհ-գործատու երկխոսության նոր մոդելի կիրառման փորձն ու հիմնական սկզբունքները: Մասնագիտության կրթական ծրագրերի (ՄԿԾ) մշակման առանցքային մոտեցումների և սկզբունքների սահմանման համար ներկայացվել ու քննարկվել են նաև ՄԿԾ կառուցման հայեցակարգային հարցերը, միջոլորտային ծրագրերի կազմման առանձնահատկությունները: Գործատուների՝ ՀՀ ԿԲ-ի, ԱՐԱՐԱՏԲԱՆԿ-ի, «Փարվանյան Քոնսալթինգ»-ի, ՀԳՀՄ ներկայացուցիչների և կրթության փորձագետների մասնակցությամբ կազմակերպվել է պանելային քննարկում՝ շահակիցների հետ «Բարձրագույն կրթության և աշխատաշուկայի միջև խզման վերացումը. գործատուների մասնակցությունը բարձրագույն մասնագիտական կրթության զարգացման գործընթացին» թեմայով:

ՀԱՀ Պատասխանատու հանքարդյունաբերության կենտրոնի նախաձեռնությամբ դեկտեմբերի 12-ին տեղի է ունեցել «ՀՀ հանքարդյունաբերության բարեփոխման նախաձեռնություն» խորագրով կլոր սեղան-քննարկում: Մասնակցել են ՀՊՏՀ բնօգտագործման տնտեսագիտության ամբիոնի վարիչի ժ/պ, դոցենտ Գագիկ Աղաջանյանը, դոցենտներ Ալիսա Գևորգյանը, Հայկ Հակոբյանը, Աննա Կարապետյանը: Նույն ամբիոնի դոցենտներ Ռազմիկ Պետրոսյանը, Ալիսա Գևորգյանը և ասիստենտ Նորա Այվազյանը ՀՀ բնապահպանության նախարարության հրավերով դեկտեմբերի 18-ին մասնակցել են «Էկոլոգիական ֆորմալ և ոչ ֆորմալ կրթության և դաստիարակության մասին» ՀՀ օրենքի նախագծի լուսններին:

Իսկ փետրվարի 11-13-ը դոցենտներ Վոլոդյա Մանասյանը, Աննա Կարապետյանը, ասիստենտներ Նորա Այվազյանը և Նադեժդա Աֆյանը ՀԱՀ-ում մասնակցել են «Շվեդիայի հանքարդյունաբերության փորձը» խորագրով վերապատրաստման: Թեմայի շուրջ փետրվարի 19-ին դասախոսների մասնակցությամբ ամբիոնում կազմակերպվել է քննարկում:

ՀՊՏՀ-ի և «ԱՅ ԷՍ ԷՍ ԴԻ» Համայնքների կայուն զարգացման նորարարական լուծումներ ՀԿ-ի միջև կնքվել է համագործակցության հուշագիր, որով կկազմակերպվեն բնապահպանական, ուսումնական միջոցառումներ՝ համագործակցելով բնօգտագործման տնտեսագիտության ամբիոնի հետ: Փետրվարի 12-ին, առաջին միջոցառմանը մեր համալսարանի բոլոր մասնաշենքերում տեղադրվեցին էկո- աղբամաններ: ՀԿ նախագահ Մխիթար Ավեստիսյանը բանախոսեց «Ժամանակակից բնապահպանական հիմնախնդիրները» թեմայով:

ՀՊՏՀ և Հայաստանի ուսանողական մարզական ֆեդերացիայի համատեղ նախաձեռնությամբ հունվարի 29-ից փետրվարի 8-ն անցկացվեցին «Ղասախոսական զավաթ» միջուհական մարզական խաղերը՝ 9 մարզաձևում, հանրապետության 13 բուհի մասնակցությամբ: Փետրվարի 8-ին խաղերի փակման հանդիսավոր արարողությունն ու մրցանակաբաշխությունն էր, որին ներկա էին ՀՊՏՀ ղեկավարի պաշտոնակատար Ռուբեն Հայրապետյանը, ՀՀ սպորտի և երիտասարդության հարցերի նախարարի առա-

ջին տեղակալ-նախարարի պաշտոնակատար Գաբրիել Ղազարյանը, նախարարության գլխավոր քարտուղար Վահե Էլոյանը, Հայաստանի ուսանողական մարզական ֆեդերացիայի նախագահի պաշտոնակատար Ռազմիկ Ստեփանյանը, Հայաստանի վոլեյբոլի ֆեդերացիայի նախագահ Հրաչյա Մուրադյանը, Օլիմպիական կոմիտեի նախագահի խորհրդական Արմեն Գրիգորյանը, ՀՊՏՀ արհկոմիտեի նախագահ Ալբերտ Ղազարյանը, մարզասերներ:

Հյուրերին և մարզիկ դասախոսներին ողջունելի և շնորհավորանքի խոսք ասացին Ռուբեն Հայրապետյանը, Գաբրիել Ղազարյանը և ՀՊՏՀ ֆիզդաստիարակության, ԱԻ և քաղպաշտպանության ամբիոնի վարիչի ժ/պ Հովհաննես Գաբրիելյանը:

«Հարգարժան հյուրեր, մարզիկներ, ողջունում են ձեզ մեր հարազատ համալսարանի պատերի ներքո: Տնտեսագիտական համալսարանն ավանդաբար շատ մոտ է կանգնած եղել սպորտին, և այս ամբողջ ընթացքում, աշխատելով այստեղ, զգացել եմ, որ մեր բուհը տնտեսագիտական-մարզական համալսարանի է մնանվում, որովհետև մենք մշտապես կարևորել ենք սպորտը»,- ասաց Ռուբեն Հայրապետյանը՝ նշելով, որ սպորտը մեծ դեր ունի նաև իր կյանքում՝ անկախ զբաղվածությունից:

Մրցանակների, պատվոգրերի և շնորհակալագրերի հանձնման հանդիսավոր արարողությունն ընթացավ ըստ թիմային և անհատական խաղերի:

Հանրային ֆինանսներ մասնագիտության հեռակա 2-րդ կուրսի մագիստրանտ Տիգրան Հարությունյանը Իսպանիայում կայացած Սիտջես հեղինակավոր մրցաշարում, վաստակելով 6,5 միավոր, երրորդ անգամ է լրացրել գրոսմայստերի նորմա: Ինչպես հաղորդում է Հայաստանի շախմատի ֆեդերացիան, ՖԻԴԵ-ի նախագահության նիստում Տիգրանին կշնորհվի գրոսմայստերի տիտղոս:

Սարքեթինգի և բիզնեսի կազմակերպման ֆակուլտետի 3-րդ կուրսի ուսանող, Օլիմպիական խաղերի մասնակից Լևոն Աղասյանը, հունվարի 19-ին Ղազախստանի Ուստ Կամենոգորսկ քաղաքում կայացած միջազգային մրցաշարում 16.63 ցուցանիշով մրցման ղեկորդ է սահմանել՝ հաստատելով եվրոպայի առաջնությանը մասնակցելու վարկանիշը, իսկ փետրվարի 16-ին Ստամբուլում Ատլետիկայի բալկանյան երկրների առաջնությունում 16.71 մետր արդյունքով նվաճել է ոսկե մեդալ (4-րդ անգամ այս մրցումներում):

2018 թ. դեկտեմբերի 3-7-ը Բիալիստոկի տեխնոլոգիական համալսարանի (Լեհաստան) դասախոս Լուկաշ Նազարկոն մակրոտնտեսական քաղաքականություն և կանխատեսում մասնագիտության ուսանողների, դասախոսների և անձնակազմի կառավարման բաժնի աշխատակիցների (Ճերկա էին նաև ամբիոնի վարիչ Կարեն Գրիգորյանը և ՏԿ ՄՏՀ ֆակուլտետի դեկան Գրիգոր Նազարյանը), տնտեսագիտության տեսության և միջազգային տնտեսական հարաբերություններ մասնագիտությունների ուսանողների համար (Ճերկա էր ՄՏՀ ամբիոնի դոցենտ Վերգինե Կիրակոսյանը) դասախոսել է «Մակրոտնտեսագիտության և միջազգային տնտեսագիտության զարգացման ժամանակակից միտումները» թեմայով: Զյուրը համդիպումներ է ունեցել նաև ՄՏՀ ֆակուլտետի դեկանի և տեղակալի հետ:

Դեկտեմբերի 3-7-ը ՀՊՏՀ ռեկտոր Կոռյուն Աթոյանի գլխավորած պատվիրակությունը, կազմում՝ ՄՏՀ ամբիոնի վարիչ, պրոֆեսոր Դիանա Գալոյան, արտաքին կապերի բաժնի պետ Վարդ Դուկասյան, գտնվել է Էդինբուրգի Նափիեր համալսարանում (Մեծ Բրիտանիա), հյուրընկալվել պրոռեկտորներ Ալիստեյր Սամբելին, Էլիսոն Տոբինին, հանդիպում է տեղի ունեցել նաև համալսարանի Բիզնես դպրոցի ուսումնական գծով տնօրեն Գրանտ Մաքկերոնի հետ: Կողմերը համաձայնության են եկել 2019 թ. կնքել համագործակցության հուշագիր և մեկնարկել ծրագիրը: Հանդիպել են նաև Կիրառական սոցիալական գիտությունների ֆակուլտետի դոկտոր Կիրիլ Շառապովի և Բիզնես դպրոցի դասախոս դոկտոր Ֆավադ Խալիլի հետ: Հանդիպման հիմնական նպատակը «Հորիզոն – 2020»-ի համատեղ հայտադիմումի մշակումն էր: Միջազգային համագործակցության բաժնի հետ պայմանավորվածություն է ձեռք բերվել համատեղ դիմել «Էրաչոու+» ծրագրի Հիմնական գործողություն 1 բաղադրիչին 2018 թ. բացված հասանելի հայտադիմումների շրջանակում, ինչպես նաև Հիմնական գործողություն 2-ի շրջանակներում միանալ Ճերկայացվող հայտադիմումին: Նշված համալսարանի Բիզնես դպրոցում Դիանա Գալոյանը դասախոսել է «Միջազգային առևտրի տեսություններ և տնտեսական զարգացում» թեմայով, իսկ Վարդ Դուկասյանը Ճերկայացրել է ՀՊՏՀ-ն, միջազգային ծրագրերն ու փորձը, «Ամբերդը» և հետազոտական ուղղությունները:

Նափիեր համալսարանի դասախոս Կիրիլ Շարապովը դեկտեմբերի 17-ին ՀՊՏՀ դասախոսներին է ներկայացրել «Դասավանդման մեթոդները Էդինբուրգի Նափիեր համալսարանում» թեմայով, անդրադարձել իր գիտահետազոտական գործունեությանը, դասավանդման նորագույն մեթոդներին, ուսանողակենտրոն ուսուցման մոդելին, խոսել առջանց ուսուցման մասին: Ժամանակակից մեթոդների իրենց դիտարկումները ներկայացրել են նաև ՀՊՏՀ դասախոսները:

Փետրվարի 4-8-ը մեր համալսարանը հյուրընկալել է Աթենքի տնտեսագիտության և բիզնեսի համալսարանի (Հունաստան) աշխատակցուհի Մարիա Կոնտոուլիին (վերապատրաստման և փորձի փոխանակման նպատակով): Վարդ Դուկասյանը և շարունակական կրթության և կարիերայի բաժնի աշխատակցուհի Նարինե Էլիզբարյանը հանդես են եկել՝ ներկայացնելով իրենց գործունեության ոլորտները: Զյուրը պատմել է Հունաստանում բարձրագույն կրթության կազմակերպման յուրահատկությունների մասին, այցելել համակարգչային սրահներ, գրադարան, ծանոթացել քննական կարգին: Շրջայցին մասնակցել են նաև ուսումնական բաժնի պետ Ադամի Հակոբյանը և գրադարանի աշխատակցուհի Մարիա Մնացականյանը:

Ֆինանսների մագիստրոսական ծրագրերի բարեփոխում Հայաստանում և Մոլդովայում» (ՌԻՖԱՅՆ) նախագծով հունվար-փետրվար ամիսներին եվրոպական համալսարաններում վերապատրաստվել են ֆինանսների ամբիոնի դոցենտ Էդգար Աղաբեկյանը (Ավստրիա, Վիեննա), նույն ամբիոնի ասիստենտներ Սրբուհի Իսրայելյանը (Սլովակիա, Կոչիցե), Մարե Խաչատրյանը (Ֆրանսիա, Նիցցա), բանկային գործի և ապահովագրության ամբիոնի ասիստենտ Գայանե Հարությունյանը (Նիդեռլանդներ, Ամստերդամ):

Կորպորատիվ ֆինանսների մագիստրոսական ծրագրի բարեփոխմանն ուղղված վերապատրաստումների ընթացքում դասախոսները վերամշակել են իրենց առարկաների ուսումնական պլանները և գրականության ցանկը՝ համագործակցելով համապատասխան ոլորտի եվրոպացի լավագույն մասնագետների հետ, համատեղ ջանքերով կազմվել են արդիականացված և նորագույն միջազգային զարգացումներին համահունչ ուսումնական պլաններ, որոնք կնպաստեն ուսանողների մասնագիտական կարողությունների զարգացմանն ու աշխատաշուկայի պահանջների լիովին բավարարմանը:

Փետրվարի 11-15-ը Պուլայի Յուրա Դոբրիլայի համալսարանի (հորվաթիա) աշխատակցուհի Իվա Սիլվարին վերապատրաստվել է մեր համալսարանում, փոխանցել իր փորձը: Վարդ Դուկասյանը հյուրին ներկայացրել է ՀՀ բարձրագույն կրթության համակարգը և մեր համալսարանի առանձնահատկությունները: Իվա Սիլվարին այցելել է համակարգչային սրահներ, գրադարան և «Ամբերդ» կենտրոն, հանդիպել և կառավարման ամբիոնի ասիստենտ Հասմիկ Համբարձումյանի հետ, քննարկել հետագա համագործակցության հնարավորությունները հատկապես զբոսաշրջության կառավարման բնագավառում:

Փետրվարի 15-ին շնորհանդես էր նվիրված չեխական CERGE-EI ծրագրով ասպիրանտական կրթության հնարավորություններին ու հեռանկարներին: Բանախոսն էր ՀՊՏՀ շրջանավարտ, նշված ծրագրի ասպիրանտ Գեղեցիկ Աֆունցը, ով անդրադարձավ ծրագրի կառուցվածքին, դիմելու ընթացակարգին, պահանջներին, ժամկետներին, կեցության պայմաններին, ուսանողական առօրյային:

ԱՆՆԱՐԱՆ ԼՊՅԱԻ ՄԱՍԻՆ

Բոլորս էլ մանրունե՛ծ թերություններ ունենք: Բայց կան թերություններ, որոնք հարստացնում, համ ու հոտ են տալիս մեր նկարագրին (թորած ջուրն ամենամաքուրն է, բայց խմելու համար պիտանի չէ), թերություններ էլ կան, որոնք...

Աստված ինձ, էս ինչքան են շատացել բամբասող տղամարդիկ: Պողոսը բամբասում է Պետրոսի մասին, Պետրոսը՝ Պողոսի ու Մարտիրոսի, Մարտիրոսը՝ Պողոսի, Պետրոսի ու ... այսպես շարունակ:

Իրար տեսնելիս գրկախառնվում-համբուրվում են, սեղան նստելիս լուրջ դեմքերով խոսում ազգային արժեքներից, թասիբից ու նամուսից, իսկ հրաժեշտ տալուց հետո՝ «անցնում գործի»:

Վերջերս մի պաշտոնյա նեղ շրջանում «պատվի» էր արժանացրել ինձ՝ «գոռոզ» որակելով: Պարզ է, մյուս բամբասասերն էլ, երկի մի քիչ ճոխացնելով, իր պարտքն էր համարել «տեղ հասցնել»:

Պարոն պաշտոնյան ակնհայտորեն արժանապատիվ պահվածքն ու գոռոզամտությունը դրել էր կշեռքի նույն մտարին:

Հասկանում եմ՝ «գիտակցական» կյանքում ստրկամտությամբ ու քծնանքով (ի դեպ՝ քծնողն այնքան մեղավոր չէ, որքան քծնանքն ընդունողը և խրախուսողը: Եթե պատգամավոր լինեի, քծնանքն ու շողորթությունն արգելող օրենքի նախագիծ կհեղինակեի, ինչի կարևորությունը դժվար թե հասկացվեր...) երբևիցե աթոռին կառչած խղճալի քաղքենու համար դրանց տարբերությունը հասկանալը նեղլիկ մտահորիզոնում չէր տեղավորվի:

Նրա մանաները կարծում են, որ առաջինը դու պիտի բարևես իրենց, տեղի-անտեղի խոնարհ ժըպտաս, նրանց՝ առաջ ու հետ անելիս հնազանդ հետևես, ինչ անհեթեթություն դուրս տան՝ գլուխդ տմբումբացնես, գլխավորը՝ սեփական տարբերվող կարծիք չփորձես հայտնել:

Փոխվում են տերերը, իսկ նրանք մնում, հա մնում են, որովհետև արհեստավարժ են և գիտեն անձրևի տակ չթրջվելու փորձված հմարքները: Նրանք, ցավոք, այսօր էլ պահանջված են: Հետաքրքիրն այն է, որ հազար անգամ գրել եմ այս «խավի» մասին, բայց նրանք կամ չեն կարդում, կամ իրենց, ինչպես օտարներն են ասում՝ ... տեղ են դնում:

Նոր Հայաստանում շատ բան է փոխվել, բայց այս մեղսունակները դեռ կառչած են թամբից ու հույս ունեն, որ կվերադառնան հին ու բարի ժամանակները:

Շեղվեցի, ուրիշ բաների մասին էի ուզում գրել:

Օճնդյանս օրը չեմ սիրում նշել: Ի՞նչ ուրախանալու բան կա: Ի վերջո, մեկ տարով էլ մոտենում ես անխուսափելիին (ոմանք պաթետիկ՝ օ՞՛ֆ, ի՞նչ հոռետեսն է):

Այդ օրը, եթե դաս չունենմ, փախչում եմ որսի: Այդ օրը ինչ-որ անսովոր բաներ են կատարվում ինձ հետ: Օրինակ, այդ օրը իմ առաջին հաղթանակն եմ տոնել գոտենարտում: Այդ օրը գիտխորհրդի նիստում «արժանացել եմ» նկատողության, նույն այդ

օրը պաշտպանել եմ ատենախոսությունս և այլն, և այլն:

Թե ինչու այս մասին հիշեցի՝ քիչ հետո:

«Տնտեսագետ»-ի Արմինեն (ներեցեք՝ Արմինե Վարդանյանը) ամեն անգամ խնդրելու նման հանդիմանում է ինձ, որ քիչ եմ գրում իրենց համար: Ես էլ ասում եմ՝ ախր դուք սուր նյութ չեք սիրում: Ինքն էլ թե՛ անպայման սո՞ւր նյութ պետք է լինի: – Չէ,– ասում եմ, – ախր շատ քաղցրն էլ վնասակար է առողջությանը...

Կարծես թե հասկանում ենք իրար: Բայց դրանից «Տնտեսագետ»-ի քաղցրն ու հանդիսավորը չի պակասում:

Վերադառնալով խոստացած թեմային՝ խոսենք «քաղցր» բաներից: Հա, ուրեմն «այդ» օրը վաղ առավոտյան զանգեցին հեռավոր Գլենդելից: Հետո աշխատավայրում միշտ նրբանկատ Ալիսան գրիչ նվիրեց, Հովիկը (ներեցեք՝ Հովհաննես Գաբրիելյանը)՝ մարզաշապիկ: Կեսօրին իմ «Առողջություն» ակումբի կանայք տոնական փոքրիկ սեղան զգեցին, նրանց փոխարինելու եկան վոլեյբոլիստուհիները:

Հատակը կտկտացնելով եկան նաև «Տնտեսագետ»-ի Արմինեն («համատեղությամբ»՝ «Ունաբասերների ակումբ»-ի «գլխավոր քարտուղար»), խմբագիր (ներեցեք՝ գլխավոր խմբագիր) Գոհար Գևորգյանը և «ամենագնաց», թվումն է՛ն նաև: Նրանք էլ նոթատետր նվիրեցին: Գրիչ կար, նոթատետր էլ եղավ: Էլ ինչ է պետք «քաղցր» բաներ գրելու համար: Անսովոր լուսավոր օր էր:

Հ.Գ. Երկու տարի առաջ, երբ գիտական խորհրդի նիստում նշվում էր չասեն որ ամյակս, շնորհակալական խոսքի փոխարեն «երախտամոռս» բարձրածայն զարմացավ, որ մեր օրերում անակնկալները կարող են և տհաճ չլինել...

Լավ է, որ միայն գիշեր կամ միայն ցերեկ չի լինում: Լուսավոր ու բարեկիրթ մարդու հետ հանդիպումը իսկական տոն է: Առանց նրանց ինչպե՞ս էինք պարելու:

Եվ, այնուամենայնիվ, սեփական սկզբունքներից հավատարիմ և արդարության փշոտ ու փոշոտ ճանապարհն ընկած դոնկիխոտները կարծես թե «հավակնում են» տեղ գտնել Կարմիր գրքում... Թերևս չափն անցա: Դոնկիխոտները, իհարկե, շատ չեն, բայց նրանք միշտ էլ եղել են և բարեբախտաբար հիմա էլ կան և առանց նրանց երկրի պտույտը կանգ կառներ...

Անցյալ, թե նախանցյալ տարի էր, «ինքնաբուխ» ստորագրահավաք էր կազմակերպվել՝ բուհի դասախոսներից մեկին ինչ-որ զանցանքի համար հեռացնելու «ազնիվ» մղումով:

21-րդ դար, 30-ական թվականներ...

Ինացա, որ խմբերից մեկում երկու աղջիկ հրաժարվել են ստորագրել «դանոսի» տակ:

Երկուսը...

Այսպես է ծնվում լույսը:

ՍԻՄՈՆ ՀՎԱՌՔԱՆ

ՀՊՏՀ ֆիզդաստիարակության, արտակարգ իրավիճակների և քաղաքացիականության ամբիոնի պրոֆեսոր, մանկ.գ.թ.

Ամենաերջանիկ երկիրն խարհում Ֆինլանդիան է, որին հաջորդում են Նորվեգիան, Դանիան, Իսլանդիան և Շվեյցարիան: Երբվանի՞ց և ինչո՞ւ են հաշվարկում երկրների երջանկության մակարդակը:

2011 թ. հուլիսին ՄԱԿ-ի Գլխավոր ասամբլեան ընդունեց 65/309 բանաձևը՝ «Երջանկություն. զարգացման ամբողջական սահմանման ճանապարհին»: Դրանում անդամ-երկրներին առաջարկվում էր չափել իրենց ազգի երջանկության մակարդակը և այդ տվյալներն օգտագործել որպես պետական քաղաքականության ուղեմիշ: 2012 թ. ապրիլի 2-ին դրան հաջորդեց ՄԱԿ-ի բարձր մակարդակի առաջին հանդիպումը՝ «Բարեկեցություն և երջանկություն. տնտեսական նոր հարացույցի սահմանում» անվամբ: Այն կայացավ ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղարի և Բութանի վարչապետի համանախագահությամբ: Ինչո՞ւ հենց Բութանի. երկիր, որը որպես զարգացման գլխավոր ցուցանիշ է ընդունել ոչ թե համախառն ներքին արդյունքը, այլ համախառն ազգային երջանկությունը: Հենց 2012 թվականին էլ լույս տեսավ Երջանկության համաշխարհային առաջին զեկույցը:

Դրանից 7 տարի անց, ՀՀ կառավարության այժմյան ծրագրում տեղ ունի «քաղաքացու երջանկություն» հասկացությունը: Ըստ 2018 թ. երջանկության համաշխարհային զեկույցի՝ Հայաստանը 156 երկրների շարքում 129-րդն է:

Հայաստանի սահմանակից երկրներից Թուրքիան 74-րդն է, Ադրբեջանը՝ 87-րդը, Պարսկաս-

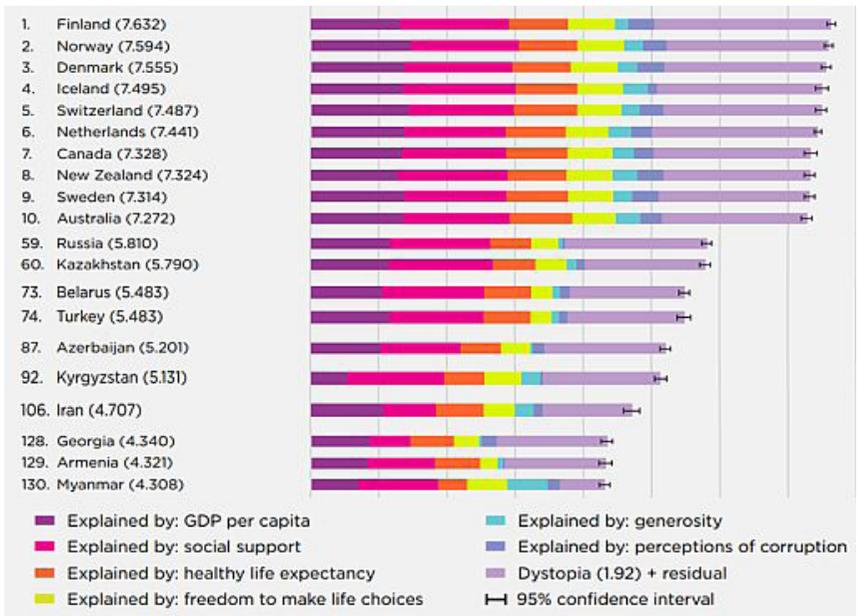
ՀՆԱՐ, ԹԵ՛ ՀՆԱՄԱԽԱՌՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԶԱՆԿՈՒԹՅՈՒՆ

տանը՝ 106-րդը և Վրաստանը՝ 128-րդը: Եվրասիական տնտեսական միության անդամ երկրները և առաջանցիկ դիրք ունեն Հայաստանի նկատմամբ: Ռուսաստանն ու Ղազախստանն աշխարհի համապատասխանաբար 59-րդ և 60-րդ երջանիկ երկրներն են, իսկ Բելառուսն ու Ղրղզստանը՝ 73-րդ և 92-րդ:

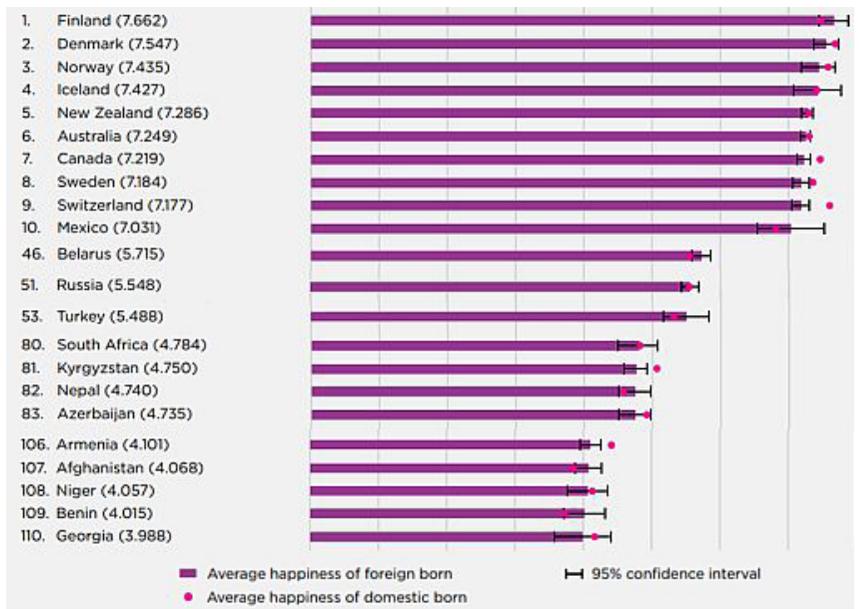
Նման գնահատականները բացատրվում են մեկ շնչին բաժին ընկնող ՀՆԱ-ով, սոցիալական աջակցության մակարդակով, կյանքի սպասվող տևողությամբ, որո-

շումների ընդունման ազատությամբ, առատաձեռնությամբ և կոռուպցիայի ընկալունակությամբ: Առատաձեռնության ցուցանիշով բացարձակ առաջատար է Սյանման: Չնայած Հայաստանի հայտնի հյուրասիրությանը՝ մենք այս բաղադրիչով շատ ենք զիջում վերջինիս:

Առաջին տասնյակը զբաղեցրած երկրներում մարդկանց կյանքի գնահատականները շուրջ 2 անգամ բարձր են վերջին հորիզոնականներում գտնվող երկրների ցուցանիշներից: Այդ տարբե-

Գծապատկեր 1. Երկրների վարկանիշն ըստ երջանկության

Գծապատկեր 2. Երկրների վարկանիշն ըստ ներգաղթյալների երջանկության

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆ -150

Հեքիաթից ...

Հին օրհնություն ...

րությունը 10 բալային սանդղակում կազմում է 4.10 միավոր: Վերջինիս 1.06 միավորը կազմում է մեկ շնչին ընկնող ՅՆԱ-ն, 0.90 միավորը՝ սոցիալական աջակցության չափերի տարբերությունները, 0.61-ը՝ կյանքի սպասվող տևողությունը, 0.37-ը՝ ազատությունը, 0.21-ը՝ կոռուպցիոն ընկալումները և 0.07 միավորը՝ առատաձեռնության տարբերությունները:

Վերոնշյալից հետևում է, որ ավելի երջանիկ քաղաքացիներ ունենալու և տվյալ վարկանիշավորման սանդղակում Հայաստանի դիրքերը բարելավելու առաջին երեք կարևոր կետերն են՝ նախ՝ մեկ շնչին ընկնող ՅՆԱ մեծության աճը, ապա՝ սոցիալական աջակցության համակարգի զարգացումը, քաղաքացու առողջությունը, ինչի արդյունքում՝ կյանքի սպասվող տևողության աճը, որից հետո՝ ազատությունը, կոռուպցիոն ընկալումները և մարդկանց առատաձեռնությունը: Հայաստանի լավագույն ցուցանիշը 121-րդն է եղել, երբ այն առաջանցիկ դիրք ուներ հարևան Վրաստանից: Այժմ Հայաստանը գիջում է ինչպես հարևան բոլոր երկրներին, այնպես էլ՝ Եվրասիական տնտեսական միության անդամ 5 երկրի:

Գծապատկեր 1-ում առաջին տասնյակն արդեն մի քանի տարի է զբաղեցնում են միևնույն երկրները, միայն նրանց հերթականությունն է փոփոխվում: Երջանիկ երկրների քսանյակում են նաև Գերմանիան, ԱՄՆ-ը, Միացյալ Թագավորությունը և Արաբական Միացյալ Եմիրությունները: Սակայն պետք չէ շտապել բնակչություն հաստատել այս երկրներում: 2018 թ.

Երջանկության համաշխարհային զեկույցն առանձնանում է նախորդներից մեկ հանգամանքով: Բացի վերը նշված դասակարգումից, այն գնահատում է նաև երկրի ներգաղթյալների երջանկության մակարդակը: Ըստ երկրում ներգաղթյալների երջանկության մակարդակի դասակարգումը ներկայացված է գծապատկեր 2-ում, համաձայն որի՝ 117 երկրների առաջին տասնյակը գրեթե նույնն է՝ Ֆինլանդիայի գլխավորությամբ: Առաջատարներից միայն Նիդեռլանդները չի հայտնվել տասնյակում, սակայն 11-րդն է: ԱՄՆ-ը, Լյուքսեմբուրգը, Միացյալ Թագավորությունը և Կուբանկալ երկրներ են, որտեղ ներգաղթյալների երջանկության մակարդակը բարձր է: Հետաքրքիր է, որ անկախ տվյալ վարկանիշում զբաղեցրած դիրքից, որոշ երկրներում ներգաղթյալները միջինում ավելի երջանիկ են տեղաբնակներից: Այդ երկրներից են Ֆինլանդիան, Մեքսիկան, Բելառուսը, Թուրքիան, Նեպալը, Աֆղանստանը:

Հայաստանն այս վարկանիշում 106-րդն է և 4 հորիզոնականով առաջ է հարևան Վրաստանից: Մեզ մոտ տեղաբնակների երջանկության միջին մակարդակը բարձր է ներգաղթյալների նույն ցուցանիշից:

Երջանկության համաշխարհային զեկույցի հիմնական ուղերձն է՝ երջանկությունն ու բարեկեցությունը սահմանել որպես երկրի սոցիալ-տնտեսական զարգացման հիմնական ցուցանիշներ և պետական քաղաքականության առանցքային նպատակ:

ԱՍՏՂԻԿ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ
ՀՊՏՀ «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի
հետազոտող, վիճակագրության ամբիոնի ասպիրանտ

Լինում է, չի լինում, կար-չկար...կախարդական բառերը մեզ պաշարում էին հեքիաթի բովանդակությանը ծանոթանալու անհամբեր սպասումով, իսկ վերջում երկնքից երեք խնձոր էր ընկնում, պարուրում արժանի հաղթանակի ոգեշնչող պատրանքով: Հեքիաթից պոկված մեր մանկությունից ականջալուր ենք եղել թունամյանին՝ սնելով մեր միտքն ու գործը Մեծ հեքիաթասացի, Ամենայն հայոց բանաստեղծի, ժողովրդի ցավով ու հոգսով ապրող Մեծ մարդասերի պատգամով: Բարու և չարի, գիտունի ու անխելքի, բանողի ու անբանի մասին ասքերը, հայոց գյուղաշխարհի չքնաղ պարզությունը նկարագրող նրբահյուս պատմվածքները, կոթողային պոեմները, ծանր հառաչանքով, բայցև արշալույսի հույսով շաղխված քառյակներն ու շատ այլ ստեղծագործություններ, անշուշտ, մեր մտածողության ակունքն են դարձել, ծլարծակել մեր հոգում, հոժարեցրել լավատես, հայամեծար ու մարդասեր լինել, թևավորել ճախրանքում ու ավանդել միշտ քայլել դեպի ճշմարտության լույսը: Թունամյանով բոցավառ՝ բոլորս էլ գոնե մի պատրվակով մեջբերել ենք նրա խոսքը՝ բարի գործն ազդարարելու, լավագույնս հիմնավորելու համար: Անշուշտ, մենք Ամենայն հայոց բանաստեղծի հին օրհնության ժառանգորդն ենք՝ խանդաբորբոք ավելի լավ ապրելու մշտատև մղումով:

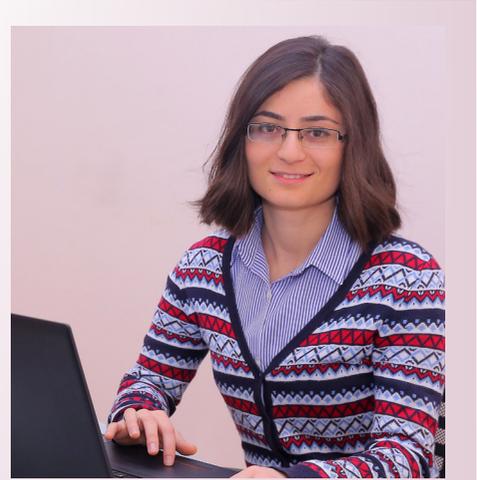
...Մի անկյունում մի գառան մորթու դիպվածով շունն ու կատուն էլի լեզու չեն գտնում, ծիծաղախիտ Վանա ծովի եզերքին սիրահույզ Թամարը անշեջ կանթեղը ձեռքին իր սիրեցյալին է սպասում, չքնաղագեղ փերիները սարի գլխին ողբում են ջահել սիրեցյալի վաղամեռ սերը, ինչ-որ մի տեղ մեկը Նազարի բախտ է որոնում, իսկ Լոռու ձորում ժայռերը նոթերը կիտած իրար են նայում, Դեբեղը գծվում-գլորվում է... Թվում է՝ բնության ու մարդկանց մեջ միշտ կարելի է թունամյանական պատառիկներ գտնել, և, ա՛յո, թունամյանը մի՛շտ մեզ հետ է մեր մտքում, հոգում, կյանքում:

ՆԱՆԵ ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ

ՀՊՏՀ գյուժրու մասնաճյուղն սկսում է իր հեղինակային խորագիրը, որը պարբերաբար ընթերցողին կներկայացնի հաստատության ուսումնագիտական, հասարակական, ժամանցային գունապնակը՝ կշեշտի կարևորը, կընդգծի առանցքայինը, կոզևորի լավ օրինակով, կքարոզի դրվատելին, չի երկնչի խոսել հիմնախնդիրներից, պարզապես կանդրադառնա առօրյային ու անցողարժին և այլն, և այլն: Այս նախաձեռնության հեղինակը **ՀՊՏՀ ԳՄ տնօրենի օգնական, հանրային կապերի պատասխանատու Դասմիկ Դակոբյանն է, ով իր շուրջն է համախմբում ստեղծագործող ու շնորհալի մարդկանց, որոնց ամենատես աչքից չեն վրիպի ու հանրությանը կներկայացվեն վերը նշված «կարևորները»:**

Եվ ինչպես նկատում ենք ամսագրին տրամադրված առաջին նյութից, տողատակում կամ ակնհայտ մեզ խոստանում է ժպտալ, զարմացնել ու ոգևորել ուսումնատենչ, բարի ու կատակասեր գյուժրեցիմ:

Սիրենգը Գյուժրին

Հայաստանի հունորի, արիեստի ու արվեստի մայրաքաղաքի կարևորագույն հասցեներից է՝ «Վազգեն Սարգսյան փողոց 32»: Հենց այստեղ է գտնվում Գյուժրու կրթական «բրենդը»՝ ՀՊՏՀ Գյուժրու մասնաճյուղը, նույն ինքը՝ #ժողը: Նույն այդ #ժողի շնորհիվ է, որ այսօր արդեն կայացած ու զարգացող տնտեսագետներ կան հենց ՀՊՏՀ ԳՄ-ից: Զե՛ որ լավ ապրելու համար հարկավոր է լավ աշխատել, իսկ ոտքերի վրա ամուր կանգնելու համար՝ ունենալ կայուն գիտելիքներ: Այս սկզբունքով են առաջնորդվում բուհի ուսանողները և վարժարանի աշակերտները:

Սի քիՄ

Դեկտեմբերի 28-ին բուհում տոն էր, կրկնակի տոն. տարեմուտն իր հեքիաթային հրաշքներով հյուր էր եկել: Բուհի ակտիվ ուսանողները Գյուժրու տնտեսագիտական վարժարանի աշակերտների հետ կազմակերպել էին սոցիալական միջոցառում, որին հրավիրված էին սոցիալապես անապահով ընտանիքի երեխաները:

Միջոցառումն իսկապես յուրահատուկ էր, իսկ տոնը՝ իրոք հաջողված: Աշակերտները իրենց զեղեցիկ բեմադրությամբ, երգով ու պարով ապահովեցին ներկաների բարձր տրամադրությունը, ինչի մասին էին վկայում միջոցառման ավարտից հետո դախլիճից դուրս եկող յուրաքանչյուր երեխայի դեմքից անպակաս մեծ ոգևորությունն ու հիացած ժպիտները: Մեր տոնն ամբողջական չէր լինի, եթե մեզ չաջակցեին մեր գործարար բարեկամները:

Հուսով ենք՝ նման միջոցառումները կլինեն շարունակական և հնարավորություն կտան բոլոր-բոլորին՝ գալ, դառնալ մեր ուրախության մասնակիցն ու կիսել մեր դրական զգացմունքներն ու անասելի ոգևորությունը:

**Արփինե Մխիթարյան
ՀՊՏՀ ԳՄ ֆինանսահաշվային ֆակուլտետ,
կառավարում 4-րդ կուրս**

Start-ը՝ մեզնից, Սը-ը՝ մեզ հետ

Հենց այդպես եղավ, երբ մասնաճյուղի ուսանողները և վարժարանի աշակերտները միավորվեցին և ստեղծեցին Start up ակումբը, որը ավագ դպրոցի աշակերտներին հնարավորություն է տալիս գործնական գիտելիք ստանալ ձեռնարկատիրական գործունեությունից, սովորեցնում է ինչպես գաղափարը դարձնել գրավիչ և արժեքավոր, ինչպես ֆինանսավորել և գտնել ներդրողներ: Այս ամենի մեջ իրենց ներդրումն ունեն բուհի դասախոսները և ակտիվ ուսանողները, որոնք պատանիների մենթորներն են: Նրանց օգնությամբ գաղափարները ֆինանսավորման են ներկայացվել տարբեր ֆոնդերի:

Պետք է ուրախությամբ նշել, որ Dimond Challenge միջազգային ծրագրի 22 թիմերից հաջորդ փուլ անցած 12-ի մեջ է նաև մեր մագիստրանտ Սամվել Նազարյանի մենթորությամբ աշխատող Local Job թիմը: Մրցակցությունը շարունակվում է, և մենք սպասում ենք լավ լուրերի:

Իսկ մինչ այդ, շարունակում ենք աշխատանքները և անցել ենք Start up-ի երկրորդ փուլ, որտեղ պատանիներն ավելի խորը գիտելիք են ստանում գործարարության մասին:

**Տաթևիկ Ղազարյան
ՀՊՏՀ ԳՄ ֆինանսահաշվային ֆակուլտետ,
կառավարում 4-րդ կուրս**

«Եթե կա ցանկություն ու հետաքրքրություն, ապա մյուս բոլոր հնարավորությունները դառնում են ածանցյալներ»

«Ուսանող լինելն ամենալավ կարգավիճակն է, բայց սովորելը խանգարում է»:

Սա այն կատակն է, որին ամեն ուսանող գեթ մեկ անգամ անդրադառնում է, բայց երբ սկսում է լրջորեն խորհել, ապա համոզվում է՝ ուսանողի կարգավիճակում զարգանալը ամենացանկալի ընթացքն ու արդյունքն է:

Արդյունքներ... ով-ով, բայց մենք՝ տնտեսագետներս հո լավ գիտենք, թե ինչքան կարևոր են այդ արդյունքները, ու թե ինչքան կարևոր է, որ դրանք լինեն հստակ ու հիմնավոր: Այս դեպքում մեր ուսանողների հետազոտական արդյունքները դառնում են նաև բուհի արդյունքները:

Բանկային գործունեության կազմակերպում մասնագիտության 2-րդ կուրսի գերազանցիկ մագիստրանտ Մարինե Ավետիսյանը ԿԲ Իսահակ Իսահակյանի անվան կրթաթոշակին արժանացավ իր «Մակրոպրոդեցիալ քաղաքականությունը դոլարացված տնտեսությունում» հետազոտական աշխատանքի համար, իսկ կառավարում մասնագիտության 4-րդ կուրսի ուսանող Վահրամ Շաբոյանի աշխատանքը հասավ եզրափակիչ փուլ:

Մարինեի հետ մեր զրույցը և մեզ հետաքրքրող հարցերի պատասխանները սիրով ներկայացնում ենք ձեր ուշադրությանը:

– Ո՞րն է Ձեր հետազոտական հետաքրքրությունների շրջանակը:

– Ընդհանրապես հետազոտությամբ զբաղվելը կարելի է արդեն իմ հետաքրքրության շրջանակը համարել: Տնտեսագիտության և իմ մասնագիտության՝ ֆինանսների հետ կապված ինձ հետաքրքրող ոլորտը մակրոտնտեսագիտությունն է, մասնավորապես՝ դրամավարկային քաղաքականությունը:

– Մի փոքր կպատմե՞ք Իսահակ Իսահակյանի անվան կրթաթոշակ ստանալու մասին:

– Նախորդ տարեվերջին իմ հետազոտական աշխատանքով կրթաթոշակի համար դիմեցի ՀՀ կենտրոնական բանկ: Հետազոտություններ ներկայացվել էին ՀՀ և Արցախի տնտեսագիտական ուղղվածություն ունեցող բուհերից, այդ թվում՝ ՀՊՏՀ-ից և երկու ուսանող մեր մասնաճյուղից, որոնցից մեկը ես էի: Արդեն վերջին փուլում մեր աշխատանքները լսեց ԿԲ խորհրդի անդամներից կազմված հանձնաժողովը: Թեմաների ընտրության հարցում կարևորվեց հետազոտության՝ գործնականում կիրառելի լինելը: Ինչպես գիտեք, մրցույթի արդյունքում հաղթող ճանաչվեց 7 երիտասարդ՝ ստանալով վեցամսյա կրթաթոշակ: Բացի դրանից, ԿԲ-ն հաղթող երիտասարդներին պարբերաբար աջակցում է հետազոտական հմտությունները զարգացնելու հարցում: Մենք հնարավորություն ենք ստացել հասանելիություն ունենալ ԿԲ-ի հետազոտական նյութերին, ինչը ինքս կարևորում եմ որպես գործիք՝ հետագա հետազոտական աշխատանքը խրախուսելու հարցում:

Սովորում եմ մագիստրատուրայի 2-րդ կուրսում և թեզի թեմայով պայմանավորված՝ ուսումնաարտադրական փորձառություն եմ անցնում հենց ԿԲ-ում, այնտեղ ստանում եմ և՛ գործնական գիտելիք, և՛ մեթոդական ցուցումներ:

– Բուհն ինչպե՞ս նպաստեց Ձեր հետազոտության իրականացմանը:

– Մեր համալսարանում ստեղծված է այնպիսի միջավայր, որ եթե ուսանողը շահագրգռված է ինքնուրույն աշխատանք անելու, պրոֆեսորադասախոսական անձնակազմը պատրաստակամ է ամեն կերպ աջակցելու և քաջալերելու նրան: Սա, երևի թե փոքր համալսարանի ֆենոմենն է, երբ յուրաքանչյուր ուսանող բուհում անհատական մոտեցման է արժանանում: Ինձ դասավանդող դասախոսների օգնությամբ կարողացա հետազոտության ճիշտ ուղղություն վերցնել և կարծում եմ, որ դա էապես նպաստեց հաջող արդյունքին:

Հետո ՀՊՏՀ Գյումրու մասնաճյուղը ՀՀ և Արցախի այլ բուհերի մեջ որպես լավագույն առանձնացվեց: Թեև այս հաջողությունը վերագրվում է ուսանողին, բայց ես դա համարում եմ բուհի հաղթանակը, քանի որ իմ գիտելիքի և փորձի մեջ մեծ ներդրում ունեն իմ բուհն ու դասախոսները:

– Ինչի՞ մասին էր Ձեր թեման, ու ինչպե՞ս ձեռնամուխ եղաք:

– Ուսումնասիրության համար տնտեսագետների շրջանում հայտնի մոդելից էի օգտվել, որը վերաբերում էր դոլարացման և դրա առաջացման պատճառներին: Սողելը տեղայնացրել էի Հայաստանի օրինակով: Ուսումնասիրության արդյունքում կարևորվեց այն, որ տնտեսության դոլարացման մակարդակը պայմանավորված է միկրոմակարդակից եկող ազդակներով և ֆիզիկական անձանց վարքագծով:

Իսկ թե ինչպես ձեռնամուխ եղա... Երբ ավելի ցածր կուրսի ուսանող էի ու տեսնում էի, որ ավագ կուրսեցիները կարողանում են իրենց հետազոտությունների շնորհիվ լուրջ արդյունքներ ունենալ, մտածում էի՝ անհրաժեշտ է, որ լինեն մարդիկ, որոնք կօգնեն, ուղղություն ցույց կտան և այլն: Իհարկե, ես չէի սխալվում, սրանք կարևոր նախապայմաններ են, բայց ամենակարևորը նախաձեռնողականությունն ու ցանկությունն է: Եթե կա ցանկություն ու հետաքրքրություն, ապա մյուս բոլոր հնարավորությունները դառնում են ածանցյալներ:

– Որտե՞ղ է տնտեսագետ Մարինեն իրեն տեսնում հիմա տարի հետո:

– Կոնկրետ աշխատատեղ չեմ կարող նշել, բայց վստահ եմ, որ տնտեսագիտությունը կմնա իմ հետաքրքրությունը: Կարծում եմ՝ խորանուխ կլինեն գործնականում կիրառելի ուսումնասիրություններում:

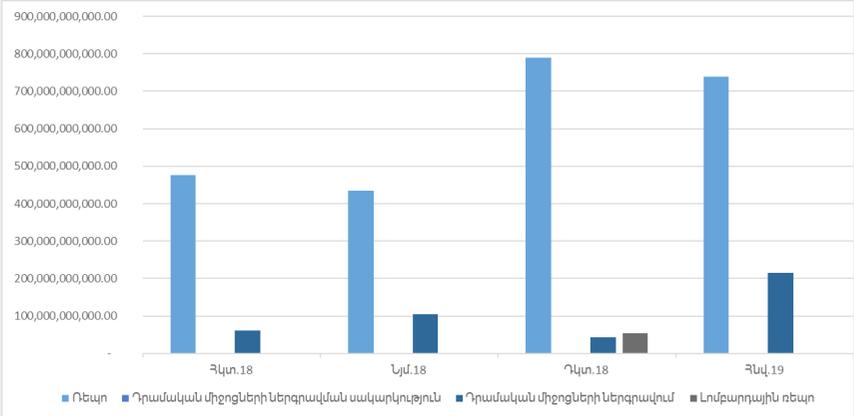

Զրույցեց Հասմիկ Հակոբյանը

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՀՈՒԿԱՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՅՈՒՄՆԵՐԸ (2018 թ. հուլիսեմբեր - 2019 թ. հունվար)

ԿԲ դրամավարկային քաղաքականություն: 2019 թ. հունվարին ՀՀ ԿԲ-ն դրամավարկային քաղաքականության գործիքների տոկոսադրույքների 0.25% նվազեցում կատարեց: Վերջին փոփոխությունը 2017 թ. փետրվար ամսին էր, 0.25%-ով իջեցվել էին տոկոսադրույքները, ինչից հետո անփոփոխ էին թողնվել: Հունվարյան փոփոխության արդյունքում վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը 2019 թ. հունվարի վերջին կազմել է 5.75%, լոնբարդային ռեպոյի տոկոսը՝ 7.25%, իսկ դրամական միջոցների ներգրավման տոկոսադրույքը՝ 4.25%:

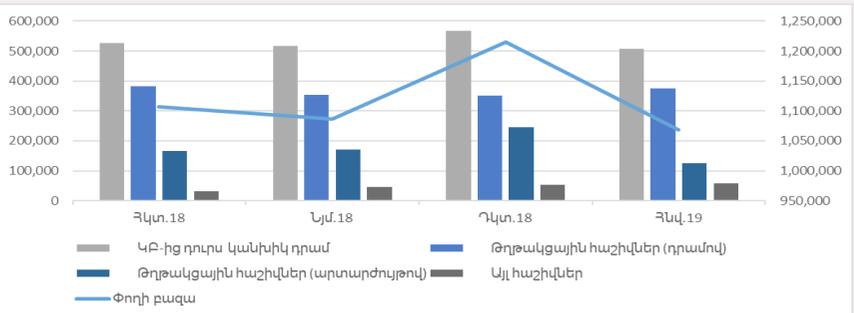
Փոփոխության հիմնական պատճառները պայմանավորված էին ցածր գնաճային միտումներով՝ 2018 թ. դեկտեմբերին գրանցվել է 1.5% գնաճ, որը պայմանավորվել է բացառապես սեզոնային ապրանքների գների փոփոխություններով: Տարեվերջին 12-ամսյա գնաճը կազմել է 1.8%՝ շուրջ 1.0 տոկոսային կետով ցածր կանխատեսված ցուցանիշից: Միաժամանակ, գնահատվող թույլ ներքին պահանջարկով պայմանավորված՝ շարունակում է նվազել նաև բնական գնաճը, որը դեկտեմբերի վերջին կազմել է 2.6%: Այս պարագայում տարեկան տնտեսական աճը ԿԲ-ի կողմից գնահատվում է 5.0%-ի շրջակայքում: Միջազգային շուկաներում ցածր գնաճային միջավայրը նույնպես պահպանվում է: Նման պայմաններում գնաճի խթանման և նպատակային ցուցանիշին մոտեցնելու համար ԿԲ-ն դիմեց դրամավարկային քաղաքականության թուլացման, միևնույն ժամանակ, սկսեց կիրառել նաև 91-օրյա ռեպո գործիք, որի աճուրդների իրականացման համար վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը ստորին սահմանը չէ:

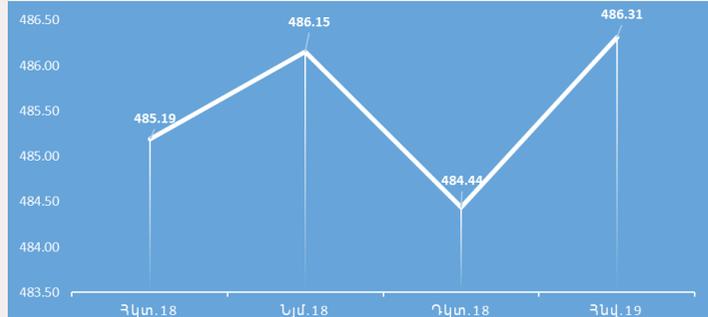
Կապված բանկային համակարգում իրացվելիության պակասի հետ՝ ԿԲ-ի կողմից կիրառվել են առավելապես իրացվելիության ավելացման գործիքներ: Մասնավորապես, 2018 թ. հոկտեմբերի 475.6 մլրդ դրամի փոխարեն 2019 թ. հունվարին արդեն ռեպո գործիքներով գործառնությունները առևտրային բանկերի հետ կազմել են 739.2 մլրդ դրամ: 2018 թ. նոյեմբերին և դեկտեմբերին իրականացվել է նաև պարտատոմսերի առք, իսկ լոնբարդային ռեպոյից բանկերը օգտվել են միայն դեկտեմբերին ընդհանուր 54.5 մլրդ դրամի ծավալով:

2018 թ. հոկտեմբերից 2019 թ. հունվար ամիսներին, ընդհանուր առմամբ, փողի բազան, պահպանելով իր հարաբերական կայունությունը,

մայիս ամսվա նվազումից հետո շարունակել է վերականգնման միտումը: Այդ ընթացքում մինչև 2018 թ. վերջը աճել է ԿԲ-ից դուրս կանխիկ դրամի ծավալը, որը հունվարին նվազման միտում է դրսևորել, սակայն դեկտեմբերյան նվազումից հետո հունվարին աճել են դրամով թղթակցային հաշիվները: Արտարժույթով թղթակցային հաշիվները հունվարին, դեկտեմբերի համեմատ, զգալիորեն նվազել են՝ 244.8 մլրդ դրամից հասնելով 125.2 միլիարդի: Դրամական զանգվածի նման փոփոխության պատճառը տրև տեսությունում սեզոնային տատանումներն են, բանկային համակարգում դրամական միջոցների ավելցուկի փոփոխությունները, ֆինանսական շուկաներում առկա սպասումները և այլն:

Արտարժույթի շուկա: ԱՄՆ դոլարի միջին փոխարժեքը, միջբանկային շուկայում 2018 թ. հոկտեմբերի 485.19 դրամից աճելով, նոյեմբերին հասել է 486.15 դրամի, ինչից հետո դեկտեմբերին նվազել է՝ կազմելով 484.44 դրամ: 2019 թ. հունվարին միջբանկային շուկայում ԱՄՆ դոլարով գործարքների միջին կշռված փոխարժեքը կազմել է 486.31 դրամ: Եվրոյի ներբանկային շուկայի առքի և վաճառքի փոխարժեքները նվազել են մինչև 2018 թ. ավարտը, ինչից հետո հունվարին կրկին աճել են՝ հասնելով 552.10 դրամի առքի և 555.84 դրամի վաճառքի դեպքում: Նշված փոփոխությունները պայմանավորված են միջազգային շուկաներում տեղի ունեցող գործընթացներով և դրամ-դոլար փոխարժեքի տատանումներով: Ռուսական ռուբլու ներբանկային փոխարժեքները ընդհանուր առմամբ նվազել են, և հունվար ամսվա առքի գործարքների միջին կշռված փոխարժեքը 7.32 դրամից 2019 թ. հունվարին հասել է 7.24-ի: Ռուբլու փոխարժեքի անկումը պայմանավորված է եղել հիմնականում միջազգային շուկաներում ռուբլու փոխարժեքի թուլացմամբ:

ԱՄՆ ԴՈՒՆԱՐԻ ՄԻՋԲԱՆԿԱՅԻՆ ՓՈՒՍԱՐԺԵՔԻ ՀԱՐԺԸՆԹԱՅԸ

	Հոկտեմբեր 2018		Նոյեմբեր 2018		Դեկտեմբեր 2018		Հունվար 2019	
	Արդ	Վաճառք	Արդ	Վաճառք	Արդ	Վաճառք	Արդ	Վաճառք
Միջբանկային /ԱՄՆ դոլար/	41,350,000	41,350,000	78,500,000	78,500,000	56,750,000	56,050,000	38,992,149	40,192,149
Ներբանկային /ԱՄՆ դոլար/	397,164,826	436,728,933	390,717,323	411,950,129	517,543,477	555,478,968	322,370,159	355,004,254
Միջբանկային /Եվրո/	-	-	1,100,000	1,100,000	-	-	-	-
Ներբանկային /Եվրո/	63,630,134	99,770,478	54,276,184	79,603,141	72,536,932	86,391,162	46,816,320	67,982,056
Միջբանկային /ուրբլի/	-	-	20,000,000	20,000,000	-	-	-	-
Ներբանկային /ուրբլի/	7,800,500,735	3,400,938,908	7,621,498,017	2,774,752,631	6,348,312,731	2,843,733,219	5,426,102,141	1,924,967,667

Ռեպո և միջբանկային այլ շուկաներ:

Ռեպո, սվոփ գործառնությունների և միջբանկային վարկերի շուկաներում նույնպես ակտիվ է եղել: Արտաբորսայական ռեպոների տոկոսադրույքը 2018 թ. հոկտեմբերից աճել է շուրջ 0.11 տոկոսային կետով կազմելով 6.43%: Տոկոսադրույքների աճը պայմանավորված է եղել ֆինանսական շուկաներում իրացվելիության պակասով: Միջբանկային վարկերի շուկաներում նույն պատ-

կերն է ձևավորվել: Հոկտեմբերից դրամային վարկերի տոկոսադրույքը 5.99%-ից աճել է հունվարին հասնելով 6.02%-ի: Դոլարային վարկերի տոկոսադրույքը հոկտեմբերի 1.87%-ից հետո նոյեմբերին դարձել է 1.48%, իսկ դեկտեմբերին կազմել 3.07%: 2019 թ. հունվարին միջբանկային դոլարային վարկերի տոկոսադրույքը կազմել է 2.47%:

Եվրոյով միջբանկային վարկերի տոկոսադրույքները հունվարին կազ-

մել են 1.31%՝ հոկտեմբերի 1.38%-ի փոխարեն: Ռուբլով միջբանկային վարկային գործարքներ տեղի են ունեցել միայն հունվարին՝ 4.5 տոկոսադրույքով: Տոկոսադրույքների վրա միջբանկային շուկաներում ազդել են հիմնականում ԿԲ դրամավարկային քաղաքականության կայունության պայմաններում բանկային համակարգում իրացվելիության կարճաժամկետ տատանումները:

	Հոկտեմբեր 2018	Նոյեմբեր 2018	Դեկտեմբեր 2018	Հունվար 2019
Ռեպո արտաբորսայական	355,245,448,767	306,161,275,401	372,785,898,686	252,749,863,407
Ռեպո եվրոբոնդերով արտաբորսայական /ԱՄՆ դոլար/	7,165,193,155	1,690,369,813	1,838,870,342	4,186,305,750
Միջբանկային վարկեր /ՀՀ դրամ/	64,500,000,000	42,300,000,000	19,300,000,000	41,507,500,000
Միջբանկային վարկեր /ԱՄՆ դոլար/	58,600,000	45,600,000	50,800,000	22,300,000
Միջբանկային վարկեր /Եվրո/	12,000,000	8,000,000	5,500,000	5,500,000
Միջբանկային վարկեր /ՌԴ ռուբլի/	-	-	-	77,000,000
Սվոփ /ԱՄՆ դոլար/	12,760,000	9,700,000	35,970,517	10,160,000
Սվոփ /Եվրո/	906,175	913,776	3,700,000	-

Արժեթղթերի շուկաներ:

Պետական պարտատոմսերի և առաջնային, և՛ երկրորդային շուկաներում գրանցվել է բավականին մեծ ակտիվություն, հիմնականում՝ տոկոսադրույքների աճի միտումներ: Պետական պարտատոմսերի երկրորդային շուկայում գործարքների ծավալների տատանումները պայմանավորված են եղել առաջնային շուկայի ծավալներով, պետական պարտատոմսերի

եկամտաբերության տատանումներով: Հոկտեմբերից մինչև դեկտեմբեր դրամային զնանջմամբ կորպորատիվ պարտատոմսերի շուկայի ակտիվությունը նվազել է, իսկ այնուհետև՝ աճել: Բաժնետոմսերի շուկայում դեռևս պահպանվում են առկա միտումները, երբ շուկան պայմանավորվում է հիմնականում մի քանի խոշոր գործարքների ծավալով: Ընդհանուր առմամբ, արժեթղթերի շուկաներում

գործարքների ծավալների աճը պայմանավորված է ֆինանսական շուկայի մասնակիցների սպասումներով, տոկոսադրույքների փոփոխության միտումներով, կորպորատիվ պարտատոմսերի թողարկումների աճով, ինչպես նաև բանկային համակարգում իրացվելիության ավելցուկի փոփոխություններով:

	Հոկտեմբեր 2018	Նոյեմբեր 2018	Դեկտեմբեր 2018	Հունվար 2019
Պետական պարտատոմսերի տեղաբաշխումներ	9,460,000,000	11,517,200,000	7,050,000,000	17,262,000,000
Պետական պարտատոմսերի հետաձուլումներ	-	-	-	1,500,000,000
Պետական պարտատոմսերի երկրորդային արտաբորսայական շուկա	21,510,972,781	7,054,369,038	13,677,659,703	20,207,854,837
Եվրոբոնդերի երկրորդային շուկա /ԱՄՆ դոլար/	2,947,195	18,500,000	3,841,671	-
Պետական պարտատոմսերի երկրորդային բորսայական շուկա	1,832,426,886	706,477,687	2,669,685,563	2,403,729,594
Պետական պարտատոմսերի երկրորդային բորսայական շուկա /հասցեական/	2,126,442,946	3,000,751	-	5,879,157,971
Կորպորատիվ պարտատոմսերի բորսայական շուկա	268,563,385	101,190,628	129,354,937	160,714,013
Կորպորատիվ պարտատոմսերի բորսայական շուկա /հասցեական/	133,490,323	104,149	16,491,174	89,994,863
Կորպորատիվ պարտատոմսերի բորսայական շուկա /ԱՄՆ դոլար/	1,760,787	4,250,440	2,494,218	2,160,521
Կորպորատիվ պարտատոմսերի բորսայական շուկա /հասցեական, ԱՄՆ դոլար/	3,918,535	4,195,515	2,747,384	1,176,389
Կորպորատիվ պարտատոմսերի բորսայական շուկա /Եվրո/	100,119	8,582,713	8,737	64,212
Կորպորատիվ պարտատոմսերի բորսայական շուկա /հասցեական, Եվրո/	-	-	-	-
Բաժնետոմսերի բորսայական շուկա	46,400	32,480	129,440	-
Բաժնետոմսերի բորսայական շուկա / հասցեական/	4,276,200	408,800	-	1,111,830

ԵԴԳԱՐ ԱՂԱԲԵԿՅԱՆ
«Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի հրավիրյալ փորձագետ, ֆինանսների ամբիոնի դոցենտ, տ.գ.թ.

ՆԵՖԵՐՏԻՏԻ՝ ՀԻՆ ԱՇԽԵՐՀԻ ԼՌԵՂԾՎԱԾԵԼՅԻՆ ԳԵՂԵՑԿՈՒՀԻՆ

Նա անցել է բոլոր փորձությունների միջով՝ իշխանական վերելք, հետո գահավիժում, մանուկների ծննդյան բերկրանք, մանկան մահ: Նրան աստվածացնում էին կյանքի օրոք, նգովում մահից հետո: Բայց մենք նրան միշտ կհիշենք այդպիսին՝ հանդարտ ու չքնաղ դեմք, առեղծվածային կիսաժպիտ:

«Նկարագրելն անհնաստ է, պետք է նայել»։ 1912 թ. դեկտեմբերի 6-ին քանդակագործ Թուֆնու Կրտսերի արվեստանոցում, նոր հայտնաբերված եգիպտական հուշարձանի՝ Հին աշխարհի կնոջ դասական պատկեր և հին եգիպտական մշակույթի գեղեցկության ու նրբաճաշակության խորհրդանիշներից մեկը դարձած Նեֆերտիտի թագուհու կիսանդրու ուրվանկարի մոտ, իր հնագիտական օրագրում այս միակ նախադասությունը գրեց գերմանացի հնագետ Լյուդվիգ Բրոխարդտը, ով իր ասիստենտ Գերման Ռանկեի հետ պեղումներ էր կատարում Կահիրեից 300 կմ հարավ թեյ-էլ-Ամարնա բնակավայրի մոտ: Կիսանդրին 1913 թ. տարվել է Գերմանիա և մինչև հիմա պահվում է Բեռլինի Եգիպտական թանգարանի հավաքածուում, այն պաշտոնապես պատկանում է Պրուսական մշակութային ժառանգության հիմնադրամին, թեև 1924 թվականից տեղի են ունենում վիճաբանություններ նրա՝ որպես խաբեության ճանապարհով Եգիպտոսից դուրս բերված արժեքի շուրջ, և հնչում են վերադարձման անհրաժեշտության կոչեր: Երբ ավելի ուշ՝ 1933 թ., Եգիպտոսի Մշակույթի նախարարությունը կիսանդրին հետ պահանջեց, իսկ Գերմանիան հրաժարվեց վերադարձնել, գերմանացի եգիպտագետներին արգելվեց հնագիտական պեղումներ անցկացնել Եգիպտոսում: Երկրորդ համաշխարհային պատերազմը և Բրոխարդտի՝ հրեական ծագմամբ կնոջ հետապնդումները հնագետին խանգարեցին հետազոտությունները լիարժեք կատարել:

Նեֆերտիտի կիսանդրին ունի 50 սմ բարձրություն և կշռում է շուրջ 20 կգ, պատրաստված է ամբողջական կրաքարից, պատված է գիպսամիդրիտային շաղախով և ամբողջովին ներկված է: Վրան հիերոգլիֆային ոչ մի գրառում չկա, սակայն բնորոշ թագը հետազոտողներին թույլ է տվել նույնականացնել մոդելը՝ համեմատելով քանդակը Նեֆերտիտի մյուս պատկերումների հետ: Գրեթե կատարյալ պահպանվածությունը, գույների պայծառությունը և աջ աչքի կենդանությունը ապշեցուցիչ ազդեցություն են գործում դիտողի վրա: Միաժամանակ ձախ աչքը բացակայում է. որոշ եգիպտագետներ ենթադրում են, որ դրա ներդիրն այդպես էլ երբեք չի տեղադրվել, թեև Նեֆերտիտի դիմանկարը մինչև այժմ հին եգիպտական միաչքանի քանդակի միակ նմուշն է:

Վերջերս պարզվել է, որ գեղեցկուհու կիսանդրին կերտումից հետո ծեփամածիկով «պլաստիկ վիրահատության» է ենթարկվել: Radiology ամսագրի փոխանցմամբ՝ գերմանացի գիտնականները 2009 թ. հայտնա-

բերել են, որ քանդակը վերամշակվել է՝ վերացնելով ֆիզիկական թերությունները: Մասնագետները վստահ են, որ 3300 տարեկան կրաքարե հուշարձանը վերամշակվել է փարավոնի հրամանով: Ժամանակակից տեխնոլոգիաների օգնությամբ հաջողվել է «նայել» քանդակի «ներսը», ինչի արդյունքում պարզվել է, որ սկզբնական տարբերակում քանդակում չեն նկատվել այտուսկերը, բերանի կողքերին եղել են կնճիռներ, իսկ քիթը ծուռ է եղել: Դեռևս անհայտ է Նեֆերտիտի սկզբնական պատկերումն ավելի՞ մոտ էր բնօրինակին և ավելի ուշ բարելավվել է, թե՞ հակառակը՝ հետագա միջամտությունն ուղղել է սկզբնական աշխատանքի անճշտությունները: Դա ապացուցել կարելի է միայն թագուհու մումիայի հետազոտությամբ, սակայն Նեֆերտիտին չի գտնվել կամ ճանաչվել արդեն գտնված մումիաների մեջ:

Նեֆերտիտի գեղեցկության մասին առասպելներն արդեն հարյուրավոր տարիներ վերապատմում են Եգիպտոսի պատմության սիրահարները: Նայելով պահպանված դիմաքանդակին՝ կարելի է վստահաբար ասել, որ «եկած գեղեցկուհի» անունը (թագուհու անվան բառացի թարգմանությունը) իսկապես արդարացված է: Նեֆեր-Նեֆերու-Աթոն-Նեֆերտիտին (հին եգիպտերենից թարգմանաբար՝ «Աթոնի չքնաղ գեղեցկություն, գեղեցկուհին է եկել») Հին Եգիպտոսի Նոր թագավորության XVIII դինաստիայի փարավոն Էհնաթոնի (Ամենհոթեպ IV, մ.թ.ա. մոտ 1351-1334 թթ.) «գլխավոր կինն» էր: Էհնաթոնի և Նեֆերտիտի կառավարման ժամանակաշրջանը, որը հայտնի է որպես «Ամարնական շրջան», ազդարարվեց կրոնական խոշոր բարեփոխմամբ՝ Աթոնի միաստվածային պաշտամունքի ներմուծմամբ՝ «արևային պաշտամունքի հեղաշրջմամբ»:

Բարենորոգիչ փարավոնի ամբողջ գործունեությանն աջակցում էր նրա գեղեցկուհի կինը, ուն անվանում էին «Կատարյալ»: Նրա դեմքը պատկերում էին նոր աստված Աթոնի պատվին կառուցվող տաճարների պատերին, նա ամենուր ուղեկցում էր ամուսնուն և նրա հետ մեկտեղ մարմնավորում էր միակ աստծո նոր պաշտամունքը: Ուստի լիովին բնական է, որ պատմաբաններն առեղծված հետաքրքրություն են ցուցաբերում Հին աշխարհում ապրած այս չքնաղ ու առեղծվածային կնոջ հանդեպ:

Նրա առաջին առեղծվածը ծագումն է: Նեֆերտիտի ծննդյան մոտավոր տարեթիվը մ.թ.ա. 1370 թ. է, ծննդյան վայրն անհայտ է: Թեյ-էլ-Ամարնայի ավերակներում 1880-ական թթ. հետազոտությունների և պեղումների անցկացման սկզբից մինչև այժմ բացահայտված չէ ոչ մի հստակ վկայություն Նեֆերտիտի ծագման մասին: Միայն փարավոնի ընտանիքի և պաշտոնյաների դամբարանների պատերին արված հիշատակություններն են որոշ տվյալներ հաղորդում

նրա մասին: Հատկապես դամբարանների գրառուներն ու Ամարնական արխիվի սեպագիր սալիկները եգիպտագետներին օգնեցին առաջադրելու մի քանի վարկած այն մասին, թե որտեղ է ծնվել թագուհին: Ներկայացվել է մի քանի տարբերակ, որոնցից յուրաքանչյուրը բավարար հաստատված չէ սկզբնաղբյուրներով՝ առաջնային համարվելու համար: Տարբերակները փոփոխվել են ժամանակի ընթացքում՝ կախված հայտնաբերվող հնագիտական գտածոների մեկնաբանությունից:

Ընդհանուր առմամբ, եգիպտագետների հայացքները կարելի է բաժանել երկու տարբերակի. մեծամասնությունը Նեֆերտիտին համարում է գտարյուն եգիպտուհի, մյուսները՝ օտարագի արքայադուստր: Վարկածն այն մասին, թե թագուհին ազնվական ծագում չունեն և պատահաբար է հայտնվել գահին, հերքում է եգիպտագետների մեծամասնությունը:

Նեֆերտիտի արտերկրյա ծագման կողմնակիցները համարում են, որ նա արքայադուստր է՝ Տադու-Յեպա (Տադուհիպպա) անվամբ, ծնվել է Խուրրի-Միտանիի թագավոր Տուշրատայի (մ.թ.ա. մոտ 1370 – մոտ 1350) ընտանիքում: Այս պետությունը, որ գտնվում էր Միջագետքի հյուսիսային շրջաններում, կարևոր դեր է խաղացել Առաջավոր Ասիայի քաղաքական ու տնտեսական կյանքում: Մ.թ.ա. XIV դարում դա ուժեղ տերություն էր, որի հետ կապը ցանկալի էր եգիպտոսին: Տադու-Յեպան որպես նվեր ուղարկվել է Էհնաթոնի հոր՝ Ամենհոթեպ III-ի արքունիք՝ փարավոնի հետ հարաբերությունները բարելավելու նպատակով: Քանի որ Տուշրատան իր դստեր համար արքայական օժիտ է պատրաստել (որը կազմված էր Հարմոհե և Սաշրիանի քաղաքների տուրքերից, ազգային աստվածների պաշտամունքի համար մատուռից, թանկարժեք բազմաթիվ իրերից, արքայադուստրը ծառայելու համար մի քանի հարյուր կանանցից), որի համար ժամանակ էր պետք, աղջիկը եգիպտոս է հասել Ամենհոթեպ III-ի գահակալման վերջում: Ենթադրվում է, որ Տադու-Յեպա արքայադուստրը, որ համարվում էր գեղեցկության աստվածուհու դուստրը, ժամանելով եգիպտոս, նոր անուն է ընդունել, ինչպես վարվում էին օտարագի հարսնացուները:

Նեֆերտիտի եգիպտական ծագման մասին վարկածը պաշտպանող եգիպտագետները սկզբնապես ընթանում էին պարզ տրամաբանական շղթայով: Եթե Նեֆերտիտին «արքայի մեծ տիկինը», փարավոնի «գլխավոր կինն» է, նա պետք է եգիպտուհի լինի, ավելին՝ արքայական ծագմամբ եգիպտուհի, նրա երակներում պետք է հոսեր եգիպտական տիրակալների ազնվական անունը: Այդ պատճառով բացառված չէ, որ Նեֆերտիտի իսկական հայրը Ամենհոթեպ III-ն էր, իսկ մայրը՝ հարեմի մի հարձ, ընդ որում, ավելի ուշ դեռատի աղջիկն ինքը հայտնվել է այդ հարեմում: Սակայն Ամենհոթեպ III-ի դուստրերի ցուցակներից ոչ մեկում հիշատակված չէ այդպիսի անվամբ արքայադուստր:

Եգիպտագետների մի խումբ էլ ենթադրում է, որ Նեֆերտիտին Էհնաթոնի կողմնակից բարձրաստիճան պաշտոնյա (հետագայում՝ փարավոն) Այիի (Էյե) հավանաբար թիա թագուհու եղբոր և նրա առաջին կնոջ դուստրն էր: Հետևաբար, Նեֆերտիտին կարող էր լինել Էհնաթոնի զարմուհին:

Ցավոք, առաջադրվող տեսակետներից ոչ մեկը բավարար հիմունքներ չունի:

Երիտասարդ գեղեցկուհու առաջին անունինը Ամենհոթեպ III-ն էր: Սակայն ամուսնական միությունը պայմանական նշանակություն ուներ: Նեֆերտիտին

մտնում էր իշխող փարավոնի հարեմ և գրեթե չէր հանդիպում ամուսնուն՝ ժամանակ անցկացնելով մյուս հարձերի հետ: Աղջկա վերջնական հասունացման պահին իշխող փարավոնը մահանում է: Տիրակալի որդու՝ Ամենհոթեպ IV-ի հետ պատահական ծանոթությունն արմատապես փոխում է գեղեցկուհու կենսագրությունը: Հայտնի չէ, թե եգիպտոսի նորահայտ արքան որտեղ է տեսել աղջկան, բայց հնայվելով նրա գեղեցկությամբ ու թովչանքով՝ ամուսնանում է նրա հետ. Նեֆերտիտին ստանում է փարավոնի «գլխավոր կնոջ» տիտղոսը, ազդարարվում «իշխանուհի հարավի և հյուսիսի, տիրուհի երկու երկրների»:

Աղջիկը, որը կարող էր լինել 12-15 տարեկան՝ մի քանի տարով փոքր փարավոնից, որոշում է ընդունում չառարկել գահը ժառանգած Ամենհոթեպ IV-ի հեղափոխական մտքերին՝ լիովին աջակցելով ամուսնուն կրոնական բարեփոխման և միաստվածության հաստատման գործում:

Փարավոնը, փորձելով թուլացնել քրմերի հզորությունը, վերացնում է մնացած բոլոր աստվածների պաշտամունքը, փակում նրանց տաճարները, բռնագրավում ունեցվածքը և ճշմարիտ աստված հայտարարում

ամենազոր արևի սկավառակը՝ Աթոն անունով, որին քրմերն անվանում էին «Ռայի մարմին»: Նա պետության մայրաքաղաք է հռչակում Ահեթաթոն (նշանակում է «Աթոնի հորիզոն (երկնականար)», գտնվում է այժմյան Թել-Էլ-Ամարնայի մոտ) քաղաքը, ինքն ընդունում է Էհնաթոն անունը, որը նշանակում է «Աթոն աստծուն հաճելի»: Ահեթաթոնում չկար անդրշիրիմյան կյանքի պաշտամունք, ամեն ինչին փոխարինում էր Աթոնի և փարավոնի պաշտամունքը: Աթոնին վերագրվում էին կիսապանթեիստական գծեր. համարվում էր, որ նա ներկա է ողջ բնության, յուրաքանչյուր առարկայի և կենդանի էակի մեջ: Աթոնը ծագում է յուրաքանչյուր երկրի վրա, նա է ստեղծել աշխարհի բոլոր երկրները և կյանք է պարգևում յուրաքանչյուր երկրի:

Այն, ինչ արեց Էհնաթոնը, արտասովոր էր, բայց հատկապես արտասովոր էր եգիպտոսի հասարակական հարաբերությունների հազարամյա քարացածության պայմաններում: Որոշ հեղինակներ նույնիսկ Նեֆերտիտին են վերագրում կրոնական բարեփոխումն անախաձեռնողի, շարժիչ ուժի, Աթոն աստծու գերագույն քրմուհու և Էհնաթոնի համատիրակալուհու դերը: Նեֆերտիտի միտանիական ծագման կողմնակից գիտնականները պնդում են, որ կրոնական այս հեղափոխության մեջ մեծ է եղել Էհնաթոնի ոչ միայն կնոջ, այլև մոր՝ Թիայի դերը. նրանց կարծիքով թիանի իր հետ եգիպտոս էր բերել իր նախնիների՝ հայ-արմենների արարիչ Ար Աստծու և Արև-Աստծու պաշտամունք-

քը: Մասնավորապես, այդ մասին պրոֆեսոր Ֆլինդերս Պիտրին գրում է. «Էհնաթոնի մայրը միտանական-հայկական ծագում ուներ, և նա էր բերել Աթոնի կրոնը իր հայրենիքից ու սովորեցրել որդուն»:

Իշխանություն ստանալով՝ Եգիպտոսի թագավորի կինը չի թաքնվում պալատի հարկաբաժիններում: Էհնաթոնը միշտ հանրությանն էր ներկայանում կնոջ ուղեկցությամբ, ինչի մասին են վկայում նրանց բազմաթիվ համատեղ պատկերները. Նեֆերտիտին ամուսնուն հավասար ընդունում էր քաղաքական գործիչների, մասնակցում էր հանդիսավոր արարողությունների և ամձամբ անցկացնում էր նոր աստծու պաշտամունքային միջոցառումները: Էհնաթոնը իր գրած ներբողների մեծ մասը նվիրել է Նեֆերտիտին: Այդ ներբողներում նա գովերգում էր նրա հմայքն ու գեղեցկությունը.

*Ես սիրում եմ քաղցր շունչը քո,
Ամեն օր հիանում եմ քո գեղեցկությամբ,
Իմ ցանկությունն է լսել քո ձայնը հմայիչ,
Որ հնչում է ինչպես շրշուր հյուսիսային քամու:*

Բայց անցնում է տասներկու տարի, և կինն ինչ-որ պատճառով անհետանում է երկրի քաղաքական կյանքից: Ի՞նչն էր այդքան սրընթաց անկման պատճառը: Կարելի է ենթադրել, որ արքայական ամուսինը կնոջից հիասթափվել է լիովին սովորական պատճառով: Նեֆերտիտին փարավոնի համար ծնել էր վեց դուստր և ոչ մի որդի, ու դա անդրադարձել է թագավորական ընտանիքի ներսում փոխհարաբերությունների վատթարացման վրա, քանի որ հզոր երկրի տիրակալը ժառանգ չուներ: Իսկ համաչափ կառավարումն ավարտվում է թագավորական զույգի դուստրերից մեկի՝ արքայադուստր Մակետաթոնի մահվամբ: Հավանաբար, Էհնաթոնն առաջին անգամ մտահոգվում է իր ցեղի շարունակության համար, ուստի փարավոնի ոգևորությունը մարում է: Նեֆերտիտին զրկվում է իշխանությունից, լքում պալատը՝ վտարվելով ծայրամաս. նրա տեղը զբաղեցնում է երկրորդ կին Կիյան:

Իհարկե, կնոջ ժառանգ ծնելու անընդունակությունը կարող էր լուրջ պատրվակ լինել: Սակայն կարող էին գոյություն ունենալ նաև այլ պատճառներ: Օրինակ, ամուսինը կարող էր կորցնել գեղեցկուհի կնոջ հանդեպ հետաքրքրությունը, կամ կարող էին լինել պալատական խարդավանքներ, դավադրություններ և հավակնություններ: Ինչն էլ լինեք պատճառը, փաստն առկա էր. Էհնաթոնի կառավարման 14-րդ տարում (մ.թ.ա. մոտ 1336 թ.) թագուհու վերաբերյալ բոլոր հիշատակություններն անհետանում են:

Որոշ Եգիպտագետներ պնդում են, թե Նեֆերտիտիի պատմությունն այլ ընթացք է ունեցել: Նեֆերտիտիի՝ գահից հեռացվելուց հետո նոր թագուհի Կիյան, որը որդի էր ծնել, շուտով ձանձրացնում է Եգիպտոսի արքային: Նեֆերտիտին, չցանկանալով կյանքն ավարտել անհայտության մեջ, վերադառնում է տուն և սկսում դաստիարակել նորածին թուխանհամոնին՝ ամուսնու միակ որդուն և ժառանգին: Վերստին մոտենալով գահին՝ Նեֆերտիտին գտնում է ամուսնու որոշումների վրա ազդելու հնարավորություն, բայց այսուհետ նրա գաղտնի է անում սիրելիից չբաժանվելով մինչև նրա մահը: Էհնաթոնի մահից հետո Նեֆերտիտին նվաճում է գահն ու իրեն փարավոն հռչակում՝ անվանակոչվելով Ամենիսկարա: Տոհմը շարունակելու համար ամուսնություն էր կնքվել Նեֆերտիտիի դստեր՝ Անխեսենամոնի և թուխանհամոնի միջև, ուստի Նեֆերտիտին կարող էր լինել մանուկ արքայի խնամակալ-թագուհին: Երկու տարի անց, երբ թուխանհամոնը հասունանում է, թագուհին ինքնակամ թողնում է կառավարումը:

Ենթադրվում է նաև, որ Հին Եգիպտոսի պատմության Նոր թագավորության շրջանի առեղծվածային թագուհի Նեֆերնեֆրուաթոնը Նեֆերտիտին էր, որն ամուսնու կառավարման 5-րդ տարում սկսել էր կրել Նեֆեր-Նեֆերու-Աթոն-Նեֆերտիտի անունը: Այս տեսությունները, սակայն, բավականաչափ ապացույցներով հիմնավորված չեն, որպեսզի համարվեն պատմականորեն ճշմարիտ:

Քանդակագործ Թուփոսի արվեստանոցում հայտնաբերված արձաններից մեկը ներկայացնում է փոքրինչ ծերացած Նեֆերտիտին: Քայլող թագուհին մարմինը կիպ գրկող զգեստով է և սանդալներով: Քանդակագործական արվեստանոցներից մեկից գտնվել է նաև դիմակ, որն արվել է արդեն տարեց Նեֆերտիտիի դեմքից: Քանի որ դիմակը ենթարկվել է քանդակագործական վերամշակման, անհնար է հաստատել՝ դա արվել է ողջ, թե մահացած կնոջ դեմքի վրա: Թագուհու մահվան հանգամանքների մասին տեղեկությունները բացակայում են, նրա մուսիան հայտնաբերված չէ, ուստի մահվան պատճառը գտնելն անհնար է:

Գոյություն ունի տեսակետ, ըստ որի՝ փարավոնի մահից հետո նոր կարգերից դժգոհ քրմերը դավադրություն են կազմակերպել և սպանել թագուհուն: Գիտնականների մեկ այլ վարկածի համաձայն՝ Նեֆերտիտիի մահվան ամենահավանական պատճառն անհայտ հիվանդությունն է, որը բժիշկները ժամանակին չեն նկատել: Մասնագետների ենթադրությամբ՝ թագուհին մահացել է 30-40 տարեկանում թերեմ: Դա միակ տեղեկությունն է, որի մասին հետազոտողները փոքրինչ վստահությամբ են խոսում:

Ազդեցիկ գեղեցկուհու հուղարկավորության վայրն անհայտ է: Վերջին քսան տարվա ընթացքում հնագետները պարբերաբար աղմկոտ հայտարարություններ են անում, թե հայտնաբերել են թագուհու դամբարանը, բայց մանրագին ստուգումը չի հաստատում գտածոների հավաստիությունը: 2015 թ., հիմնվելով եգիպտագետ Կարլ Նիկոլաս Ռիվզի հետազոտությունների վրա, հնագետները հայտարարեցին, թե Նեֆերտիտիի մարմինը թաքցված է թուխանհամոնի դամբարանում տեղադրված գաղտնի սենյակում: Բայց գործն ավարտվեց միայն թե՛ վեճերով այն մասին, թե արժե արդյոք փշրել հնարավոր դամբարանը ծածկող պատը:

Եգիպտոսում առասպել է շրջում, որում պատմվում է, թե XIX դարի վերջին ինչ-որ մարդիկ Մեծ բուրգերի շրջանում ոսկե դագաղ են գտել, և դրանից հետո հնավաճառների կրպակներում հայտնվել են մաքուր ոսկուց իրեր, որոնց վրա հստակորեն դրոշմված էր գեղեցկուհի թագուհու անունը: Բայց այդ տեղեկություններն ավելի շատ նմանվում են հեքիաթի, քան լուրջ տեղեկատվության: Ծայրահեղ դեպքում, տվյալ գտածոյի իսկությունը հաստատող որևէ փաստ ամրագրված չէ:

Բորխարդտի գյուտից մինչև այժմ Նեֆերտիտին մնում է գրավչության ու հմայքի հավերժական թեմաների շուրջ անլուծելի վեճերի ու անավարտ բանավեճերի առարկա: Սակայն անվիճելի է, որ կատարելության համաշխարհային խորհրդանիշ «գեղեցկուհին է եկել»: Նուրբ դիմագծերով, երկար պարանոցով ու երազկոտ, նշածն աչքերով այս հմայիչ կինն այս աշխարհ է եկել և բերել է իր անհավանական գեղեցկությունը: Եվ մենք ավելի քան երեք հազար տարի հետո էլ գլուխ ենք խոնարհում նրա արքայական գեղեցկության առջև:

ՍՈՒՅՅԱ ՕՅՆՆՅԱՆ
ՀՊՏՀ փիլիսոփայության և հայոց պատմության
ամբիոնի վարիչի ժամանակավոր պաշտոնակատար,
փիլ. գիտ. թեկնածու, դոցենտ